

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

OBILJEŽAVANJE HRVATSKO-AMERIČKOG PARTNERSTVA

Publikacija USAID-ovog naslijeđa

OBILJEŽAVANJE HRVATSKO-AMERIČKOG PARTNERSTVA

Publikacija USAID-ovog naslijeđa

6 Predgovor

10 Partnerstvo između Hrvatske i Amerike

13 Poglavlje 1, Humanitarna pomoć, pomirenje i demokratizacija, 1992. – 1995.

- 13 Pružanje pomoći žrtvama rata
- 14 Zaštita pravâ manjina i zalaganje za pomirenje
- 14 Pomoć djeci izbjeglicama
- 15 Pružanje potpore vođama ženskih pokretâ
- 16 Liječenje ratnih trauma
- 17 Obuka sudionika
- 18 Medicinska pomoć
- 18 Svladavanje ratnih poteškoća
- 19 Jačanje organizacija civilnog društva

20 Poglavlje 2, Obnova i pomirenje, 1995. – 2000.

- 21 S mirom dolaze i nove strategije
- 22 Pomaganje povratnicima da primijene svoja prava
- 23 Zaštita pravâ manjina
- 24 Uspostava snažnog pravosuđa
- 25 Obnova poduzeća i seoskih gospodarstava
- 26 U potrazi za boljitkom
- 26 Nadahnuće za poslovne lidere
- 27 Obnova društvenih zajednica putem promicanja demokracije na lokalnoj razini
- 27 Obnova zajednica putem prihvaćanja povratnika
- 29 Poticanje rasta i razvoja civilnog društva
- 29 Obnova društvenih zajednica putem pružanja pomoći malim poduzećima
- 31 Pružanje potpore radništvu
- 32 Jačanje političkih stranaka
- 32 Izlazak na izbore
- 33 GONG: organizacija civilnog društva koja osigurava slobodne i poštene izbore
- 34 Pružanje potpore slobodnim medijima
- 35 Obrana nezavisnih medija: Priča o Radiju 101
- 36 Početak oporavka

**38 Poglavlje 3,
Revitalizacija i reintegracija, 2000. – 2007.**

- 40 Pобољшanje kvalitete života i obnova infrastrukture
- 41 Razvijanje političkih stranaka otvorenijih za dijalog
- 42 Poticanje reformi sudstva
- 43 Obučavanje etičkog sudstva
- 44 Povećanje nadzora nad bankama
- 45 Unaprijeđenje rada lokalne samouprave
- 46 Uspostava partnerstava među gradovima
- 47 Obuka za djelatnike lokalne samouprave
- 48 Olakšavanje društvenih tranzicija: reforma mirovinskog sustava
- 49 Olakšavanje društvenih tranzicija: sprječavanje trgovine ljudima
- 50 Pružanje potpore reformama civilnog društva i drugim društvenim reformama
- 52 Organizacije civilnog društva kao partneri
- 53 Obnova gradova, životâ i sredstava za život
- 54 Zadruga u mliječnoj industriji: početi od nule
- 55 Svladavanje gospodarskih poteškoća
- 57 Očuvanje prirodne baštine
- 57 Postizanje konkurentnosti: Gospodarsko-socijalno vijeće
- 58 Postizanje konkurentnosti: poticaj konkurentnom gospodarstvu
- 59 Brojčana nadmoć: unaprijeđenje poslovanja malih i srednjih poduzeća
- 60 Udruga vlasnika malih i obiteljskih hotela
- 61 Planiranje uspjeha
- 62 Klaster za informacijsku tehnologiju
- 62 Klaster za brodogradnju
- 62 Povećanje prihoda putem izvoza
- 63 Projekt privatizacije Hrvatske
- 64 Poslovne zone privlače ulagače+
- 65 Privatizacija – zaposlenici Đakovštine provode je samostalno

68 Novi početak – trajne blagodati i postojani razvoj

- 71 Zahvale
- 73 *Kazalo kratica i pojmova*

BIJELA KUĆA

WASHINGTON

2. svibnja 2008.

Njegova ekscelencija
Stjepan Mesić
Predsjednik Republike Hrvatske
Zagreb

Poštovani gospodine predsjedniče,

prilikom mog posjeta Vašoj prelijepoj zemlji u travnju bio sam oduševljen što mogu iz prve ruke svjedočiti izvanrednim postignućima koja je Hrvatska ostvarila otkako je proglasila svoju neovisnost. Pod Vašim vodstvom Hrvatska je postigla velik napredak. Jedan od pokazatelja toga napretka je uspješno okončanje naših tranzicijskih programa za pomoć.

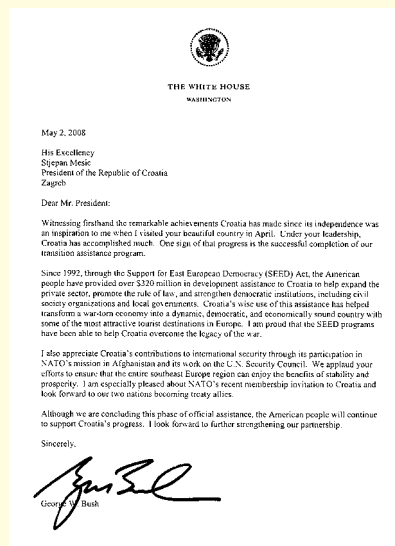
Od 1992. godine, putem Programa potpore demokratizacije u istočnoj Europi, američki je narod priskrbio više od 320 milijuna američkih dolara za obnovu Vaše zemlje uz pomoć kojih je Hrvatska osnažila svoj privatni sektor, promicala vladavinu prava te ojačala institucije demoratskog društva, uključujući organizacije civilnog društva i lokalnu vlast. Zahvaljujući razboritoj upotrebi ovih sredstava, Hrvatska se uspjela preobraziti iz ratom opustošene zemlje u državu s dinamičnim, demokratskim i snažnim gospodarstvom u kojoj se nalaze i neka od najprivlačnijih turističkih odredišta u Europi. Ponosan sam što su programi potpore demokratizacije u istočnoj Europi bili u mogućnosti pomoći Hrvatskoj da prevlada posljedice rata.

Također cijenim doprinos međunarodnoj sigurnosti koji je Hrvatska ostvarila putem sudjelovanja u NATO-voj misiji u Afganistanu te putem suradnje s Vijećem sigurnosti UN-a. Čestitamo vam na vašem nastojanju da omogućite cijeloj jugoistočnoj Europi da uživa prednosti stabilnosti i blagostanja. Posebno mi zadovoljstvo prčinja činjenica da je Hrvatska nedavno dobila poziv za pridruživanje NATO-u, te se veselim što će naše dvije zemlje uskoro postati saveznici.

Iako privodimo kraju ovu fazu službene pomoći, američki će narod i dalje nastaviti podržavati razvoj i napredak Hrvatske. Radujem se jačanju našeg partnerstva u budućnosti.

Srdačno Vaš,

George W. Bush

Republika Hrvatska / Republic of Croatia
Predsjednik / President

Nj.E. George W. Bush
Predsjednik Sjedinjenih Američkih Država
Bijela kuća
Washington

Poštovani gospodine Predsjedniče,

Zahvaljujući na Vašem pismu od 2. svibnja o.g. kojim najavljujete završetak tranzicijskog programa za pomoć Republici Hrvatskoj, dozvolite mi da izrazim iznimnu zahvalnost na toj pomoći koja je mojoj zemlji pomogla u proširivanju privatnog sektora, promicanju vladavine prava, jačanju demokratskih institucija, uključujući organizacije civilnog društva, te lokalnoj upravi.

Vrijednost pomoći što su nam je pružile Sjedinjene Američke Države ne može se mjeriti samo vrijednošću onih 320 milijuna US dolara što smo ih primili, nego možda čak i više stvaranjem i jačanjem svijesti o univerzalnim vrijednostima demokracije. To je u Hrvatskoj koja se borila s posljedicama nametnutoga rata, ponovno uspostavljajući toleranciju između pripadnika različitih naroda i vjera, bilo od iznimne važnosti.

Drago mi je što ste se i sami mogli uvjeriti u napredak moje zemlje prilikom nedavnog, nažalost vrlo kratkog, posjeta Zagrebu. Republika Hrvatska svjesna je svojih odgovornosti u današnjem svijetu punom opasnosti i izazova i neće oklijevati dati svoj doprinos naporima za jačanje mira i sigurnosti u svijetu. U tome kontekstu vidim i pozivnicu za pridruživanje Atlantskom paktu.

Pozdravljam Vašu izjavu o spremnosti američkog naroda da i dalje podupire napredak Republike Hrvatske i uvjeren sam u dalju uspješnu hrvatsko-američku suradnju.

Iskreno Vaš,

Zagreb, 7. svibnja 2008.

Stjepan Mesić
Stjepan Mesić

PREDGOVOR

Otkako je 1991. godine proglasila svoju nezavisnost, Hrvatska je poduzela značajne korake na putu napretka. Tisuće odvažnih, optimističnih i poduzetnih Hrvata uspjeli su ostvariti davni i trajni san o samostalnosti, demokraciji i miru. USAID je imao čast pružiti potporu velikom broju ovakvih pojedinaca i njihovim organizacijama uspostavivši partnerstvo s njima. Ova publikacija donosi priču o trajnom i plodnom partnerstvu između hrvatskog i američkog naroda koje je pomoglo hrvatskom narodu i vladi da izgrade svjetliju budućnost.

Krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća u nekadašnjim socijalističkim zemljama diljem središnje i istočne Europe započeo je složeni proces tranzicije koji je uključivao razvoj gospodarstva koje se temelji na slobodnom tržištu i višestranački, demokratski politički sustav. Sjedinjene Američke Države su pružile potporu i promicale demokratsku tranziciju u svakoj od ovih zemalja omogućivši financijska sredstva predviđena Proglasom za potporu demokracije u istočnoj Europi (SEED) Američkog kongresa iz 1989. godine. Proces tranzicije u socijalističkoj Jugoslaviji nije jenjavao sve dok ga nije zasjenio rat. Bio je to najrazorniji sukob u Europi nakon Drugog svjetskog rata koji je zahvatio Hrvatsku, susjednu Bosnu i Hercegovinu, te kasnije i Kosovo.

Ubrzo nakon izbijanja rata, početkom 1992., USAID je započeo suradnju s hrvatskim partnerima. Suočen s dvostrukim teretom pokušavanja uspostave ne samo mira već i društva i gospodarstva koji se temelje na načelima demokracije i slobodnog tržišta, hrvatski je narod pokazao nepokolebljivu odlučnost. U samom početku vrhovni cilj misije Sjedinjenih Američkih Država bio je pomoći osigurati mir u regiji te potaknuti reintegraciju na području nekadašnjih jugoslavenskih republika. Ovome je cilju stremila i Vlada Republike Hrvatske, države koja se netom izborila za samostalnost, i čiji je najvažniji, dugoročni zadatak bio postizanje gospodarske integracije s Europskom unijom koja će na koncu uroditi punopravnim članstvom u EU-u.

Tijekom djelovanja misije USAID-a, partnerstvo s hrvatskim narodom se razvijalo u tri zasebna smjera. U početku je USAID-ov zadatak bio pružanje humanitarne pomoći i pomaganje žrtvama rata pri obnovi njihovih života i društvenih zajednica. Projekti za obnovu i izgradnju potom su upotpunjeni programima za jačanje organizacija civilnog društva i demokratskih institucija. Prognanicima je pružena pomoć pri povratku u njihove domove, a u ratu stradale društvene zajednice primile su potporu pri obnovi gospodarstva i infrastrukture.

1991

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

LIPANJ • Hrvatska i Slovenija proglašavaju nezavisnost

SRPANJ • Na hrvatskom teritoriju počinju okršaji koji prerastaju u rat

Godine 2000. započela je druga faza novih, pojačanih programa čiji je cilj bio poticanje gospodarskog razvoja te konkurentnog i dinamičnog privatnog sektora. Poseban prioritet bilo je ubrzanje procesa povratka i reintegracije stanovništva koje je preživjelo ratne strahote. U izravnoj suradnji s lokalnim, regionalnim i državnim organima vlasti, USAID-ovi partneri i projekti doprinijeli su većem sudjelovanju građana u političkom životu, osnaženju civilnog društva i političkog sustava, pospješenu učinkovitosti državne uprave, te poticanju tranzicije prema gospodarstvu koje se temelji na slobodnom tržištu. Kad je Europska unija 2004. godine započela pregovore o članstvu s Republikom Hrvatskom, započela je treća i završna faza USAID-ove misije. USAID-ovi stručnjaci i partneri poduzeli su različite inicijative s ciljem povećanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, unaprijeđenja poslovanja malih i srednjih poduzeća, ostvarenja većih prihoda u gospodarski zaostalim područjima, te povećanja učinkovitosti lokalne samouprave. Trud koji su pritom uložili predstavljao je jamstvo da će hrvatski narod i ubuduće uživati blagodati koje su mu omogućile već ostvarene političke, gospodarske i društvene reforme. Kad je USAID 1992. godine pokrenuo različite programe potpore, jedan od njegovih najistaknutijih zadataka bilo je nastojanje da olakša patnje i obnovi veze među stanovnicima koji su proživjeli ratne strahote. Misija USAID-a započela je s radom kao područni ured za Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, pružajući humanitarnu pomoć žrtvama rata. USAID-ov hrvatski područni ured odabrao je i pružio potporu nekolicini tek osnovanih organizacija koje su pomagale pri obnovi društvenih zajednica, pružale skrb žrtvama rata, promicale pomirenje među različitim etničkim skupinama te podržavale reintegraciju Hrvatske.

Tijekom tog razdoblja USAID-ovi programi su odigrali vodeću ulogu pri pružanju pomoći izbjeglicama i prognanicima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, pomažući tim ljudima da se nose s iznimno teškim i kriznim okolnostima i da se vrate u svoja rodna mjesta. U tom je razdoblju USAID dodijelio preko 25 milijuna dolara sredstava međunarodnim i domaćim organizacijama civilnog društva koje su skrbile za približno 630 000 izbjeglica, prognanika, žrtava rata, djece i drugih skupina stanovništva ugroženih ratom.

Potporna koju je USAID pružao posredstvom organizacija civilnog društva i lokalnih institucija osiguravala je najnužnija dodatna sredstva koja su bila potrebna lokalnim i državnim organima vlasti u Hrvatskoj kako bi se nosili s golemom potražnjom za humanitarnom pomoći. Mreža organizacija civilnog društva koja je nastala kao posljedica ove intenzivne suradnje kasnije je nastavila igrati ključnu ulogu u razvoju civilnog društva u razdoblju mira. Hrvatski građani su bili suočeni s ratom i korjenitim društvenim promjenama koje su se odigrale u razdoblju od svega nekoliko godina. USAID je shvatio da je tim ljudima potrebna vlada koja će biti u stanju udovoljiti njihovim zahtjevima i potrebama. Hrvatski je narod tražio mirno razrješenje sukoba i što je moguće lakši prijelaz prema otvorenom gospodarstvu koje se temelji na slobodnom tržištu.

Za čitavog trajanja misije, USAID-ov osnovni cilj bio je ubrzati i olakšati demokratsku i gospodarsku tranziciju Hrvatske. U suradnji sa svojim hrvatskim partnerima, USAID je nastojao potpomoći institucije koje jamče stabilnu i

PREDGOVOR

učinkovitu demokraciju. S ciljem uspostavljanja zrelog političkog sustava, USAID je osmislio dugoročne programe zahvaljujući kojima je pravosudni sustav uspostavio i zadržao samostalnost i nepristranost. Zaposleni u slobodnim medijima i oni koju su se zalagali za snažan i reprezentativan višestranački sustav prošli su obuku i primili potporu s ciljem osnivanja nezavisnih medija i učinkovitih političkih stranaka. Organizacije civilnog društva primile su stručnu potporu kako bi bile u stanju učinkovito preuzeti ulogu moćnog, uvjerljivog i vjerodostojnog zagovarača društvenih promjena koji će biti u stanju pozvati državne lidere na odgovornost.

Država je bila suočena sa zastrašujućim izazovima koji su nastali kao posljedica zbira okolnosti: posljedica ratnih stradanja i štete, nedovoljno snažnog bankovnog sustava, te manjkavog procesa privatizacije koji je za posljedicu imao porast broja nezaposlenih i osiromašenje poduzeća. Stoga je gospodarski razvoj bila jedna od USAID-ovih temeljnih zadaća. U sklopu projekata za razvoj poduzetništva, USAID je prepoznao i potpomogao hrvatske poduzetnike i poslovne lidere čiji je cilj bio izgradnja i reforma hrvatskog gospodarstva i poduzeća kako bi što više građana Hrvatske bilo u stanju zarađivati što više sredstava za život.

Tijekom ovog procesa promjene tisuće pojedinaca je savladalo nove načine rada, osnovalo i razvilo nove organizacije i usvojilo nov način razmišljanja koji će potaknuti promjene. Mlađa generacija, poljoprivrednici, novinari, aktivisti za prava organiziranog radništva, bankari, odvjetnici, učitelji, političari i pripadnici akademskih krugova odlučili su zanemariti etničke granice s ciljem obnavljanja društvenih zajednica i osnivanja poduzeća. Zbog zalaganja za demokratske reforme, velikom broju njih prijetila je mogućnost gubitka radnih mjesta, sredstava za život, ugleda i prijatelja. Svi su oni razumjeli da je promjena nužna i rata i nastojali ponovno uspostaviti veze između svih etničkih skupina diljem regije.

U studenom 1995. godine potpisan je Erdutski sporazum kojim je službeno okončan sukob na hrvatskom tlu, a mjesec dana kasnije prekinuti su sukobi na teritoriju Bosne sklapanjem Daytonskog sporazuma. Nakon još dvije godine administrativnih postupaka koje je provodila Europska unija, Hrvatska je 1998. godine nanovo stekla potpuni suverenitet nad svim svojim teritorijima, uključujući i istočnu Slavoniju. Okončanje sukoba otvorilo je vrata mogućnostima gospodarskog, političkog i društvenog preokreta. U razdoblju nakon rata, glavni cilj USAID-a bila je mirna reintegracija. Zahvaljujući svojoj strateškoj dalekovidnosti, USAID je shvatio da će, ukoliko potpomogne nanovo istkati multi-etničko tkivo Hrvatske, regija moći uživati stabilnost i imati bolje gospodarske izgleda. USAID se usredotočio na pružanje potpore organizacijama civilnog društva, društvenim zajednicama i institucijama koje su se pridržavale visokih standarda zaštite ljudskih prava, promicale ponovnu uspostavu multi-etničkog društva, te poticale prognanike da razmisle o povratku u svoje domove.

Posljedice rata bile su teške: stotine tisuća civila ostale su bez domova i sredstava za život, a društvene zajednice bile su uništene. Programi koje je USAID pokrenuo u ovom razdoblju imali su za cilj revitalizaciju lokalnog gospodarstva koja će za posljedicu imati bolje poslovne prilike te postizanje konkurentnosti.

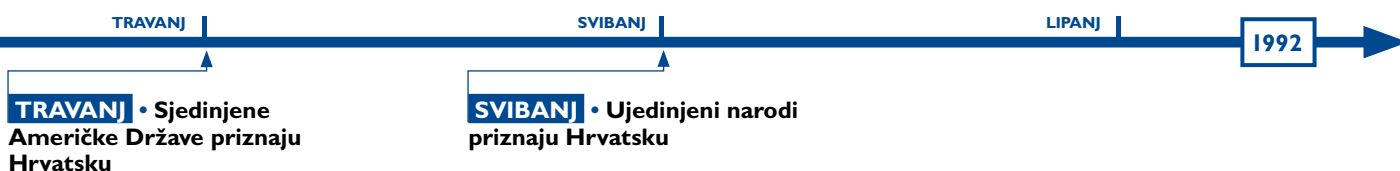
Zadatak koji su USAID i njegovi partneri morali obaviti bio je jasan: pomoći izgraditi snažno gospodarstvo koje će biti na usluzi ljudima. Izazov s kojim su bili suočeni bio je jednako jasan: ljudi su ostajali bez posla u vrijeme tranzicije prema tržišnom gospodarstvu. Ovu poteškoću su dodatno pogoršavale štetne posljedice rata. USAID je na taj izazov odgovorio na način da je potpomogao razvoj privatnog poduzetništva, te tako doskočio zabrinjavajućoj koncentraciji bogatstva i moći na jednom mjestu i omogućio širem sloju stanovništva da uživaju blagodati gospodarskog preustroja. USAID je priskrbio sredstva koja su bila nužna za osnivanje i uspješan nastavak poslovanja malih poduzeća, a kasnije je također pomogao obnoviti javnu infrastrukturu u gradovima i selima kako bi se olakšao povratak izbjeglica.

U suradnji sa svojim lokalnim i međunarodnim partnerima USAID je pomogao potaknuti građane da više sudjeluju u političkom životu i procesu javnog donošenja odluka. U sklopu tog procesa promjene, lokalna uprava i samouprava se također morala prilagoditi i preuzeti nove odgovornosti. USAID-ovi stručnjaci i partneri provodili su različite projekte potpore kako bi pomogli gradovima da uspješno obavljaju svoje nove dužnosti te učinkovitije i odgovornije reagiraju na potrebe građana.

Nakon što je uspostavljen mir, USAID je osmislio nove programe s ciljem promicanja političkog višestranaštva koje će omogućiti sveobuhvatniju raspravu na temu kako riješiti postojeće goruće probleme s kojima je Hrvatska bila suočena u tom razdoblju. Bilo je nužno da političke stranke, a isto tako i javnost, imaju pristup informacijama, kao i sredstvima međusobne komunikacije. Obuka i potpora koje je omogućio USAID pomogle su nezavisnim medijima, političkim strankama i javnom mnijenju da uspostave dijalog koji i danas nastavlja jačati.

Nakon početnog razdoblja oporavka koje je završilo 1998. godine, rast hrvatskog gospodarstva se usporio budući da se gospodarske reforme nisu revno provodile. Kako bi poboljšao takvo stanje, USAID je na teren poslao stručne savjetnike za makroekonomsku politiku, reformu fiskalnog i bankovnog sustava, privatizaciju, poljoprivrednu politiku, trgovinu i ulaganja, te razvoj malog poduzetništva. Njihov zajednički strateški cilj je bio jačanje privatnog sektora u svrhu unaprijeđenja hrvatskih poduzeća i povećanja njihove konkurentnosti na regionalnom i međunarodnom tržištu uz istovremeno otvaranje novih radnih mjesta.

Situacija se znatno poboljšala do 2003. godine. Hrvatska se prijavila za članstvo u Europskoj uniji. U sklopu svoje strategije USAID je predvidio je da će doći dan kad njegova potpora više neće biti potrebna, budući da su provedene demokratske i gospodarske reforme pripremile hrvatsko društvo za njegovu vodeću ulogu u regiji te za članstvo u Europskoj Uniji.

PARTNERSTVO IZMEĐU HRVATSKE I AMERIKE

OBILJEŽAVANJE TRANZICIJE HRVATSKE

- Prevladavši ratne sukobe i odcjepljenje, Hrvatska je u razdoblju od petnaest godina poduzela značajne korake na putu promjene kako bi postala stabilna demokratska zemlja s jednim od najbrže rastućih gospodarstava u središnjoj i istočnoj Europi.
- Zahvaljujući članstvu u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda, pozivnici za priključenje NATO-u, te sudjelovanju u drugim euro-atlantskim savezima, Hrvatska je preuzela vodeću ulogu u regiji te doprinosi njezinoj stabilizaciji i revitalizaciji.

USAID-ova misija u Hrvatskoj

- Tijekom svoje petnaestogodišnje misije koja je trajala od 1992. do 2007. godine, USAID za Hrvatsku je osigurao stručne savjete, obuku i financijsku potporu svojim partnerima iz svih slojeva hrvatskog društva, različitih vladinih ministarstava, pravosuđa, općinske uprave, kao i privatnog poduzetništva i organizacija civilnog društva.
- Američki narod je priskrbio više od 320 milijuna dolara sredstava potrebnih za izgradnju svjetlije budućnosti za sve Hrvate.
- U mnogim sektorima, od financija do sudstva, od poljoprivrede do nadzora nad bankama, od reformi zakonodavnog sustava do reformi lokalnih organa vlasti, te od političkih stranaka do sindikata, USAID je pomogao hrvatskim građanima da se pripreme za pristupanje njihove zemlje Europskoj uniji.
- USAID je dosljedno i sustavno pružao potporu Hrvatskoj u uspostavi pristupačnih, učinkovitih i transparentnih demokratskih institucija, posebice onih vezanih za lokalne organe vlasti.

Pružanje podrške demokraciji i upravi koja uzima u obzir potrebe građana

- Više od 6000 lidera, volontera, izabranih predstavnika, članova političkih stranaka i aktivista za građanska prava pohađalo je obuku s ciljem unaprijeđenja odnosa s biračima, planiranja izbornih kampanja, te osmišljavanja poruka.
- Višestranački izbori provode se uspješno, pošteno i dobrovoljno, što je jedan od pokazatelja da je demokratski sustav sastavni dio hrvatskog društva.

1992

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

KOLOVOZ • Održani su prvi višestranački predsjednički i parlamentarni izbori

- USAID je pružio potporu hrvatskim zakonodavcima koji su izradili nacрте gotovo četrdeset zakona, propisa i pravilnika koje je odobrio hrvatski parlament— Sabor—s ciljem poticanja demokratskih i administrativnih reformi koje će osigurati dugoročnu održivost mirovinskog sustava i ojačati nezavisnost i energičnost organizacija koje se bore za građanska prava i poštivanje vladavine prava, zalažu za decentralizaciju vlasti, te jamče slobodne izbore i transparentnost financiranja političkih stranaka.
- USAID je pomogao Fondu za privatizaciju da raspiše natječajе za više od 200 tvrtki s većinskim državnim vlasništvom koje su hrvatskoj državnoj blagajni osigurale prihod od 35,5 milijuna dolara. Kupci su se obvezali naknadno uložiti još jednu milijardu dolara u netom privatizirana poduzeća.
- Uz pomoć USAID-a, 49 gradova je popisalo imovinu koja dotad nije bila uknjižena u matične knjige, uključujući preko 6000 nekretnina u vlasništvu gradova i općina čija je ukupna vrijednost procijenjena na 2,3 milijarde dolara. Ti gradovi i općine sada ostvaruju dobit na dobrobit svojih građana i društvene zajednice.
- Kako bi pomogao unaprijediti njihove stručne standarde i neovisnost, USAID je oza 700 sudaca omogućio sredstva potrebna za međunarodna studijska putovanja, radionice i obuku iz pravne etike i upravljanja sudovima. Zahvaljujući tehničkoj pomoći i stručnoj potpori, USAID je pomogao ojačati nezavisnost hrvatskog pravosudnog sustava te proširiti, unaprijediti, a isto tako i financirati program dugoročne reforme pravosudnog sustava s ciljem unaprijeđenja sudskih postupaka i infrastrukture.
- Odigravši vodeću ulogu u zalaganju za neovisnost medija, USAID je pružio potporu koja je bila ključna za polaganje temelja za raznolike, nesputane i poslovno isplative medije. Slobodni mediji su doživjeli procvat. Danas mladi novinari prolaze obuku iz etički korektnih i nepristranih načina izvještavanja.

Pružanje potpore gospodarskom razvoju

- USAID je u hrvatsku industriju uložio novčanih sredstava ukupnog iznosa od 240 milijuna dolara.
- USAID je pomogao pokrenuti i pružio pomoć Nacionalnom vijeću za konkurentnost koje pruža vrhunske savjete vezane za politički sustav, gospodarstvo, društveni ustroj i znanost s ciljem osmišljavanja dugoročnih strategija koje će pospješiti gospodarsku konkurentnost Hrvatske.
- Kako bi ubrzali uvođenje inovacija, okupili nadarene pojedince i potakli razvoj poduzetništva, USAID-ovi stručnjaci su pomogli osnovati uspješne i produktivne poljoprivredne zadruge te gospodarska udruženja i klastere koji osnažuju i obogaćuju industrijsku proizvodnju u privatnom sektoru.
- Rezultati obuke koju je pohađalo više od 5000 poduzetnika su unaprijeđenje njihove poslovne vještine, veća produktivnost i veća konkurentnost njihovih poduzeća.
- Oko 6000 malih i srednjih poduzeća oslanjalo se na tehničku pomoć i obuku koju je omogućio USAID s ciljem proširenja i unaprijeđenja njihovog poslovanja i otvaranja gotovo 22 000 novih radnih mjesta. Jedna trećina spomenutih radnih mjesta otvorena je u slabije razvijenim dijelovima Republike Hrvatske.

PARTNERSTVO IZMEĐU HRVATSKE I AMERIKE

- Potpora koju je USAID pružio hrvatskom poljoprivrednom sektoru pomogla je povećati godišnju prodaju poljoprivrednih proizvoda za više od 100 milijuna dolara u razdoblju između 2003. i 2007. godine. USAID je uveo nove tehnologije i ojačao tržišnu povezanost između poljoprivrednih proizvođača, prerađivača i trgovaca na veliko.
- Kadar stručnih hrvatskih poslovnih savjetnika – čiju je obuku i organizaciju potpomogao USAID – zadužen je za mjerodavno savjetovanje u svrhu povećanja profitabilnosti i konkurentnosti hrvatskih poduzeća.
- Od 1993. godine više od 4000 Hrvata pripadnika svih društvenih slojeva i zanimanja sudjelovalo je u USAID-ovim programima koji su ovim hrabrim početnicima omogućili stjecanje vještina koje će im osigurati postizanje trajnih pozitivnih promjena i napretka u poslovanju, civilnom društvu i državnoj upravi.

Pružanje potpore civilnom društvu

- Gotovo 300 organizacija civilnog društva je uz pomoć USAID-a uspostavilo partnerstvo s organima državne uprave i tvrtkama, potaknuvši više od 70 000 građana da se uključe u rješavanje lokalnih i državnih pitanja.
- Obuka i potpora koje je USAID pružio pomogle su oko 750 organizacija civilnog društva da ojačaju svoju organizacijsku i financijsku održivost, omogućivši im da učinkovitije pružaju svoje usluge i zagovaraju buduće društvene reforme.
- Civilno društvo je sada znatno snažnije, djeluje u mnogo poticajnijem zakonodavnom okruženju, uživa velik ugled u očima javnosti, te pruža visoko vrijedne usluge. Gotovo 300 organizacija civilnog društva blisko surađuje s organima vlasti, poduzećima i građanima pojedincima kako bi zajedno odgovorili na lokalna i državna pitanja. Više od 70 000 građana dobilo je poticaj da unaprijede svoje društvene zajednice.

Podržavanje obnove i pomirenja

- Približno 100 000 stanovnika iz preko 70 hrvatskih gradova i sela iskoristilo je pomoć 150 USAID-ovih projekata za obnovu i razvoj, uključujući 70 škola, knjižnica i dječjih igrališta, te više od 60 društvenih domova. Opskrba električnom energijom je ponovno uspostavljena ili unaprijeđena u 84 ratom opustošena sela u kojima živi 26 000 ljudi. 30000 stanovnika u 32 sela sada piju čistu, zdravu vodu.
- USAID je dodijelio sredstava ukupnog iznosa većeg od 25 milijuna dolara koja su bila potrebna međunarodnim i domaćim organizacijama civilnog društva koje su skrbile o približno 630 000 izbjeglica, prognanika, žrtava rata, djece i drugih skupina stanovništva pogođenih ratom.

1993

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

USAID počinje dijeliti hranu izbjeglicama i pruža potporu organizacijama civilnog društva

VELJAČA • Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda osniva Međunarodni sud za ratne zločine za zemlje bivše Jugoslavije

1992.–1995.

POGLAVLJE I, HUMANITARNA POMOĆ, POMIRENJE I DEMOKRATIZACIJA

Misija USAID-a u Hrvatskoj započela je s radom usred rata i razdoblja krize. Tijekom narednih pet godina USAID i njegovi partneri su surađivali s građanima Hrvatske u ponovnoj izgradnji normalnog života, zapošljavanju, pokretanju novih poslova i uspostavi suživota u svojim zajednicama. Organizacije civilnog društva surađivale su s USAID-om na pružanju životno važnih humanitarnih usluga u vremenu kad je pomoć bila silno potrebna.

Pružanje pomoći žrtvama rata

Opstanak je bio osnovni prioritet u vremenu kad je USAID počeo dijeliti hranu, sklonište i zdravstvenu skrb izbjeglicama i prognanicima koji su u valovima bježali iz ratom opustošenih područja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. USAID je u suradnji s drugim međunarodnim donatorima, uključujući Visoko povjerenstvo za izbjeglice UN-a i Međunarodni crveni križ, omogućio opskrbu lijekovima i podijelio milijune kilograma hrane te peći za grijanje. Od 30 milijuna dolara sredstava, USAID je u razdoblju između 1993. i 1995. velik dio novca izdvojio za humanitarnu pomoć namijenjenu za građane Hrvatske i Bosne i Hercegovine s obje strane granice. Pomoć su dijelile lokalne i međunarodne organizacije civilnog društva, i to uglavnom u onim dijelovima zemlje koji su najteže stradali tijekom rata.

Osječko-baranjska županija bila je jedna od nekoliko teško stradalih hrvatskih županija. Velik dio lokalne privrede, infrastrukture i privatnih posjeda uništen je u prve dvije godine rata. S više od 24 000 stanovnika te 40 000 prognanika i izbjeglica koji su se prijavili za socijalnu pomoć u razdoblju između 1992. i 1995. godine, država više nije bila u stanju nositi se s potrebama sve većeg broja stanovnika. Do 1995. godine zaposleno je bilo svega 61 000 ljudi, odnosno 18% ukupne radne snage koju je činilo 330 000 ljudi. Jedan od mnogih primjera misija koje je pokrenuo Tim za pomoć u slučaju ratnih strahota (Disaster Assistance Response Team) iz USAID-ovog Ureda za pomoć stranim zemljama u krizi bio je program za prehranu prognanika, izbjeglica i siromašnih stanovnika koji je započeo s djelovanjem u Osječko-baranjskoj županiji u zimu 1995. godine.

TRAVANJ

TRAVANJ • Predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman susreće se s predsjednikom Sjedinjenih Američkih Država Clintonom u Washingtonu

SVIBANJ

SVIBANJ • Po drugi put je proglašen prekid vatre, nakon čega je u siječnju 1994. godine uslijedila zajednička deklaracija koju potpisuju Hrvatska i Jugoslavija

LIPANJ

1993

1992.–1995.

POGLAVLJE I, HUMANITARNA POMOĆ, POMIRENJE I DEMOKRATIZACIJA

Zaštita pravâ manjina i zalaganje za pomirenje

Prognanici su se polako počeli vraćati svojim domovima već 1993. godine. Izbjeglicama i prognanicima je pri povratku u područja u kojima su prije živjeli bila potrebna pomoć pri utvrđivanju njihovih prava vlasništva, građanskih prava, prava na zastupanje pred državnim upravom i prava na zaposlenje. Kao odgovor na njihove zahtjeve, USAID i njegovi partneri su sredinom devedesetih godina osmislili i provodili programe čiji je cilj bio promicanje demokratskih reformi i jačanje civilnog društva, djelomično i kako bi omogućili pripadnicima manjina da primijene svoja prava.

Organizacije civilnog društva u Hrvatskoj nadzirale su kršenje građanskih prava i omogućavale besplatne pravne savjete pripadnicima manjina, izbjeglicama i prognanicima. Uz potporu USAID-a, Američka zaklada za razvoj (America's Development Foundation) je 1994. godine počela obučavati, financirati i savjetovati organizacije civilnog društva koje su pružale besplatne pravne savjete i zalagale se za zaštitu ljudskih prava izbjeglica i prognanika diljem Hrvatske.

Osoblje koje je pružalo pravne savjete i oni koji su radili na terenu pomagali su obespravljenima da nanovo steknu pravni status, osobne dokumente, stanarska prava i imovinu. Sve ove poduzetne organizacije civilnog društva u Hrvatskoj predavale su iscrpna, redovita izvješća o poštivanju ljudskih i građanskih prava u 23 općine i pet regija u kojima su djelovale. Podaci iz tih izvješća pomogli su i domaćim i međunarodnim agencijama za pomoć da bolje sagledaju i odgovore na probleme na lokalnoj razini. Njihova su postignuća izvanredna zbog toga što spomenute organizacije civilnog društva nisu imale nikakvog prijašnjeg iskustva u samostalnom pružanju pravne pomoći.

Dječji vrtić

Pomoć djeci izbjeglicama

Dok su obitelji u bijegu napuštale svoje domove za vrijeme rata, mnoga su djeca razdvojena od svojih roditelja. Zahvaljujući sredstvima koja je omogućio USAID, organizacije civilnog društva su uspjele ući u trag i nanovo spojiti članove obitelji. Pruživši im privremeni dom, organizacija Spasimo djecu (Save the Children) je uz potporu USAID-a pomogla skrbiti o 2679 djece prognanika i izbjeglica iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Ova je organizacija omogućila savjetovanje za djecu i pomogla osnovati 170 dječjih vrtića u kojima su se održavale razne obrazovne aktivnosti temeljene na životu u lokalnoj zajednici. Ti dječji vrtići predstavljali su sigurno utočište od okolnih nemira i previranja. Djecu se učilo etničkoj toleranciji, a njihovi su roditelji u vrtićima i na javnim forumima (koji su također osnovani pod pokroviteljstvom organizacije Save the Children) pronašli neutralno tlo na kojem je mogao započeti proces pomirenja unutar društvenih zajednica. Učitelji i roditelji su se zajednički trudili pružiti svojoj djeci koliko-toliko normalno predškolsko iskustvo, iako su mnoge zajednice bile raseljene te su sta-

1993

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

PRUŽANJE POTPORE VOĐAMA ŽENSKIH POKRETA

Projekt za strategije, obuku i zagovaranje pomirenja/razvijanje kapaciteta, znan kao projekt STAR kojeg je pokrenula organizacija Delphi International, bio je posvećen obuci i pružanju organizacijske potpore organizacijama civilnog društva za žene u Hrvatskoj, ali i diljem bivše Jugoslavije. STAR je započeo pružati pomoć 1994. godine, a cilj mu je bio obučiti žene da postanu uspješni zagovornici tolerancije i povezanosti unutar društvenih zajednica, budući da se žene smatra manje podložnima nacionalno uvjetovanoj pristranosti. Žene su na taj način lakše i uvjerljivije nadilazile etničke i nacionalne granice s ciljem traženja i promicanja mira, pomirenja i društvenih promjena, budući da uglavnom nisu bile uključene u vojne, političke, gospodarske i društvene hijerarhije.

USAID je pružio potporu ženskim organizacijama koje su se zalagale za pomirenje između različitih etničkih skupina. One su se odlikovale iznimnom odvažnošću, budući da su mnoge od njih pretrpjele ratne strahote ostavši bez domova, djece i muževa.

Projekt STAR je omogućio ovim ženskim organizacijama sigurne sastanke i prekograničnu razmjenu informacija za vrijeme rata kad je takva komunikacija dovodila njezine sudionike u opasan položaj. Organizacija Delphi International osigurala je potporu i sredstva koja su tim ženskim organizacijama bila krajnje nužna za pružanje pomoći žrtvama rata te promicanje mira i pomirenja među različitim etničkim skupinama. Program STAR pomogao je ženama da osnuju nove organizacije i počnu ostvarivati dobit uz pomoć koje su se uzdržavale.

STAR je članovima više od 400 organizacija civilnog društva omogućio obuku iz rukovođenja, obrane ljudskih prava, odnosa s medijima, upravljanja, izvođenja procjena i podnošenja izvješća, razrješenja sukoba, financija, mikro-poduzetništva, pa čak i iz korištenja elektronske pošte. Kasnije, 1999. godine, nakon okončanja sukoba, projekt STAR je nastavio s djelovanjem u sklopu USAID-ovog partnera World Learninga koji je pomogao ženskim organizacijama civilnog društva koje su u njemu sudjelovale da svoje misije pokrenute za vrijeme rata uspješno prilagode razdoblju mira kako bi nastavile pružati usluge i zalagati se za prava žena u lokalnim društvenim zajednicama. Ono što je najvažnije, STAR je također unovačio i obučavao sposobne žene i organizacije izvan glavnog grada Hrvatske, Zagreba. Tako je nastala nova generacija vođa koja je potom osnovala Žensku mrežu Hrvatske (Women's Network Croatia ili WNC) koja je u kratkom vremenu uspjela postići značajne uspjehe u zalaganju za prava žena.

Primjerice, danas, deset godina kasnije, WNC u Hrvatskoj broji 50 ženskih organizacija koje su primile potporu putem programa STAR i koje su postale jedne od najistaknutijih zagovarateljica pravâ žena i manjina te mira i pomirenja, dok istovremeno potpomažu razvoj netom osnovanih ženskih organizacija civilnog društva diljem Hrvatske. WNC i dalje nastoji ženama osigurati što aktivniju ulogu u političkom životu, organima vlasti i drugim sektorima. Njegove članice ispravljaju rodne stereotipe i sprječavaju nasilje nad ženama.

Promičući solidarnost u društvenim zajednicama putem stvaranja gospodarskih prilika, partneri projekta STAR pružili su pomoć poduzetnicama i pomogli povratnicama da se reintegriraju u društvo. Primjerice, projekt "80 staklenika" pomogao je spojiti žene koje su se vratile u društvene zajednice koje su bile prisiljene napustiti s ženama koje su u njima ostale. Zahvaljujući tom programu, u Baranji, gdje je Centar za mir Osijek podigao 80 staklenika, nekad otudene društvene zajednice su se nanovo ujedinile zahvaljujući zajedničkim gospodarskim interesima. Nekolicina korisnika tog programa kasnije su osnovali BIOPA-u, jednu od najvećih udruga za proizvodnju zdrave hrane u Hrvatskoj. Partneri projekta STAR danas nastavljaju otvarati nove mogućnosti poduzetnicama. Zahvaljujući zalaganju STAR-ovih partnera, regionalna agencija za razvoj u Rijeci, PORIN, je 2005. godine pristala dati prednost poduzetnicama kad se prijave u gradski poslovni inkubator radi iznajmljivanja uredskih prostora. Grad je također uveo posebne oblike zajmova namijenjene isključivo poduzetnicama.

Projekt STAR je pokazao da kad javne službe zajedno surađuju i tvore mrežu, svaka od njih postaje snažnija i sposobnija uspješnije i uvjerljivije promovirati jednakost i socijalnu pravdu kako u Hrvatskoj tako i diljem regije. Vodeća uloga koju su žene u Hrvatskoj preuzele u nastojanju da omoguće pomoć osobama koje su stradale u ratu pomogla je potaknuti nagli razvoj civilnog društva u Hrvatskoj. Žene i danas nastavljaju igrati značajnu ulogu u zalaganju za ljudska prava i organizacijama civilnog društva u Hrvatskoj.

1992.–1995.

POGLAVLJE I, HUMANITARNA POMOĆ, POMIRENJE I DEMOKRATIZACIJA

novale u prihvatilištima, hotelima ili privatnom smještaju gdje su često osnivale "zajednice u progonstvu". Sve zajednice koje su sudjelovale u programu osigurale su prostor za organiziranje predškolskih aktivnosti. Pet stotina i šezdeset učitelja pohađalo je je obuku i dobilo nastavne materijale za što lakši rad s djecom izbjeglicama. U mnogim su slučajevima dječji vrtići premješteni s povratkom obitelji svojim domovima. Omogućena je i dodatna potpora eksteritorijalnim bosanskim osnovnim školama kako bi njihovi nastavnici mogli učinkovitije raditi s djecom iz Bosne i Hercegovine.

Liječenje ratnih trauma

Za vrijeme rata i nakon njega, organizacije civilnog društva su pružile neprocjenjivo vrijedne usluge prehranjujući civilne žrtve rata, pomažući im da pronađu smještaj i nanovo steknu nekakav izvor prihoda. Ti su civili preživjeli ratne strahote, te su mnogi doživjeli traume. Bili su izloženi nasilju ili su prisilno izbačeni iz svojih domova.

Počevši s radom 1994. godine, USAID-ovi partneri, kao što su Katoličke službe za pomoć (Catholic Relief Services), Američki odbor za pomoć izbjeglicama (The American Refugee Committee), organizacija Spasimo djecu (Save the Children), Medicinski fakultet na Harvardu (Harvard Medical School), Međunarodni komitet za pomoć izbjeglicama (The International Refugee Committee) (putem malih potpora lokalnim organizacijama civilnog društva) te Center for Attitudinal Healing, kao i mnogi drugi programi, pomogli su približno 150 000 ljudi smještenih u izbjegličkim kampovima ili kod prijatelja i članova obitelji da se nauče prilagoditi novom načinu života i nositi se s novom životnom stvarnošću. Sve veću potrebu za službama koje će se brinuti o mentalnom zdravlju ljudi ne bi bilo moguće zadovoljiti bez pomoći koju su pružile organizacije civilnog društva.

USAID-ov Projekt za obuku za pružanje pomoći nakon doživljene traume, kojeg su pokrenule Katoličke službe za pomoć, izravno je pomogao izbjeglicama i zajednicama koje su ih primile da se oporave nakon trauma, proganstva i gubitaka. Osim što je povećao sposobnost lokalnih organizacija da provedu reintegraciju i ponovno povežu ljude unutar zajednica, ovaj je program omogućio obuku za članove stručne, neprofitne organizacije za mentalno zdravlje, Društva za psihološku pomoć, te za stručnjake i volontere koji su radili u sektoru mentalnog zdravlja. Zahvaljujući Projektu za obuku za pružanje pomoći nakon doživljene traume, 1150 pružatelja skrbi iz 118 organizacija unaprijedilo je svoje sposobnosti savjetovanja, te su na taj način bili u stanju pružiti bolju skrb za gotovo 120 000 ljudi.

Obuka koju su omogućile Katoličke službe za pomoć također je naučila pružatelje skrbi za mentalno zdravlje kako da brinu o sebi i kako da se nose sa stresom koji je sastavni dio njihovog posla. Zdravstveni djelatnici i socijalni radnici koji su se naučili nositi sa svojim zahtjevnim ulogama na taj su način bili u stanju pružati učinkovitije i neprekidano liječenje i pomoć, što je bilo nužno budući da je postojao manjak stručno obučanih terapeuta.

Zahvaljujući programu za borbu protiv izbjegličkih trauma kojeg je pokrenuo Harvard Medical School, a financirao USAID, 130 zdravstvenih djelatnika i

1994

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

VELJAČA • Izaslanstva iz Hrvatske i Bosne vode pregovore s veleposlanicima Sjedinjenih Američkih Država Redmanom i Galbraithom u Ministarstvu vanjskih poslova SAD-a u Washingtonu.

OŽUJAK • Postignuta je suglasnost po pitanju okvira za Federaciju područja s hrvatskom i bosanskom većinom u Bosni i Hercegovini, te preliminarni sporazum o konfederaciji između Federacije i Hrvatske.

OBUKA SUDIONIKA

Za vrijeme trajanja USAID-ovog projekta u Hrvatskoj, USAID je omogućio sudionicima svojih programa obuku iz organizacije i rukovođenja koja je predstavljala osnovni dio tih programa. Osmišljeni prema individualnim potrebama, kratkoročni obrazovni programi su kroz praksu upoznali hrvatske stručnjake s čitavim nizom različitih obrazovnih iskustava kako unutar Hrvatske tako i u inozemstvu, uključujući i Sjedinjene Američke Države. Oko dvije trećine obuke koju je USAID omogućio odvijalo se u europskim zemljama, uključujući i druge post-komunističke zemlje istočne Europe koje su bile suočene ili su se suočavale s jednakim izazovima tranzicije kao i Hrvatska. Ova stručna obuka pomogla je sudionicima programa da postignu dugoročno unaprijeđenje svojih tvrtki i društvenih zajednica. Što je još važnije, USAID je nastojao omogućiti poduzetnim pojedincima

koji su željeli unaprijediti svoje živote i živote svojih sugrađana vještine, potporu i stručne savjete koji su im bili potrebni kako bi uveli pozitivne promjene.

Od 1994. godine USAID je osigurao sredstva za stručnu obuku više od 4000 građana Hrvatske koji su zajedno činili presjek cjelokupnog hrvatskog društva. Na njoj su sudjelovali službenici Vlastinih ministarstava, saborski zastupnici, suci, tužitelji, gradonačelnici, predstavnici organizacija civilnog društva, novinari, bankari, poslovni menadžeri, te upravitelji i stručnjaci iz sin-

dikata i udruga poslodavaca. Cilj obuke bio je približiti hrvatskim sudionicima nova ili alternativna rješenja i odgovore na izazove s kojima su oni i njihove organizacije bili suočeni. USAID-ova obuka unaprijedila je njihove tehničke vještine, promijenila stajališta i potaknula osmišljavanje novih ideja i inovacija.

stručnjaka za mentalno zdravlje dobilo je solidne temelje za procjenu i pružanje skrbi osobama koje su doživjele traumu. U suradnji s organizacijom civilnog društva "Ruke", spomenuti je program izvršio procjenu fizičkog i mentalnog zdravlja približno 540 izbjeglica koje su živjele u izbjegličkim kampovima u Varaždinu. Općeniti zaključci o trendovima i stanjima izbjegličke populacije podijeljeni su stručnjacima za mentalno zdravlje. Više od 500 obitelji smještenih u varaždinskim kampovima također je odlazilo na savjetovanje na temu povratka u rodna mjesta. Psihijatrijska klinika Sveučilišta u Rijeci određena je kao jedan od četiri Državna centra za traume u Hrvatskoj. Zahvaljujući Projektu hrvatskih veterana, 273 veterana sa simptomima ozbiljnih duševnih i emotivnih smetnji sudjelovala su na skupnim terapijama. Harvard je osigurao riječkoj Klinici za traume računalne programe uz pomoć kojih je bilo moguće sustavno pratiti kliničke i demografske podatke te podatke vezane za traumu.

Oslanjajući se na to iskustvo, Harvard i hrvatska organizacija civilnog društva "Ruke" su zajedno sastavili Vodič za povratak u rodna mjesta namijenjen organizacijama za pomoć zajednicama te stručnjacima za zdravstvenu skrb s ciljem da im pomogne shvatiti poteškoće s kojima se izbjeglice i prognanici koji su doživjeli traume moraju suočiti po povratku u svoja rodna mjesta. Budući da traume, ukoliko se ne liječe, mogu uzrokovati ozbiljne smetnje i onesposoblje-

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

1994

OŽUJAK • Predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman susreće se s predsjednikom Sjedinjenih Američkih Država u Washingtonu

SVIBANJ • Hrvatska uvodi novčanu jedinicu kunu umjesto jugoslavenskog dinara

1992.–1995.

POGLAVLJE I, HUMANITARNA POMOĆ, POMIRENJE I DEMOKRATIZACIJA

nost, potrebno je da zdravstveni djelatnici budu dobro obaviješteni i upućeni kad se povratnici koji su doživjeli traume počnu vraćati u svoje zajednice.

Medicinska pomoć

Za vrijeme rata pružanje medicinske pomoći ometala je kronična nestašica protuzaraznih lijekova. USAID-ov projekt Nada (Hope) priskrbio je lijekove za 13 bolnica diljem zemlje koji su bili potrebni za suzbijanje bolesti otpornih na lijekove koji su se u tom razdoblju mogli nabaviti u zemlji. Sustav zdravstvene skrbi bio je pod neprestanim opterećenjem budući da je broj ratnih žrtava i dugotrajnih ozljeda dosegao neslućene razmjere. U suradnji sa svojim partnerom Američkim međunarodnim zdravstvenim savezom (American International Health Alliance), USAID je potpomogao regionalne programe za poboljšanje kvalitete zdravstvene skrbi kako bi bolje upravljali troškovima i povećali svoju učinkovitost. Program je započeo 1994. godine, a Američki međunarodni zdravstveni savez je omogućio sveobuhvatniju potporu koja je uključivala satove obuke koju su provodili iskusni američki liječnici, medicinske sestre, ravnatelji medicinskih ustanova, obrazovni djelatnici i stručnjaci srodnih struka. Zdravstveni stručnjaci u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji primili su upute i savjete vezane za uvođenje novih organizacijskih i zdravstvenih metoda i postupaka čiji je cilj bio poboljšati kvalitetu usluga njihovih bolnica. U sklopu tog programa organizirani su međusobni posjeti između američkih i hrvatskih stručnjaka za zdravstvo, te posjeti hrvatskih liječnika bolnicama u Sjedinjenim Američkim Državama u pratnji vodiča, kako bi hrvatski liječnici savladali medicinske postupke koji tada još nisu bili dostupni u Hrvatskoj, a isto tako i nabavili novu opremu. Ovo upoznavanje s vrhunskim postupcima također je dovelo do uvođenja novih politika i programa u Hrvatskoj koji su poboljšali kvalitetu odnosa između pacijenata i liječnika te smanjili troškove. Tri bolnice u Zagrebu – Opća bolnica Sveti Duh, Sveučilišna bolnica za zarazne bolesti dr. Fran Mihaljević te dječja bolnica za bolesti dišnih puteva Srebrnjak – počele su postavljati sve veće standarde i mjeriti kvalitetu svojih usluga. S vremenom su bolnice medicinskim sestrama dale veće ovlasti i značajniju ulogu u rukovođenju. Liječnici su savladali manje invazivne kirurške postupke koji su za posljedicu imali kraće razdoblje oporavka pacijenata. Još jedna posljedica učinkovitije uprave bili su smanjeni troškovi lijekova i poboljšanje kvalitete hrane u bolnicama. Partnerstvo između Hrvatske i Amerike, koje je uključivalo međusobne posjete te tehničku i financijsku potporu, nastavilo se i nakon okončanja faze obuke.

1994

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

USAID ovi PROGRAMI:

- Omogućavaju obuku za liječenje žrtava traume
- Pomažu nanovo ujediniti obitelji razvojene uslijed rata
- Dostavljaju hitno potrebne lijekove

- Uspostavljaju mrežu organizacija civilnog društva za žene
- Omogućavaju organizacijama civilnog društva i vođama ženskih pokreta obuku iz zalaganja za mir i pomirenje

- Povećavaju sudjelovanje sindikata
- Podupiru početničke građanske inicijative koje se zalažu za poštivanje ljudskih prava

JAČANJE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

Tijekom 90-ih godina prošlog stoljeća vladine su se socijalne službe istovremeno morale suočiti s nekoliko izazova mnogo većih razmjera od onih na koje su do tada nailazile. U takvim okolnostima organizacije civilnog društva postale su partneri od ključne važnosti koji su pomogli osigurati dobrobit društvene zajednice. Kao što je to bio slučaj i u drugim tranzicijskim društvima koja su prelazila iz socijalističkog, jednostranačkog sustava u otvoreniji i demokratski sustav, hrvatske se organizacije civilnog društva nisu mogle osloniti na dugu tradiciju koja bi ih vodila kroz razdoblje krize. Godine 1993. USAID je započeo osmišljavati i pokretati projekte s ciljem jačanja ovih organizacija tako što im je omogućio obuku i pomoć pri poboljšanju kvalitete njihovih usluga te financijske i organizacijske održivosti.

Tijekom narednih šest godina približno 200 organizacija civilnog društva završilo je obuku zahvaljujući USAID-ovom “Umbrella Grant” programu kojeg je proveo Međunarodni komitet za pomoć (International Rescue Committee). Pružajući najosnovniju socijalnu pomoć izbjeglicama, prognanicima i pripadnicima manjina, ova je obuka pomogla organizacijama civilnog društva koje su sudjelovale u programu potpore da unaprijede svoje organizacijsko planiranje, rukovođenje projektima i vještinu prikupljanja financijskih sredstava. U početku je 80% organizacija pod pokroviteljstvom USAID-a imalo sjedišta u Zagrebu, no godinu dana nakon što je program pokrenut, više od 65% njih je proširilo svoj djelokrug s ciljem pružanja pomoći u ratom opustošenim područjima. Zajmovi koje je omogućio “Umbrella Grant” program također su korišteni

za financiranje organizacija civilnog društva koje su pomagale mladima, ženama i starijim osobama da se lakše nose s posljedicama ratnog sukoba. Obitelji izbjeglica bile su suočene s brojnim poteškoćama, te su primile pomoć pri pronalasku smještaja, radnih mjesta, zdravstvene skrbi i psihološke pomoći. Organizacije civilnog društva koje je financirao USAID omogućile su obuku savjetnicima kako bi bili u stanju zadovoljiti njihove potrebe putem dežurnih telefona za krizne slučajeve koji su obiteljima i pojedincima omogućavali da anonimno i na licu mjesta dobiju pomoć pri ponovnoj izgradnji svojih života. Usluge koje su u sklopu “Umbrella Grant” programa pružale organizacije civilnog društva pod pokroviteljstvom USAID-a izravno su pomogle približno 50 000 ljudi.

Svladavanje ratnih poteškoća

Tijekom prve tri godine USAID-ove misije, putovanje na mjesta gdje je bila potrebna pomoć bilo je teško i dugotrajno, ukoliko je uopće bilo moguće. Usklađivanje i potpomaganje nastojanja da se pomogne hrvatskim građanima da se izbore za opstanak u područjima ratnih sukoba dodatno je otežavao neredovit prijevoz i česti prekidi ionako nesustavne komunikacije. Zbog svih ovih prepreka, najveći dio USAID-ovih nastojanja da pomogne Hrvatskoj da započne i uspješno dovrši proces tranzicije prema demokratskom društvu i tržišnom gospodarstvu mogao je biti uspješno obavljen tek nakon završetka rata.

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

1995

- Pružaju pomoć mladima koji su uslijed rata ostali bez domova
- Osiguravaju pravnu pomoć prognanicima i žrtvama rata

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

Krajem 1995. godine mogao se nazrijeti kraj sukobima: Erdutskim sporazumom okončan je rat, sukobljene strane su razdvojene i uspostavljen je mir u istočnoj Slavoniji. Pomaganje izbjeglicama i prognanicima da se vrate svojim domovima i istovremeno pružanje potpore organizacijama civilnog društva u njihovim nastojanjima da zaštite prava manjina i građanska prava ostao je prvi i najvažniji zadatak USAID-a u razdoblju nakon rata. Nakon što je mir osiguran, USAID je iskoristio priliku da pomogne regiji i državi da posvete svoje napore obnovi društvenih zajednica i poslovnog sektora, nudeći što većem broju hrvatskih građana mogućnost da žive i napreduju u skladnom odnosu sa svojim susjedima. Novi su programi pružali potporu snažnijim demokratskim institucijama i lokalnim samoupravama koji su u svoj rad uključivali više građana i koji su više pozornosti posvećivale brizi o problemima građana. Nastavljajući i dalje pružati podršku civilnom društvu, USAID je omogućio obuku organizacijama civilnog društva koje su se počele baviti širim rasponom društvenih problema.

Potpisavši Erdutski sporazum, Republika Hrvatska i lokalna srpska uprava u istočnoj Slavoniji pristali su na mirno okončanje sukoba i ponovno pripojenje istočne Slavonije Hrvatskoj. Taj se proces trebao odigrati dok je istočna Slavonija bila pod privremenom upravom Tranzicijske uprave Ujedinjenih naroda za istočnu Slavoniju (UNTAES). U razdoblju između siječnja 1996. i siječnja 1998. godine, UNTAES je proveo demilitarizaciju regije, normalizirao odnose između Hrvatske i Jugoslavije, ponovno pokrenuo ključne preko-granične javne službe i životno važne prometne i komunikacijske pravce, a isto tako i nadzirao provedbu odredbi sporazuma prema kojima je izbjeglicama bilo dozvoljeno vratiti se u svoje domove te je bilo potrebno osigurati građanska prava pripadnicima manjina. U suradnji s UNTAES-om, USAID je osigurao znatnu potporu istočnoj Slavoniji, podržavajući izbore i rane početke demokratskog društva, omogućavajući pravnu pomoć i potpomažući obnovu, nezavisne medije i privatno poduzetništvo.

Godinu dana nakon sklapanja Erdutskog sporazuma, Vijeće Europe je odobrilo Hrvatskoj članstvo, zadržavajući pravo da ocijeni napredak Hrvatske u brojnim ključnim pitanjima vezanim za demokraciju: suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom za nekadašnju Jugoslaviju (ICTY); poštivanju ljudskih prava, prava manjina, civilnog društva i slobode medija; te podjeli državne vlasti. Pod nadzorom UNTAES-a, u travnju 1997. godine održani su lokalni izbori u istočnoj Slavoniji koja je bila pod okupacijom srpskih snaga od 1991. do 1995.

1995

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

USAID ovi PROGRAMI:

- Omogućavaju nastavu maloj djeci koja su u ratu ostala bez domova
- Osiguravaju humanitarnu pomoć i pomoć kod trauma osobama koje su proživjele ratne strahote

- Uspostavljaju dežurnu telefonsku liniju za pomoć djeci, roditeljima i učiteljima koji su pretrpjeli ratne strahote
- Pružaju potporu pri izradi nacrtu novog pravilnika o sindikatima i novog zakona o osnivanju i registriranju tvrtki

- Pospješuju sposobnost nadzora Hrvatske narodne banke
- Omogućavaju pomoć pri javnoj upravi s ciljem unaprijeđenja rada lokalne uprave

godine. Stanovnici ovog područja su izabrali svoje zastupnike u skladu s Ustavom Republike Hrvatske po prvi put nakon što je država proglasila svoju nezavisnost. Dobrano nadmašivši očekivanja, izborima je pristupilo 90% prijavljenih glasača. Netom osnovana Samostalna demokratska srpska stranka (SDSS) osvojila je apsolutnu većinu glasova u 11 od 28 općina. Uspjeh općinskih i lokalnih izbora bio je dokaz da je mirni proces reintegracije regije ipak moguć unatoč nastavku tenzija.

S mirom dolaze i nove strategije

Nakon što se uvjerio da je ponovno izbijanje sukoba otklonjeno i da je mir ponovno zavladao, USAID je omogućio dodatnu potporu demokratskim reformama, reintegraciji i obnovi gospodarstva u Slavoniji. USAID i njegovi hrvatski partneri su odavno bili svjesni ograničenja slobode govora i slobode udruživanja, nedovoljne samostalnosti pravosudnog sustava, nedostatne zaštite ljudskih i građanskih prava te nemoći organa lokalne vlasti koji su bili podložni korupciji, i stoga su ova područja djelovanja prepoznali kao područja od ključne važnosti.

Prije nego što su sklopljeni mirovni sporazumi, USAID se posvetio jačanju političkih stranaka kako bi pomogao političkim aktivistima i izabranim zastupnicima da osmisle načine na koje će bolje shvaćati i predstavljati interese svojih birača. Sindikatima, koji predstavljaju jedan od najvažnijih puteva prema većoj uključenosti građana, omogućena je stručna potpora s ciljem unaprijeđenja njihove sposobnosti pružanja obuke putem programa zvanog "edukacija trenera". Taj je novi međunarodni program obuke pomogao sindikatima da razviju vlastiti stručni kadar za kolektivno pregovaranje, organiziranje i aktivaciju članstva, unutrašnju demokraciju, nadzor nad radništvom, odnose s javnošću i promicanje uloge žena u sindikatima. Organizacijama civilnog društva pružena je potpora pri razvijanju kadra domaćih trenera u programima obuke i osmišljavanju materijala s ciljem povećanja sposobnosti manjih lokalnih organizacija civilnog društva da zadovolje lokalne potrebe, ali i da unaprijede svoje vještine rukovođenja i financijsku i organizacijsku stabilnost, te da postpeše svoju sposobnost zagovaranja. Nezavisnim novinarima u tisku, na televiziji i radiju omogućeni su pravni savjeti, obuka i stručno savjetovanje kako bi im se pomoglo u daljnjem izvještavanju, učinkovitijem bavljenju problemima njihove publike i promicanju etičkog novinarstva. Kako bi podržao samostalnost pravosudnog sustava i što veću razinu profesionalnosti, USAID je pojačao potporu koju je pružao hrvatskim sucima od 1993. godine. Daleko najzahtjevniji izazov bio je pomaganje prognanicima i izbjeglicama da se vrate u svoja rodna mjesta, što je bio preduvjet za dugoročnu stabilnost u regiji. Nekoliko stotina tisuća Hrvata, hrvatskih Srba i pripadnika drugih etničkih skupina nije bilo u mogućnosti primijeniti svoja prava na povratak budući da su njihovi domovi i zajednice bili razrušeni i da su ostali bez posla, a veliki broj ih se bojao da bi mogli naići na nedobrodošlicu u svojim mjestima. USAID je pomogao ubrzati proces reintegracije tako što je potpomogao izgradnju i obnovu onih zajednica koje su poticale pripadnike manjina da se vrate svojim domovima te su osiguravale poštivanje građanskih prava svih

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

1995

- **Omogućavaju obuku iz upravljanja sudovima te nude studijska putovanja na sudove u Sjedinjenim Američkim Državama**
- **Omogućavaju stručne savjete i potporu saborskim zastupnicima i političkim strankama**
- **Pružaju potporu sindikatima putem različitih oblika obuke**
- **Pomažu nezavisnim medijima pri postizanju financijske održivosti**
- **Nude obuku iz rukovođenja poduzetnicima i direktorima tvrtki koju drže stručnjaci iz SAD-a**

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

ugroženih skupina stanovništva. USAID je također pružio potporu lokalnim organizacijama civilnog društva koje su pružale pravne usluge i nadzirale poštivanje ljudskih prava. Zahvaljujući USAID-ovoj potpori malom i srednjem poduzetništvu te poljoprivredi, ostvarene su bolje gospodarske prilike. Lokalni partneri su u suradnji s USAID-om ponovno uspostavili život u zajednicama tako što su povratnicima pomagali da se usredotoče na smanjenje broja nezaposlenih, uspostavu pravednog tržišnog gospodarstva, ponovno otvaranje škola, obnovu komunalne infrastrukture i cesta.

Pomaganje povratnicima da primijene svoja prava

Broj povratnika počeo je postepeno rasti nakon proljeća i ljeta 1995., kad je Hrvatska nanovo uspostavila vojni nadzor nad većinom svojih područja koja je izgubila tijekom ratnih sukoba 1991. godine. No ipak, nakon vojne operacije hrvatske vojske pod nazivom "Oluja" koja se odvila 1995. godine, velik broj hrvatskih Srba je napustio Hrvatsku i izbjegao u Bosnu i Hercegovinu ili Srbiju. Nakon što se početkom 1996. godine sigurnost u regiji povećala zahvaljujući provedbi Erdutskog sporazuma, započela je obnova i broj povratnika je nastavljao rasti, iako ne toliko brzo kao što se priželjkivalo. Potreba za pravnim savjetima značajno je porasla nakon što je 1998. godine istočna Slavonija ponovno pripojena Hrvatskoj. Pripadnici manjina u istočnoj Slavoniji nastojali su pribaviti dokumente koji dokazuju njihovo državljanstvo, vjenčane i rodne listove i smrtovnice, osobne iskaznice, kao i ostvariti socijalne povlastice i povrat imovine. Spomenutim su manjinama hrvatski zakoni o državljanstvu i građanskim pravima bili poprilično zbunjujući. Pravni postupci kojima su pokušali vratiti svoja prava i imovinu često su predugo trajali, a zakoni su se provodili nedosljedno.

U sektoru Istok pokrenut je projekt za građanska prava kojeg su provodili pravni stručnjaci Američke zaklade za razvoj (American Development Foundation), a financirali su ga USAID i norveška vlada. USAID je odigrao ključnu ulogu u omogućavanju obuke članova organizacija civilnog društva koji su se pokazali sposobnima nositi se s još zahtjevnijim parnicama, nastavljajući pružati osnovnu pravnu pomoć sve do današnjeg dana. U velikom broju slučajeva povratnici su bili u stanju vratiti svoje domove jedino posredstvom učinkovite pravne i administrativne potpore. Na lokalnoj razini, USAID je pružao potporu organizacijama civilnog društva zalažući se prava manjina i povratnika i pomažući im da nanovo steknu svoja prava. Na državnoj razini, USAID i njegovi partneri su promovirali prava manjina, izbjeglica, povratnika i prognanika. Srpski građani bili su lišeni svojih prava. Pravo na stjecanje državljanstva stjecalo se na etničkoj, a ne teritorijalnoj osnovi, te su stoga etničkim Hrvatima smjesta priznata prava, čak i onima rođenima u Bosni i Hercegovini ili drugim zemljama, dok su manjinski građani bili prisiljeni dokazivati svoje državljanstvo unatoč tome što su rođeni unutar granica nove države ili su u njoj već dugo ili stalno boravili. Životi desetaka tisuća hrvatskih građana iz korijena su promijenjeni nakon što nisu uspjeli vratiti imovinu koju su izgubili za vrijeme rata ili se nisu uspjeli prijaviti za stjecanje povlastica kao što je, primjerice, mirovina, budući da im kao pripadnicima manjina hrvatsko državljanstvo nije službeno priznato.

1995

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

LISTOPAD • Održani su izbori za Zastupnički dom Hrvatskog sabora

ZAŠTITA PRAVA MANJINA

Tijekom svoje petnaestogodišnje misije u Hrvatskoj, USAID je blisko surađivao s vodećim organizacijama civilnog društva za zaštitu ljudskih prava i mira. Sve su ove organizacije aktivno pružale potporu žrtvama rata i pripadnicima manjina. Srpski demokratski forum (SDF) jedan je od primjera organizacija civilnog društva pod pokroviteljstvom USAID-a koje potiču pomirenje i uporno zagovaraju ukidanje diskriminacije. SDF je 1991. godine osnovala koalicija hrvatskih i srpskih građana koji su pokušavali iznaći političko rješenje sukoba, Srpski demokratski forum je s vremenom postao jedna od najvećih organizacija civilnog društva u Hrvatskoj. Misija SDF-a uključuje povratak i reintegraciju izbjeglica, te revitalizaciju ratom pogođenih područja. Primjerice, SDF je poticao takozvane

“idi i vidi” posjete mogućih budućih povratnika njihovim domovima s ciljem izgrađivanja povjerenja u proces reintegracije, kao i omogućavanja ljudima da izravno procijene trenutno stanje njihovih domova i situacije u zajednici. SDF je također omogućio široki raspon oblika potpore tijekom i nakon povratka. Besplatni pravni savjeti izbjeglicama, prognanicima i društveno ugroženim skupinama jedna je od ključnih usluga koje pruža Srpski demokratski forum. Ova organizacija također nadzire trajnu provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u svom nastojanju da pripadnicima manjina osigura jednake mogućnosti zaposlenja, obrazovanja i stanovanja, što je ključni preduvjet za mirnu i uspješnu reintegraciju. Voditelj ureda Srpskog demokratskog foruma u Pakracu, Obrad Ivanović,

pohađao je obuku koja je 1996. godine pod pokroviteljstvom USAID-a održana u saveznoj državi Indiani u Sjedinjenim Američkim Državama kako bi saznao na koji način druge organizacije civilnog društva rješavaju socijalna pitanja. On se prisjeća: “Bilo je to prvo miješano izaslanstvo iz Hrvatske sastavljeno od Hrvata te predstavnika nacionalnih manjina, Srba, Mađara i pripadnika drugih manjina. Osnovna zadaća ove misije bila je uspostava poslijeratnog društva u kojem će sudjelovati kako organizacije civilnog društva, tako i vlada.” On na sljedeći način ukratko opisuje misiju SDF-a čiji je cilj zalaganje za prava manjina: “Mi obraćamo pažnju na probleme i raspravljamo o problemima, ali bismo voljeli preuzeti i nešto aktivniju ulogu. Također uspostavljamo partnerstva s lokalnim predstavnicima vlasti.”

Do 2000. godine, sedam organizacija civilnog društva za pružanje pravnih usluga pod pokroviteljstvom USAID-a je posredstvom trideset odvjetničkih ureda diljem Hrvatske pružilo besplatne pravne usluge 48 435 klijenata i radilo na 58 724 pravnih slučajeva. Za vrijeme trajanja projekta, besplatne pravne usluge iskoristilo je 36 000 pojedinaca čiji su slučajevi uspješno okončani. Objavljivanje podataka vezanih za pravna pitanja na temu povratka pomoglo je onima koji su razmišljali o povratku, kao i agencijama koje su im mogle pomoći pri povratku u njihove domove. Povratak u lokalne zajednice koje su pretrpjele posljedice ratnih razaranja i ponovno pronalaženje sredstava za život je zastrašujući zadatak. Osnivanje tvrtki je iznimno važan korak naprijed na putu prema uspješnoj reintegraciji. Etničke manjine i povratnici tražili su pomoć pri prijavljivanju svojih tvrtki u istočnoj Slavoniji, a i taj proces je zahtijevao pravne usluge. Uz potporu USAID-a, u sklopu ADF-ovog Projekta za prijavljivanje tvrtki uknjiženo je 618 tvrtki i olakšan je postupak prijavljivanja još gotovo 4000 privatnih vlasništva čiji su vlasnici u prvom redu bili hrvatski Srbi. Organizacije civilnog društva za pravne usluge pod pokroviteljstvom USAID-a kao što su, primjerice, Udruga za mir u Baranji, Centar za mir u Osijeku, Centar za mir u Vukovaru, Dalmatinski odbor solidarnosti, Organizacija za građanske inicijative i Srpski demokratski forum, osnovale su Koaliciju za pravne usluge. Koalicija za pravne usluge dokazala je da je sposobna učinkovito promicati i štiti ljudska prava, pružati besplatne pravne savjete te koristiti vla-

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

1996

STUDENI • Održavaju se mirovni pregovori u Daytonu u državi Ohio pod pokroviteljstvom Sjedinjenih Američkih Država

STUDENI • Sklopljen je Erdutski sporazum i osnovan UNTAES s ciljem mirne reintegracije istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema

PROSINAC • Hrvatska potpisuje Daytonski mirovni sporazum i obvezuje se na trajni prekid vatre i povratak svih izbjeglica

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

stisu stručnost i tehnička sredstva. Ova koalicija nadgleda i nadzire dosljednu provedbu Ustavom zajamčenih pravnih normi i njihovo usklađivanje s međunarodno usvojenim i prihvaćenim standardima, a isto tako i podučava javnost važnosti poštivanja ljudskih prava.

Uspostava snažnog pravosuđa

Bez nezavisnog i nepristranog pravosudnog sustava nije moguće osigurati jednaka prava manjinama i svim ostalim hrvatskim građanima. Sredinom devedesetih godina hrvatski pravosudni sustav je u pravilu bio obilježen upletanjem politike u pitanja imenovanja sudaca i provedbu sudskih postupaka. Sumnja u korumpiranost pravosuđa značajno je poljuljala kredibilitet i autoritet sudova. U ovom razdoblju velik broj sudaca nije bio nanovo imenovan jer je postupak imenovanja sudaca bio politiziran. Istovremeno se i velik broj kvalificiranih i iskusnih sudaca povukao iz pravosuđa. Novoimenovani suci bili su razmjerno mladi i nisu posjedovali znanje i vještine potrebne za učinkovito obavljanje njihovih sudačkih dužnosti i odgovornosti. Učinkovitost sudova dodatno su ometali zaostali predmeti, zastarjeli sudski postupci te proceduralna neučinkovitost.

Kako bi im pomogao postići više stručne standarde i autonomiju, USAID je sucima omogućio sredstva za radionice i obuku iz upravljanja sudovima. Studijska putovanja u Sjedinjene Američke Države i druge zemlje organizirana su s ciljem pomaganja sucima da uspostave samostalan pravosudni sustav u Hrvatskoj putem osnivanja udruge koja će promicati i štiti interese sudaca. Udruga koja je nastala kao posljedica toga, Udruga hrvatskih sudaca, aktivno djeluje i danas, a odobrena su joj i novčana sredstva za nabavu računalne opreme za njezine područne urede te je primila tehničku pomoć pri objavljivanju časopisa "Sudac" s ciljem boljeg obavještavanja sudaca o aktivnostima Udruge i mogućnostima obuke. Pravni fakulteti u Splitu, Rijeci i Osijeku primili su potporu pri pokretanju pravnih praktikuma koji su teorijske kolegije studenata na višim godinama fakulteta obogatili praktičnim vještinama i znanjem koje se očekuje od osoba koje se bave pravom.

Novčana sredstva koja je dodijelio USAID iskorištena su za pokretanje takozvane Mreže sudaca, organizacije civilnog društva koja održava internetski portal koji služi kao mjesto za razmjenu podataka i čiji je cilj pospješiti transparentnost i učinkovitost hrvatskog pravosudnog sustava. Spomenuta baza podataka omogućava javnosti, sucima i pravnim stručnjacima pristup arhivu lako pretraživih sudskih presuda i važnih javnih podataka koji se redovito i sustavno ažurira, a čija je svrha zadovoljenje sve veće potražnje za podacima vezanim za pravosuđe u Hrvatskoj. USAID je omogućio materijale za predavanja i potpomogao osmišljavanje nastavnog programa kojeg Hrvatska pravosudna akademija koristi za svoje programe pravne obuke. Ovaj je projekt pomogao detektirati nedostatke te je postavio temelje za daljnji razvoj programa pravne obuke i obrazovanja. Putem Pravne inicijative za središnju Europu i Euroaziju Američke odvjetničke komore (ABA/CEELI), USAID je pomogao hrvatskom pravosuđu da osmisli model pravnog obrazovanja i pomogao zaposle-

1996

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

SIJEČANJ • Predsjednik SAD-a Clinton susreće se s predsjednikom Republike Hrvatske Tuđmanom u Zagrebu

SIJEČANJ • Osnovan je UNTAES

USAID ovi PROGRAMI:

- Program za osnaživanje odbora potiče demokratske procese u istočnoj Slavoniji
- Pomažu poštivanju građanskih prava u sektoru Istok

nima u pravosudnom sustavu da definiraju svoju specifičnu organizacijsku strukturu, metodologiju nastave, nastavni program i financijsku strategiju.

Obnova poduzeća i seoskih gospodarstava

Jedan od glavnih ciljeva USAID-a i njegovih partnera bilo je otvaranje novih radnih mjesta putem pružanja potpore malim, privatnim poduzećima u Slavoniji te omogućavanje povratnicima i pripadnicima manjina da steknu osnovnu ekonomsku sigurnost zahvaljujući povećanju zaposlenosti. Regija je patila od visoke stope nezaposlenosti. Prijelaz prema kapitalističkom društvu, loše provedena privatizacija i ratne štete prisilile su velike poljoprivredne konglomerate koji su bili u vlasništvu države da otpuste na tisuće radnika nakon što su odlučili radikalno smanjiti broj zaposlenika ili u potpunosti prestati s radom. Mala i srednja poduzeća su stoga počela otvarati najveći broj radnih mjesta u regiji, a zauzvrat su počela primati udruženu potporu za razvoj poslovanja od USAID-a i njegovih partnera.

Do 1996. godine, u razdoblju koje je uslijedilo nakon prekida ratnog sukoba, hrvatsko je gospodarstvo doživjelo preokret. Nacionalni bruto-dohodak porastao je za oko 5%. Stopa inflacije je ostala niska, a državna valuta, kuna, stabilna. No porast stope ulaganja u privatni sektor je i unatoč tome bio jako spor, budući da su neizvjesnost i ograničenja u financijskom sektoru ometala razvoj poduzetništva. Kao posljedica toga, porast broja zaposlenih je zaustavljen, posebice u ratom opustošenim područjima. Novim tvrtkama i seoskim gospodarstvima u gospodarski nerazvijenim područjima bili su potrebni zajmovi kako bi preživjeli i razvijali se, no oni u većini slučajeva nisu bili u mogućnosti bankama osigurati potrebne zaloge i jamstva. Spomenuti zajmoprimci su predstavljali temelj tržišnog gospodarstva koje se trebalo razviti na prijelazu iz socijalizma. Oni su također bili temelj reintegracije. Kako bi odgovorio na ove izazove, USAID je financirao pokretanje zadruga za mikrozajmove NOA koju je 1996. osnovala organizacija Opportunity International. Mali poduzetnici u Slavoniji, a kasnije i u ostalim dijelovima zemlje, koristili su NOA-ine zajmove kako bi iskoristili poslovne prilike koje su omogućavale otvaranje novih radnih mjesta. Jedna od osnivačica ustanove za mikro zajmove, profesorica Slavica Singer sa Ekonomskog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, prisjeća se kako je NOA nastala u teškim vremenima: "Živeći na samom rubu kaosa od 1990. do trenutka kad su zadnje granate pale na Osijek 1995., bila sam sretna kad nam je USAID prišao s izvrsnom zamišlju o pokretanju programa mikro zajmova. USAID-ova misija je bila pokušaj revitalizacije multietničkog gospodarskog života u istočnoj Hrvatskoj." NOA dodjeljuje zajmove na nepristranoj osnovi pojedincima koji ne raspolažu dovoljnim jamstvima koji su zajmoprimcima potrebni za dobivanje zajmova u komercijalnim bankama. Danas NOA nastavlja pomagati svojim korisnicima da postanu vlasnici tvrtki ili da prošire svoja poduzeća tako što nudi manje zajmove prosječnog iznosa od 8000 američkih dolara vlasnicima malih i srednjih poduzeća, obiteljskih seoskih gospodarstava, obrtnicima i vlasnicima turističkih poduzeća u ratom stradalim područjima.

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

1996

- **Obučavaju predstavnike sindikata za kolektivno pregovaranje**
- **Započinju program uz pomoć kojeg će se pospješiti financijska održivost organizacija civilnog društva**

- **Potpomažu razvoj malog poduzetništva u ratom stradalim područjima putem mikro zajmova, stručnog znanja i obuke**

LIPANJ • UNTAES službeno potvrđuje završetak postupka demilitarizacije

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

Od svog osnutka 1996. godine, NOA je isplatila više od 3100 zajmova čija je vrijednost procijenjena na preko 17,2 milijuna američkih dolara, a broj isplaćenih zajmova se povećava svake godine. Ovi mali zajmovi su pomogli očuvati više od 5600 radnih mjesta i otvoriti gotovo 1900 novih radnih mjesta. Poduzetnici početnici morali su biti stručnjaci za oglašavanje, tržišne procjene, zaloge i zajmove. Banke nisu bile voljne omogućiti obuku za male zajmoprimce. NOA je premostila taj jaz i u suradnji s Centrom za poduzetništvo u Osijeku omogućila obuku iz računovodstva i prakse upravljanja za gotovo 12 000 zajmoprimaca. Kao rezultat NOA-inih djelatnosti vezanih za mikro zajmove, registrirano je više od 340 novih poduzeća. Izbjeglice su primile 15% isplaćenih zajmova, dok postotak zajmova izdanih ženama zajmoprimcima nastavlja rasti do 40% u 2008. godini.

Slavica Singer se prisjeća kako ljudi u istočnoj Slavoniji nisu željeli ovisiti o humanitarnoj pomoći već su radije “željeli primiti pomoć koja će im omogućiti da stoje na vlastitim nogama”. Po njezinoj procjeni, sredstva koja je dodijelio USAID i dalekovidnost ljudi koji su osnovali NOA osigurala je zajmoprimcima tu mogućnost. Gospođa Singer je na sljedeći način sažela učinak koji je projekt imao: “NOA je priča o uspjehu, jer je sinergija koja je nastala kao posljedica zajedničkih nastojanja USAID-a, lokalnih inicijativa i vrhunске međunarodne prakse urodila pozitivnom energijom.”

Malo seosko gospodarstvo

U potrazi za boljitkom

Od sredine siječnja 1998. godine, hrvatska je vlada po prvi put nakon proglašenja nezavisnosti uspostavila vlast nad svim područjima u okviru svojih granica. UNTAES je prepustio vlast demokratski izabranim predstavnicima lokalnih organa vlasti. Mnogi su taj trenutak smatrali jednim od najvažnijih prekretnica na putu oporavka Hrvatske nakon rata. Građani Hrvatske su se konačno, nakon četiri godine ratnih sukoba, neizvjesnosti i ratnih strahota, mogli usredotočiti na razvijanje poslovanja i ponovno stjecanje sredstava za život.

Nadahnuće za poslovne lidere

Malo i srednje poduzetništvo postalo je pokretačka sila razvoja i obnove Hrvatske. USAID je predvidio da će potpora koju bude pružio poduzetnicima na koncu dovesti do poslovnog rasta i razvoja, unaprijeđenja poslovanja poduzeća i širenja poslovnih kontakata koji će ubrzati gospodarsku djelatnost i pospješiti mogućnosti zaposlenja. Trogodišnji program obuke za upravljanje poduzećima i izvršni razvoj (EMED) kojeg je USAID pokrenuo 1995. godine unaprijedio je menadžerske vještine i praksu rukovođenja vlasnika i viših menadžera malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj. Tvrtke u vlasništvu velikog broja sudionika obuke imale su sjedišta u ratom stradalim područjima. U sklopu programa ovi su poduzetnici odlazili na individualne satove obuke. U sklopu tečajeva koji su trajali tri ili četiri tjedna i koji su bili osmišljeni prema indivi-

1996

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

KOLOVOZ • Hrvatska i Jugoslavija se usuglašavaju oko normalizacije odnosa

OBNOVA ZAJEDNICA PUTEM PROMICANJA DEMOKRACIJE NA LOKALNOJ RAZINI

Početnička obuka je također bila potrebna općinskim samupravama budući da je nakon prvih lokalnih izbora održanih 1997. godine velik broj novih političara preuzeo mandate u prethodno okupiranim područjima bez ikakvog prethodnog iskustva u državnoj upravi. Za vrijeme reintegracije regije koja je uslijedila nakon 1998. godine, Vlada Republike Hrvatske je osnovala velik broj novih jedinica lokalne samouprave. Lokalni dužnosnici u novonovanim općinama i gradovima su također imali malo ili nimalo iskustva vezanog za javnu upravu. USAID-ov partner, organizacija Urban Institute (UI), osigurao je kratki tečaj iz osnova lokalne uprave.

S ciljem što bržeg osposobljavanja novih načelnika i gradonačelnika, članova općinskih i gradskih vijeća i župana, UI Institute je objavio i po-

dijelio praktični vodič u kojem su podrobno opisane dužnosti i odgovornosti imenovanih lokalnih dužnosnika. Taj im je projekt omogućio opsežnu obuku i sredstva za rad u područjima kao što su: porezna uprava i porezne obveze, planovi za poboljšanje dugotrajne imovine, općinske službe i struktura pristojbi, iznajmljivanje općinskog zemljišta, sudjelovanje građana, informiranje javnosti te provođenje slobodnih i poštenih izbora.

Spomenute jedinice lokalne samouprave su se našle suočene s izuzetno zahtjevnim zadatkom obnove zemlje i uklanjanja štete nastale uslijed rata: zajednice su bile razjedinjene, a javna infrastruktura, poduzeća i domovi uništeni. USAID-ov projekt Demokracije u selima pomogao je na lokalnoj razini nanovo uspostaviti praksu postupka donošenja odluka u koji su

uključeni građani tako što je pružao potporu onim zajednicama koje su u svoje lokalne seoske odbore uključivale pripadnike manjina. Hrvati i Srbi, kao i pripadnici drugih nacionalnih manjina koji su tijekom rata bili podijeljeni na nacionalnoj osnovi, sada su zajednički donosili odluke o provedbi različitih projekata obnove komunalne infrastrukture za poboljšanje kvalitete života. Spomenuti su projekti obogatili društveni život u ovim zajednicama i pomogli su ohrabriti prognanike da se vrate svojim domovima. UNTAES je omogućio stručnu građevinsku potporu, dok je USAID omogućio sredstva i pružio savjete u demokratskom planiranju i provedbi ovih projekata. Kao posljedica njihove suradnje, 43 sela i grada su postavili stotinu kontejnera za privremeni smještaj povratnika i obitelji prognanika.

dualnim potrebama, menadžeri su posjećivali poslovne sajmove, seminare i tvrtke u Sjedinjenim Američkim Državama gdje su na licu mjesta prolazili obuku i savjetovali se sa stručnjacima iz njihovog polja rada. Od 1995. do 1999. godine, USAID je financirao rad grupe stručnjaka iz World Learninga koji je 74-ici sudionika omogućio obuku iz unaprijeđenja poduzetništva i upravljanja poduzećem, nudeći im nova saznanja i poslovne prilike u širokom rasponu gospodarskih grana, od poljoprivrede do informacijskih tehnologija, te od bankarstva do turizma.

Nakon završene obuke, velik broj sudionika bio je osposobljen unaprijediti, proširiti i izvršiti preustroj svojih poduzeća uvođenjem novih tehnologija, proizvoda i usluga, kao i uspostavljanjem trajnih poslovnih veza s vlasnicima američkih poduzeća. Ovaj oblik obuke omogućio je hrvatskim poduzetnicima povezanost sa svjetskim gospodarstvom i pospešio konkurentnost hrvatskih poduzeća.

Obnova zajednica putem prihvaćanja povratnika

U velikom broju slučajeva prognane obitelji i pojedinci nisu se mogli vratiti svojim domovima budući da su njihova radna mjesta i domovi bili uništeni, te je život u njihovoj zajednici prekinut za vrijeme rata. Nekoliko organizacija, uključujući i USAID, surađivalo je s lokalnim samoupravama na obnovi javne

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

1997

STUDENI • Hrvatska se pridružuje Vijeću Europe

STUDENI • Sveopći javni prosvjedi prisiljavaju Vijeće za elektronske medije da nanovo izdaju dozvolu za rad Radiju 101

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

infrastrukture s ciljem promicanja potrebe za obnovom svih zajednica i poticanja prognanika ili izbjeglica da razmisle o povratku i novom početku u svojim rodnim gradovima i selima. U sklopu Programa za pomoć povratnicima kojeg je osmislio i financirao USAID izgrađena su uzgajališta ribe, mostovi i vodotornjevi, poklonjena je mliječna stoka, a ljudi su primili pomoć pri nabavi osnovnih potrepština, sredstava i zajmova uz pomoć kojih će obnoviti svoje domove. Zahvaljujući tom programu predstavnici različitih etničkih skupina su se ujedinili i na taj način započeli proces pomirenja kojem su se nadale obje strane.

Nakon što su proveli istraživanje o potrebama zajednica stradalih za vrijeme rata, USAID i njegov partner, Međunarodna organizacija za migracije (IOM), sklopili su ugovore o partnerstvu sa 16 općina u sklopu Programa za pomoć povratnicima. Spomenute zajednice su odabrane iz razloga što su nastojale ostvariti reintegraciju svih svojih prognanih stanovnika, bez obzira na njihovo etničko porijeklo, te su uključile predstavnike svih manjina u svoje seoske odbore. Međusobno surađujući, ključni akteri u društvenim zajednicama su osmislili i proveli projekte za obnovu tradicije povezanosti diljem društvene zajednice.

Zahvaljujući Programu za pomoć povratnicima obnovljene su tržnice koje su lokalnim poljoprivrednicima i proizvođačima bile potrebne kako bi osigurali stalan izvor prihoda. Škole su obnovljene i nanovo otvorene, omogućavajući djeci i mladima da nastave svoje obrazovanje. Obnova infrastrukture vezane za električnu energiju, vodoopskrbu i ceste poboljšala je kvalitetu života stanovništva, a poduzećima je olakšala pristup tržištu i omogućila im da se razviju. U velikom broju slučajeva različiti projekti su zajednički financirali Vlada Republike Hrvatske i hrvatska komunalna poduzeća. Spomenuti su projekti osmišljeni i provedeni kako bi donijeli korist što većem broju povratnika i njihovim zajednicama putem obnove javne infrastrukture i bolje povezanosti unutar zajednice. Program za pomoć povratnicima izgradio je i obnovio društvene domove gdje su članovi zajednica održavali sastanke, razne kulturne događaje i radionice, te pohađali obuku. Budući da su se lokalne vlasti našle suočene s dotad nepoznatom potražnjom za različitim uslugama, predstavnicima lokalne samouprave su donirana računala koja su im pomogla unaprijediti i modernizirati njihov rad.

Godinu dana nakon pokretanja Programa za pomoć povratnicima, još se sedam društvenih zajednica priključilo izvornoj skupini od 16 općina i pristalo podržavati proces reintegracije putem obnove društvenih zajednica. Primjerice, grad Knin se priključio programu nakon što je svjedočio napretku kojeg su postigli susjedni Biskupija i Kistanje. Krajem druge godine djelovanja Programa za pomoć povratnicima, 16 općina sudionica programa podnijelo je izvještaj o 30 100 prijavljenih povratnika. Zahvaljujući ovim partnerstvima za pomoć, općine su osmislile politike i aktivnosti koje su potakle prognanike na povratak u rodna mjesta. Svojim su primjerom spomenute općine zorno pokazale da je moguće premostiti razlike i nanovo postići jedinstvo unutar zajednica. Susjedne su zajednice, koje su bile suočene sa sličnim izazovima, naučile da je moguće oponašati njihov uspjeh.

1997

SJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

OBNOVA ZAJEDNICA PUTEM PRUŽANJA POMOĆI MALIM PODUZEĆIMA

Godine 1997. gospodarska situacija u Slavoniji je i dalje bila slaba u usporedbi s drugim hrvatskim županijama. Ograničeno zapošljavanje je također pridonijelo sporom napretku po pitanju povratka izbjeglica. Kako bi povećao prihode slavonskih poduzeća, a time i zaposlenost u županiji, USAID je nastojao povećati konkurentnost malih poduzeća i poljoprivrednih zadruga. USAID je u suradnji s Firm-Level Assistance Groupom (FLAG) Sveučilišta u Delawareu osnovao tim kojeg su činili američki volonteri i hrvatski konzultanti.

FLAG je omogućio individualne konzultantske usluge za vlasnike malih tvrtki i poljoprivrednike. Uz pomoć FLAG-ovih stručnjaka, ova su poduzeća sklopila poslovne ugovore s domaćim i regionalnim otkupljivačima koji su prehrambenim proizvođačima, tvornicama i prerađivačima osigurali potrebnu potvrdu da će njihovi proizvodi i usluge biti otkupljeni po povoljnim cijenama. Partnerstvo s FLAG-om omogućilo je malim i srednjim poduzetnicima da usvoje sveobuhvatne marketinške planove potrebne za tržišno natjecanje, a koje si inače ne bi mogli priuštiti od komercijalnih konzultanata. Poljoprivrednicima je savjetovano da osnuju zadruge s ciljem podjele

troškova i ostvarenja boljih kupovnih ugovora za svoje proizvode. FLAG je poljoprivrednicima omogućio obuku iz računovodstva kako bi se pobrinuo da posluju kao financijski snažni i transparentni dobavljači. Godinu dana nakon što je program pokrenut, osnažene zadruge i tvrtke bile su u stanju prodati svoje proizvode na regionalnom tržištu. Povećana proizvodnja i ujednačena kvaliteta ovim su poduzećima također omogućili sklapanje novih poslovnih veza zahvaljujući kojima su mogli pregovarati sa širom skupinom zainteresiranih kupaca. Prije završetka svog četverogodišnjeg projekta, FLAG je pomogao svojim partnerskim poduzećima da se dodatno razvijaju tako što im je ukazao na i olakšao pristup izvorima zajmova. U konačnici, FLAG je pomogao više od 3700 pojedinaca, malih poduzeća i seoskih gospodarstava i njihovih organizacija da prestrukturiraju svoja poduzeća. Kao posljedica toga, registrirane

su 42 nove organizacije seoskih gospodarstava, 11 organizacija je prestrukturirano u moderne zadruge, zaposlenost u organizacijama pod pokroviteljstvom FLAG-a je porasla za 17%, a prodaja za 11%. Uspostavljeno je približno 880 trgovačkih veza između tvrtki koje je potpomagao FLAG i njihovih potencijalnih kupaca, bilo domaćih ili međunarodnih. FLAG je pomogao poljoprivrednicima i poduzetnicima da dođu do sredstava za rad tako što je javno objavio dostupne izvore zajmova. Kad su banke i država prestali izdavati zajmove, FLAG je dodijelio 800 000 američkih dolara bespovratnih sredstava organizacijama seoskih gospodarstava.

Poticanje rasta i razvoja civilnog društva

U razdoblju mira hrvatske su organizacije civilnog društva nastavile igrati ključnu ulogu u stvaranju ozračja i preduvjeta za pomirenje i pružanje humanitarne pomoći. Ove su organizacije također počele usmjeravati svoje misije prema unaprijeđenju socijalnih službi i nastojanju da se smanje i uklone poremećaji koji su nastali kao posljedica tranzicije prema tržišnom gospodarstvu. Ta je strateška promjena zahtijevala dodatna pogonska sredstva koja su nedostajala mnogim organizacijama civilnog društva. Godine 1998., USAID je u suradnji sa svojim partnerom Akademijom za obrazovni razvoj (AED) pokrenuo trogodišnji Program razvoja organizacija civilnog društva. Spomenuti je

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

1997

TRAVANJ • UNTAES provodi prve lokalne izbore održane u skladu s Ustavom Republike Hrvatske. Odziv birača nadmašuje sva očekivanja

SVIBANJ • Državna tajnica Sjedinjenih Američkih Država Madeleine K. Albright susreće se s predsjednikom Tuđmanom u Zagrebu i apelira na povratak srpskih izbjeglica

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

program osiguravao stručno znanje i tehničku podršku organizacijama civilnog društva koje su se bavile pitanjima kao što su zaštita ljudskih prava i demokratizacija, socijalna skrb i pomirenje, zalaganje za prava žena, zaštita okoliša, te poslovni i gospodarski razvoj. Putem Programa razvoja nevladinih udruga, USAID je poticao nastojanja Hrvatske da poboljša domaću obuku iz organizacije i omogući potporu organizacijama civilnog društva.

Dio Programa razvoja udruga činila je intenzivna šestomjesečna obuka zvana "edukacija trenera". Nakon uspješnog završetka obuke, polaznici su osnovali tri organizacije za obuku: EOS i NIT sa sjedištem u Zagrebu, te SMART sa sjedištem u Rijeci. Ove su organizacije uspješno sklopile javne i poslovne ugovore s ciljem omogućavanja potrebne obuke i pomaganja organizacijama civilnog društva da unaprijede svoje sposobnosti zalaganja za ljudska prava, strateško planiranje i prikupljanje sredstava. Ovaj je program također izdao publikaciju na hrvatskom jeziku o upravljanju organizacijama civilnog društva te je omogućio podatke koji su potrebni organizacijama civilnog društva prilikom pronalaženja sustava financijske potpore i unaprijeđenja kvalitete svojih usluga kao što su, primjerice, registar trenera i baze podataka dostupnih izvora sredstava.

Devedesetih su se godina organizacije civilnog društva borile s ograničenjima koja su postavili različiti propisi i zakondavstvo. Primjerice, na snazi su bile teške pravne i zakonske prepreke vezane za prikupljanje sredstava koje su prisiljavale organizacije civilnog društva da se oslanjaju na inozemnu pomoć. Financijska policija je bez naloga mogla ući u prostorije organizacija civilnog društva, pregledati njihove poslovne knjige i obustaviti njihovo djelovanje. Hrvatski zakon o udrugama dozvoljavao je vladinim dužnosnicima velike ovlasti za sprječavanje osnivanja organizacija civilnog društva, kao i za nadgledanje i obustavu njihovih djelatnosti bez sudskog postupka. USAID-ov program potpore nastojao je osloboditi organizacije civilnog društva ovih ograničenja i administrativnih prepreka koje su kočile njihov razvoj, povezivanje i prikupljanje sredstava za njihov rad. U sklopu USAID-ove Inicijative za pravnu reformu organizacija civilnog društva, Međunarodni centar za neprofitno pravo (ICNL) i druge organizacije surađivale su s hrvatskom vladom i predstavnicima organizacija civilnog društva na osmišljavanju zakonskog i regulativnog okvira koji će organizacijama civilnog društva omogućiti veće ovlasti. U suradnji s ICNL-om, USAID je pomogao pri izradi nacrtu novog zakonodavnog okvira, provođenju novih zakona, omogućavanju obuke i tehničke potpore, kao i na tiskanju publikacija vezanih za zakonski okvir na temu organizacija civilnog društva te u obrazovanju pravnika i predstavnika organizacija civilnog društva u neprofitnom pravu.

Godine 1999. radna skupina Ministarstva pravosuđa i pravni stručnjaci organizacija civilnog društva sastavili su nacrt novog Zakona o udrugama koji je pojednostavnio registraciju organizacija civilnog društva i omogućio inozemnim zakladama da osnuju područne urede u Hrvatskoj. Radna je skupina također provela reviziju Zakona o zakladama i fondovima s ciljem ostvarivanja značajnih poreznih olakšica za organizacije civilnog društva. Godine 2001. Hrvatski je sabor usvojio novi Zakon o udrugama kojim je pojednostavljeno osnivanje organizacija civilnog društva te je spomenutim organizacijama doz-

1997

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

USAID ovi PROGRAMI:

- Omogućavaju tehničku potporu prilikom travanjčkih lokalnih izbora u područjima pod upravom UN-a
- Unaprijeđuju javnu upravu u ratom stradalim općinama

- Podržavaju nadgledanje izbora od strane organizacije civilnog društva GONG
- Političkim strankama omogućavaju obuku iz organizacije

- Omogućavaju obuku, studijska putovanja i uspostavu stručnih kontakata za one koji se zalažu za tranziciju prema demokratskom društvu i tržišnom gospodarstvu

voljena nezavisno upravljanje. 2002. godine usvojeni su novi porezni zakoni kojima su organizacije civilnog društva oslobođene poreznih obveza.

Pružanje potpore radništvu

USAID je pružao potporu hrvatskom organiziranom radništvu od 1994. godine. Sindikati su predstavljali velik postotak radne snage u Hrvatskoj i bili su stanju pozitivno utjecati na prijelaz prema tržišnom gospodarstvu. Životi mnogih hrvatskih radnika bili su poremećeni tijekom devedestih godina zbog procesa privatizacije koji je bio netransparentan, politiziran i sklon stvaranju poduzeća koja nisu bila u stanju uzdržavati radnu snagu. Stoga su sindikati doživjeli porast broja otpuštenih radnika i smanjivanje sindikalnog članstva. Započevši s djelovanjem 1999. godine, USAID-ov partner, Američki centar za međunarodnu radničku solidarnost (ACILS) kojeg su osnovali Američka federacija radništva i Kongres privrednih organizacija, omogućili su obuku za predstavnike pet najvećih sindikalnih udruga te na taj način pospješili i poboljšali komunikaciju između običnih radnika i rukovodstva tvrtki. Vođe sindikata obučene su da pažljivo saslušaju mišljenje svojih članova i uključe njihova stajališta u svoje strategije i politike. Zahvaljujući takvim izravnim povratnim informacijama iz najširih slojeva radništva, sindikati su bili u stanju osmisliti bolje politike.

Novim zakonima u Hrvatskoj uvedeno je kolektivno pregovaranje, no sindikati nisu raspolagali vještim pregovaračima. Članovi sindikata su pohađali ACILS-ovu obuku u razdoblju od pet godina između 1999. i 2004. s ciljem osnivanja pregovaračkog tima. Uvođenje kolektivnog pregovora je zaslužno za znatno smanjenje broja štrajkova i porasta privredne produktivnosti, a također je poslužilo i kao dodatni poticaj inozemnim ulagačima da razmisle o otvaranju tvornica u Hrvatskoj.

Demokratizacija organiziranog radništva također je pridonijela početku zalaganja Hrvatske za prava žena. Tijekom pregovora na temu kolektivnih plaća i ugovora, sindikati su u svoje zahtjeve uključili i jamstva o ravnopravnom postupanju prema ženama na radnom mjestu, te da će im biti osigurane jednake povlastice kao i svim ostalim zaposlenicima. Žene su bez prepreka mogle napredovati do rukovodećih položaja, kako u sindikatima tako i u organizacijama civilnog društva, što je povećalo njihovu utjecajnost. Političke stranke su uzvratile sličnom mjerom uključivši u programe svojih stranaka razmjern broj rukovodećih položaja unutar stranke namijenjenih ženama, kao i razmjern broj položaja namijenjenih ženama zastupnicama u lokalnim, regionalnim i državnim organima vlasti. Sudionici programa za potporu sindikatima koje je financirao USAID smatraju ACILS-ove radionice i obuku zaslužnima za informiranje javnosti o nedovoljnoj zastupljenosti žena u sindikatima i političkom životu, kao i o nejednakom položaju žena na radnom mjestu.

Danas su sindikati u Hrvatskoj u stanju sami organizirati obuku za svoje članove i skrbiti o vlastitom razvoju. Zahvaljujući potpori USAID-a, sindikati su naučili međusobno surađivati na rješavanju ključnih pitanja s ciljem učinkovitog lobiranja i postizanja položaja snažne, ujedinjene političke sile.

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

1998

- **Pružaju potporu prehrambenim poduzećima putem ciljanih zajmova i ulaganja**
- **Pomažu malim tvrtkama i poljoprivrednicima u ratom stradalim područjima da postignu veću produktivnost**
- **Osiguravaju potporu organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjima mladih i koje vode mladi**

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

Jačanje političkih stranaka

Krajem devedesetih godina prošloga stoljeća glasači su počeli razmatrati i odabirati političke alternative. Vođe političkih stranaka su stoga dobili poticaj da preuzmu na sebe zadaću preustroja svojih stranaka u suvremene političke institucije sposobne ponuditi i ostvariti rješenja društvenih, gospodarskih i administrativnih problema s kojima je Hrvatska bila suočena.

Započevši s djelovanjem 1995. godine, USAID-ov partner, Nacionalni demokratski institut za međunarodne poslove (NDI) pomogao je političkim strankama da unaprijede svoje organizacijske sposobnosti i poboljšaju komunikaciju između središnjih i područnih ureda, što čini temelj snažne političke stranke. Kao posljedica toga, političke su stranke započele izravno uključivati svoje birače u osmišljavanje izbornih poruka i kampanja. Novi ogranci ovih organizacija počeli su posvećivati više pozornosti pitanjima žena, mladih i umirovljenika. Političke stranke počele su uspostavljati odnose sa sindikatima, organizacijama civilnog društva i medijima s ciljem učinkovitijeg oglašavanja svojih poruka što većem broju ljudi. U sklopu svog programa za osnivanje političkih stranaka, NDI je obučio više od 6000 izabranih zastupnika, članova političkih stranki i aktivista za građanska prava. Organizatori političkih kampanja usvojili su i razvili vještine potrebne za obučavanje drugih članova stranke učinkovitom pristupanju glasačima, provođenju izbornih kampanja i pridobivanju većeg broja članova.

Uz pomoć sredstava koje je omogućio USAID, Međunarodni republikanski institut (IRI) je krajem devedestih godina počeo političkim strankama prenositi svoja iskustva o korištenju anketa uz pomoć kojih se osmišljavaju izborne kampanje te o korištenju fokusnih skupina s ciljem da nauče kako se najučinkovitije obraćati određenim skupinama glasača. Više od 20 stranačkih vođa je također pohađalo individualnu obuku iz komunikacija i odnosa s medijima kako bi se što bolje pripremili za političke debate i druga pojavljivanja u javnosti u sklopu izborne kampanje. Stranačka mladež je savladala vještinu javnog govora i primila je tehničku potporu pri organizaciji kampanja pod nazivom "izađimo na izbore".

Izlazak na izbore

Godine 1997., u suradnji s drugim USAID-ovim programima za jačanje uloge građana u demokratskom političkom sustavu, USAID-ov Ured za tranzicijske inicijative (OTI) je pomogao povećati odaziv glasača na izborima tako što je pružio potporu organizacijama civilnog društva i slobodnim medijima koji su nastojali informirati biračko tijelo i poticati građane da iskoriste svoje pravo glasa. Tijekom naredne tri godine, OTI je nastojao pomoći zagovarateljima organizacija civilnog društva i slobodnim medijima u Hrvatskoj da postanu utjecajni s ciljem promicanja transparentnosti i odgovornog ponašanja državnih institucija. Prije izbora za Sabor održanih 2000. godine, suprotstavljene političke stranke nisu imale mnogo prilika za interakciju sa svojim biračima. Stoga su sredstva za senzibiliziranje javnosti bila oskudna, a mnogi su se bojali da će odaziv birača na ključno važnim izborima biti manji nego proteklih godina. U sklopu svog

1998

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

SIJEČANJ • Završetak mandata UNTAES-a

SIJEČANJ • Hrvatska nanovo uspostavlja političku i zakonodavnu vlast nad istočnom Slavonijom, Baranjom i zapadnim Srijemom

Pravilnikom o Vladinom uredu za suradnju s organizacijama civilnog društva osnovan je Vladin ured za suradnju s organizacijama civilnog društva

GONG: ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA KOJA OSIGURAVA SLOBODNE I POŠTENE IZBORE

Slobodni izbori su najizravniji i najtemeljniji način na koji građani mogu sudjelovati u demokratskom društvu. Volju hrvatskog biračkog tijela da podrži političku i gospodarsku reformu mogu točno odraziti jedino poštene izbore.

Činjenica da se odaziv birača znatno smanjio na predsjedničkim izborima 1997. godine izazvala je zabrinutost; neki su se bojali da će se broj birača dodatno smanjiti, posebice među mladima. Koalicija organizacija civilnog društva za ljudska prava u Hrvatskoj i mirovne organizacije osnovali su koaliciju koja će nadzirati izbore.

Nedugo nakon toga skupina studenata se također pridružila ovoj neslužbenoj koaliciji u nadi da će zadobiti veće povjerenje glasača, potaknuti zanimanje za izbore i osujetiti izborne manipulacije. Studenti su osnovali organizaciju civilnog društva pod nazivom GONG koja je uložila sredstva koja je primila od strane USAID-a, OTI-a i drugih donatora u izgradnju 12 područnih ureda i mobiliziranje 5600 volontera zaduženih za nadziranje parlamentarnih i predsjedničkih izbora 2000. godine.

Velik broj GONG-ovih volontera su također bili aktivisti za građanska prava, mir, prava mladih i žena, te članovi organizacija civilnog društva za zaštitu okoliša. Upotunjujući nastojanja drugih zagovarača demokracije, ova je skupina pokrenula kampanju za obavještavanje glasača o čestim i zbunjujućim promjenama koje su uvedene u izborni sustav. Kako bi pomogao GONG-u da se uspješno nosi sa sve većim odgovornostima, USAID je omogućio sredstva za obuku i putovanja volontera koji nadgledaju izbore, kao i za pokretanje obrazovnih radio i televizijskih programa koje je osmislio i producirao GONG.

Iste su godine organizacije civilnog društva osnovala GLAS 99 s ciljem poticanja zanimanja za nadolazeće izbore. GLAS 99 i GONG su zajedničkim nastojanjima pridonijeli povećanju odaziva glasača na izbore 2000. godine, koji je te godine dosegao najvišu razinu nakon 1990. godine, dosegnuvši gotovo 76%. GONG je nastavio usavršavati svoje metode nadgledanja izbora. Godine 2005., GONG je primijetio nepravilnosti u određenim izbornim jedinicama

ma te je pravodobno reagirao obavijestivši o tome predstavnike vlasti zadužene za izbore. Mediji su u vijestima detaljno izvještavali o radu GONG-a. "Izbori 2005. bili su od iznimne važnosti za GONG i za Hrvatsku", kaže izvršna direktorica GONG-a, Suzana Jašić. "Po prvi put su mediji pokazali veliko zanimanje za naš rad. Svakodnevno su stupali u kontakt s nama kako bi tražili još vijesti i mišljenja. Naša je organizacija u medijima bila jednako zastupljena kao i Vladina vlastita Izborna komisija."

GONG nastavlja nadgledati i zalagati se za daljnje reforme nastojeći osigurati da izbori u Hrvatskoj ostanu poštene i transparentni. Nastavljajući se i dalje često pojavljivati u javnosti i zadržavajući širok raspon djelatnosti, GONG poučava građane njihovim pravima i dužnostima, organizira forume i sastanke s ciljem približavanja građana i njihovih izabranih zastupnika, promiče načelo transparentnosti u javnim službama, rukovodi javnim kampanjama za zalaganje za ljudska prava te pomaže građanima da samostalno pokreću vlastite inicijative.

OTI programa, USAID je podržao organizacije civilnog društva i medije u njihovim djelatnostima pod nazivom "izađite na izbore". Izbori su se pokazali kao zorno mjesto organizacija civilnog društva na kojem su se ove organizacije naučile međusobno usklađivati i surađivati. Nadalje, sindikati su po prvi put uspostavili suradnju s političkim strankama i organizacijama civilnog društva. Ove su skupine zajedno sudjelovale u zajedničkoj kampanji za ostvarivanje slobodnih izbora. Sindikati su također omogućili političarima iz opozicijskih stranaka dodatnu priliku da upoznaju svoje biračko tijelo i pojasne programe svojih političkih stranaka.

Mnoge organizacije nezavisnih medija primile su novčana sredstva od USAID-ovog OTI programa s ciljem unaprijeđenja svojih vijesti i programskog sadržaja. Procjena koju je OTI proveo nakon završetka programa pokazala je da je tvrdnja da većina Hrvata ne vjeruje medijima koji djeluju pod pokroviteljstvom države objektivna i točna, te da hrvatski građani mnogo više cijene nezavisne medije koje je podupirao USAID.

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

1998

USAID ovi PROGRAMI:

- Pokreću radionice na temu pravosudne etike
- Obnavljaju javnu infrastrukturu u lokalnim zajednicama koje se zalažu za povratak prognanog stanovništva

- Omogućavaju obuku iz predizbornih kampanja vođama političkih stranaka
- Provode ankete ispitujući mišljenje javnosti s ciljem pomaganja političkim strankama da osmisle svoje strategije

- Informiraju glasače i održavaju forume na kojima sudjeluju stranački kandidati
- Osiguravaju pravnu pomoć i savjetovanje novinarima
- Omogućavaju novčana sredstva i obuku organizacijama civilnog društva u Hrvatskoj

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

“Izbori 2005. bili su od iznimne važnosti za GONG i za Hrvatsku. Po prvi put su mediji pokazali veliko zanimanje za naš rad. Svakodnevno su stupali u kontakt s nama kako bi tražili još vijesti i mišljenja. Naša je organizacija u medijima bila jednako zastupljena kao i Vladina vlast i Izborni komisija.”

- **SUZANA JAŠIĆ,**
izvršna direktorica GONG-a

Pružanje potpore slobodnim medijima

USAID-ov OTI program i USAID-ovi partneri za provedbu programâ promicali su slobodne i nezavisne medije kako bi biračkom tijelu u Hrvatskoj pružili širi i reprezentativniji spektar političkih stajališta. Hrvatski su mediji bili monopolizirani od strane uskog kruga političkih istomišljenika, zbog čega su glasači raspolagali ograničenim saznanjima o događajima koji utječu na njihove živote. Ograničeni i nadzirani mediji su stoga narušavali mogućnosti glasača da donose ispravne odluke budući da nisu bili dobro obaviješteni. USAID je pomogao ojačati nezavisne medije u Hrvatskoj koji su biračkom tijelu nudili širi raspon političkih uvjerenja i alternativnih političkih odabira koje su birači imali na raspolaganju prilikom glasovanja.

USAID-ova potpora hrvatskim medijima započela je 1995. godine u sklopu regionalnog projekta pod nazivom ProMedia I kojeg je provodio USAID-ov partner, Međunarodni odbor za istraživanje i razmjenu iskustava. Članovi Hrvatskog novinarskog društva pohađali su takozvanu “Vikend školu novinarstva” s ciljem svladavanja i usvajanja metoda istraživačkog novinarstva. U sklopu spomenutog projekta, pravni stručnjaci za medije su također odlazili u Sjedinjene Američke Države kako bi promatrali na koji se način njihovi američki kolege bore za obranu slobode tiska. Ovaj je program posebnu pozornost posvetio financijskoj održivosti medijskih institucija i pravnoj zaštiti novinara. Obuka je bila toliko uspješna da je Hrvatsko novinarsko društvo postalo najistaknutija, trajna institucija za obuku mladih hrvatskih novinara. Hrvatsko novinarsko društvo je također počelo promicati zalaganje za više standarde novinarske etike i pravnu reformu te je preuzelo aktivnu ulogu u zagovaranju politika koje omogućavaju novinarima da rade slobodno i bez političkog pritiska. ProMedia je također pomogao Hrvatskom novinarskom društvu da postane financijski održiva organizacija tako što je potpomogao osmišljavanje njegovog poslovnog plana i uređenje njegovih prostorija.

Političko ozračje u kojem su djelovali nezavisni novinari tijekom devedesetih godina često je bilo nepovoljno. Novinari kritičari su bili prisiljeni suočiti se s pravnim tužbama koje su protiv njih podizane kao posljedica izvještavanja o radu institucija države. Prema postojećim zakonima, takvo je izvještavanje često smatrano klevetanjem. U tom se razdoblju broj neriješenih slučajeva protiv novinara popeo na 1900, a država je tražila zapanjujućih 50 milijuna dolara ukupne odštete. Ove su sudske parnice predstavljale ozbiljnu prijetnju opstanku izdavača nezavisnih medija i pojedinih novinara. USAID je na tu situaciju reagirao omogućivši besplatne pravne savjete hrvatskim medijima i novinarima.

Vesna Alaburić, hrvatska odvjetnica specijalizirana za medije, branila je novinare i urednike u više od 200 građanskih parnica, uključujući i oko 130 slučajeva klevete. Zbog svog rada zaslužila je Međunarodnu nagradu za obranu ljudskih prava koju dodjeljuje Američka odvjetnička komora zbog zalaganja za “najviše ideale naše struke unatoč znatnim preprekama.”

“Možemo bez straha reći da je tijekom devedesetih godina Vlada uspostavila nadzor nad velikim brojem medija te da je pokušala pravno kazniti one koje nije bila u stanju nadzirati,” prisjeća se gđa Alaburić. “Američka potpora i

1998

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

KOLOVOZ • Državna tajnica Sjedinjenih Američkih Država, Madeleine K. Albright, susreće se s predsjednikom Tuđmanom te s hrvatskim političarima i novinarima u Zagrebu

OBRANA NEZAVISNIH MEDIJA: PRIČA O RADIJU 101

Jedna od radio stanica koje su primile potporu USAID-a, RADIO 101, našao se suočen s ukidanjem dozvole za rad 25. studenog 1996. Te se večeri približno 100 000 ljudi okupilo na središnjem trgu u Zagrebu kako bi iskazali svoju potporu toj radio stanici. Idućeg jutra, kao posljedica

zgražanja javnosti, Vijeće za elektronske medije se predomislilo i obnovilo dozvolu Radiju 101. U Feral Tribuneu je pisalo: "Nitko te ljude nije organizirao niti ih izveo iz tvornica, škola i njihovih domova. Došli su vlastitom voljom; željeli su pružiti potporu Radiju 101 i odaslati sljedeću

poruku predstavnicima vlasti koji su naumili ukinuti ovu stanicu: vi niste pokrenuli ovu radio stanicu, vi je nećete ni ukinuti iz etera! Doživjeli su to kao još jedan pokušaj ograničavanja svog prava na obaviještenost."

pomoć koju su nam ukazali bili su od iznimne važnosti za nas. Oni su uveli američki pristup slobodi izražavanja, što znači da možeš potpuno slobodno govoriti o svim političkim pitanjima i o javnom životu javnih osoba. I to pravo je nešto što se mora poštovati."

U ljeto 1999. godine USAID-u i njegovim partnerima u Hrvatskoj ukazala se prilika da osnuju alternativnu televizijsku mrežu u sklopu posjeta Sjedinjenim Američkim Državama koji se održao pod pokroviteljstvom USAID-a. Tijekom studijskog putovanja u SAD, hrvatski su televizijski producenti upoznali američke stručnjake za komunikacijsku tehnologiju. Zajedno su osmislili plan pomoću kojeg će u Hrvatskoj uspostaviti distribucijsku mrežu koja će se koristiti već postojećom infrastrukturu optičkih vlakana. Do prosinca 1999., USAID-ov OTI program pomogao je novoj televizijskoj mreži zvanj Hrvatska komercijalna mreža (Croatian Commercial Network - CCN) da producira svoj novi program pod naslovom Vijesti Dana.

Televizijski program kojeg je distribuirao CCN emitiran je putem mreže nezavisnih, lokalnih televizijskih postaja, što je omogućilo CCN-u da njegov program prati gotovo 75% hrvatskog stanovništva. CCN je tako postao prvi nezavisni državni prenositelj vijesti i konkurencija postajama u vlasništvu države poput Hrvatskog radija i televizije (HRT), te je osvojio nagrade za najbolje televizijske vijesti u Hrvatskoj tijekom prvih nekoliko godina svog djelovanja. Iako je CCN kasnije prestao djelovati, novinari koje je CCN obučio nastavili su raditi za druge medijske kuće gdje i danas nastavljaju primijenjivati objektivne i profesionalne novinarske standarde koje su usvojili i usavršili na CCN-u.

USAID-ovo nastojanje da pruži potporu medijima također je imalo izravnog učinka na nadolazeće parlamentarne i predsjedničke izbore. CCN je producirao programe u sklopu kojih je oporbenim kandidatima omogućeno predstavljanje te su održavane rasprave koje su značajno povećale zanimanje javnosti za politička pitanja i predizborne kampanje.

Na radiju, USAID je podržao osnivanje mreže zvane Udruga nezavisnih radio stanica koja je pokrenula prvi nezavisni državni program vijesti u Hrvatskoj za lokalne radio stanice. Zahvaljujući ovom projektu 12 nezavisnih stanica članica projekta međusobno je povezano putem satelita te je omogućena potpora njihovim programima vijesti i drugim programima koji se bave javnim pitanjima.

1995.–2000.

POGLAVLJE 2, OBNOVA I POMIRENJE

“Možemo bez straha reći da je tijekom devedesetih godina Vlada uspostavila nadzor nad velikim brojem medija te da je pokušala pravno kazniti one koje nije bila u stanju nadzirati. Američka potpora i pomoć koju su nam ukazali bili su od iznimne važnosti za nas.”

- **VESNA ALABURIĆ,**
odvjetnica specijalizirana za medijske
parnice

Početak oporavka

Otkako je četiri godine ranije uspostavljen mir, demokratske institucije u Hrvatskoj postigle su značajan napredak. Lokalni izbori počeli su se održavati u nekoć okupiranim područjima, a kao posljedica toga pripadnici manjina su dobili znatan broj zastupnika. Mediji su se izborili za znatan ugled u očima javnosti te za nezavisnost. Nezavisnost pravosudnog sustava dodatno je učvrstila utjecajna Udruga hrvatskih sudaca čiji je cilj bio zaštititi svoju instituciju od političke pristranosti. Političke stranke i organizacije civilnog društva dokazale su da su sposobne učinkovito zastupati prava svojih glasača s ciljem postizanja trajnih i pozitivnih društvenih promjena. Hrvatsko biračko tijelo je u rekordnom broju izašlo na predsjedničke i parlamentarne izbore održane 2000. godine. Birači su zahtijevali reforme, a tu je zadaću zajedno s mandatom preuzela nova koalicijska vlada. Zalaganje nove vlade za demokratizaciju omogućilo je USAID-u i njegovim hrvatskim partnerima da nastave nizati nove uspjehe na temelju onih koje su dotad već ostvarili.

Do 2000. godine, Hrvatska je već pola desetljeća nastavljala napredovati na putu obnove gospodarstva, unatoč tome što je gospodarski oporavak bio težak i sklon povremenom nazadovanju. Ratom stradale društvene zajednice započele su dugotrajan proces rehabilitacije pod pokroviteljstvom USAID-a. Infrastruktura je obnovljena u desecima gradova i sela u kojima su također otvorena nova radna mjesta zahvaljujući novim poslovnim pothvatima, a izbjeglice su dobile poticaj da se vrate u svoja rodna mjesta. Građani Hrvatske su se sada mogli nadati svijetlijoj budućnosti.

1999

SJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

USAID ovi PROGRAMI:

- Proširuju opseg svojih djelatnosti vezanih za obnovu zemlje kako bi potakli izbjeglice da se vrate svojim domovima

- Provode ispitivanja ciljnih skupina radi utvrđivanja pitanja koja muče glasače
- Pružaju potporu upravi manjinskih i nezavisnih medija

- Osiguravaju sredstva za informiranje javnosti s ciljem povećanja odaziva birača
- Omogućavaju pravne savjete kako bi pomogli pripadnicima manjina i izbjeglicama da ostvare svoja prava

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

1999

- **Pružaju tehničke savjete pri izradi nacрта novog Zakona o zakladama**

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

Put prema svjetlijoj budućnosti izgradit će se tijekom narednih sedam godina. Te su godine također posljednje godine djelovanja misije USAID-a tijekom kojih se USAID usredotočio na okončanje procesa tranzicije Hrvatske pružajući joj potporu u tri najvažnija područja: unaprijeđenju političkog sustava i učinkovitosti organa vlasti, jačanja civilnog društva, te povećanja konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva. Na parlamentarnim izborima održanima 2000. godine, hrvatsko biračko tijelo je postalo svjesno svoje moći i upotrijebilo je za oblikovanje i utjecanje na državne i javne politike. Za takvu promjenu u načinu razmišljanja djelomično su zaslužne organizacije civilnog društva, novinari i političari, te prosječni građani koji su čvrsto vjerovali da je promjena moguća. Osim toga, izbori su dokazali da je biračko tijelo u stanju pozvati političare na odgovornost. Pojedini politički vođe počeli su se baviti stvarnim problemima i potrebama odustavši tako od retorike razdora na etničkoj osnovi. Ljudi su počeli vjerovati da je njihov glas u stanju pridonijeti promjeni.

Po prvi puta nakon početka njegove misije, USAID i njegovi partneri su bili u mogućnosti provesti svoje programe zahvaljujući izravnoj povezanosti s institucijama hrvatske državne uprave. Prije toga je ovaj oblik suradnje bio postignut samo na lokalnoj razini. Izgledi koje je Hrvatska imala za pristupanje Europskoj uniji i NATO-u pokrenuli su proces reforme kojeg je USAID snažno podupirao putem svojih programa.

Zahvaljujući sve bržim reformama, dvije godine nakon što je nova koalicijska vlada stupila na vlast USAID je bio u stanju predvidjeti kad će politička i gospodarska tranzicija u Hrvatskoj uroditi zadovoljavajućim, nezaustavljivim samoodrživim napretkom, te na taj način više neće trebati daljnju izravnu pomoć USAID-a. USAID je prilagodio svoju strategiju pobrinuvši se da sredstva koja je uložio urode trajnim i najvećim mogućim blagodatima tijekom završne faze misije. Razvoj potpuno demokratskog društva i produktivnog tržišnog gospodarstva koje će služiti kao temelj blagostanja i stabilnosti u regiji ostali su krajnji ciljevi USAID-ove misije u Hrvatskoj.

Jedna od najvećih demokratskih reformi poduzetih u ovom razdoblju je bila aktivnost Hrvatske Vlade usmjerena na decentralizaciju vlasti, čiju je provedbu podupirao i USAID. Tijekom tog procesa Hrvatska je Vlada na lokalnu samoupravu prenijela ovlasti koje su dotad bile u nadležnosti državne vlasti s ciljem povećanja učinkovitosti. Time je ukinuta posrednička uloga državnih organa vlasti, a predstavnicima lokalne samouprave je omogućeno da rasporede sre-

dstva u skladu s lokalnim potrebima. Iako je bilo za očekivati da će spomenuta reforma potaknuti pozitivne promjene u administraciji i životnom standardu, ona je također nametnula znatna administrativna i porezna opterećenja za 567 lokalnih samouprava. USAID-ov Projekt reforme lokalne samouprave (PRLS) pomogao je lokalnim dužnosnicima da se lakše nose sa spomenutim opterećenjima tako što su u sklopu njega u općinama i gradovima diljem zemlje uvedeni novi oblici javne uprave, nove mjere transparentnosti te strategije za sudjelovanje građana u radu lokalne samouprave.

Tranzijski proces dodatno je opteretio lokalnu samoupravu i društvo u cjelini. USAID-ova strategija prepoznala je ključnu ulogu organizacija civilnog društva u procesu demokratizacije, budući da te organizacije zahtijevaju i potiču društvene reforme, te istovremeno popunjavaju praznine u djelovanju socijalnih službi kojima upravlja država. Godine 2001. USAID je intenzivirao svoju suradnju s organizacijama civilnog društva u Hrvatskoj putem programa za pomoć koji su potrajali narednih sedam godina. Nacionalne i lokalne udruge diljem zemlje postale su snažnije kako bi bile u stanju mobilizirati veći broj građana i učinkovitije surađivati s kreatorima politike na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini s ciljem pronalaska rješenja problema njihovih birača. Stručno vodstvo USAID-ovih partnera omogućilo je spomenutim organizacijama osnovu za njihovu financijsku i organizacijsku održivost. Istovremeno, organizacijama civilnog društva pružena je potpora u njihovom trajnom nastojanju da izrade nacrt zakonodavstva koji će uvesti promjene u zakone kojima se regulira rad zaklada, porezna izuzeća za organizacije civilnog društva, kao i pravni okvir za dobrotvorne donacije. Više od tristo organizacija civilnog društva primilo je male financijske potpore i obuku koja im je omogućila da izravno unaprijede kvalitetu upravljanja i pružanja usluga.

Uspostava snažnog civilnog društva sposobnog za samoodržanje bio je jedan od temeljnih ciljeva USAID-ovog programa. Organizacije civilnog društva koje su primile potporu nastojale su angažirati volontere i zadobiti podršku medija za svoje aktivnosti u nastojanju da poboljšaju svoj javni ugled i steknu priznanje širih slojeva javnosti. Regionalne organizacije civilnog društva primile su značajnu potporu USAID-a za osmišljavanje dvogodišnjih planova obuke i razvoja s ciljem pokretanja domaće infrastrukture organizacija civilnog društva koja će podupirati rad lokalnih udruga diljem Hrvatske. Spomenute nevladine udruge nastavljaju djelovati kao održive organizacije s institucionalnim naslijeđem. Zahvaljujući USAID-ovoj potpori te će organizacije biti u stanju diverzificirati svoje izvore sredstava i unaprijediti svoju financijsku održivost. Uz pomoć USAID-ovog programa za razvoj organizacija civilnog društva osnovan je Trenerski forum (TREF), a naknadno su uvedene i potvrde o kvaliteti koje jamče visoke stručne i etičke standarde.

U ovoj završnoj fazi pružanja potpore Hrvatskoj, USAID-ovo treće područje strateškog djelovanja usredotočilo se na razvoj dinamičnog sektora malog i srednjeg poduzetništva koje će djelovati kao pokretač gospodarskog rasta i razvoja te kao izvor novih radnih mjesta. USAID je smatrao trajno visoku stopu nezaposlenosti najozbiljnijom prijetnjom napretku Hrvatske prema dugoročnoj političkoj stabilnosti i gospodarskom blagostanju. Stoga je poduzetnicima omogućio obuku i tehničku podršku s ciljem unaprijeđenja njihovih

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

2000

PROSINAC • Umire prvi
predsjednik Republike
Hrvatske, Franjo Tuđman

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

poduzetničkih i upravljačkih vještina, istovremeno razvijajući udruženja i zadruge koje će pospješiti konkurentnost proizvođača i pružatelja usluga te povećati njihove prihode zahvaljujući boljoj tržišnoj povezanosti.

Očekivanje i priprema za konačno pristupanje Hrvatske Europskoj uniji pretvorili su želju za promjenom u sustavno djelovanje na polju poslovanja i kreiranja politika. Kako su hrvatska poduzeća, organizacije i jedinice samouprave nastojali zadovoljiti norme Europske unije i međunarodne zajednice u smislu transparentnosti i kvalitete usluga, USAID-ovi programi obuke, stručna i tehnička podrška su postali vrlo traženi.

Poboljšanje kvalitete života i obnova infrastrukture

USAID je 2001. godine osmislio Aktivnost za revitalizaciju gospodarstva i zajednice (ECRA) s ciljem povećanja zaposlenosti i poticanja poslovnog razvoja u slabije razvijenim područjima. U sklopu ovog nastojanja završeni su projekti obnove u 10 općina i gradova smještenih uz granicu s Bosnom i Hercegovinom. U ovim mjestima, koja su u ratu bili znatno oštećena, obnova je sporo napredovala. Zahvaljujući rehabilitaciji zajednica i kuća, USAID-ov ECRA projekt je ohrabrio raseljeno stanovništvo da se nastave vraćati svojim domovima.

Deset spomenutih lokalnih zajednica odabrane su zbog izražene opredijeljenosti da reintegriraju povratnike i njihove obitelji. Odbori lokalne zajednice, sastavljeni od predstavnika svih etničkih skupina određene zajednice, postigli su suglasnost oko projekata koji će koristiti većini stanovnika. Očekivano, u zajednicama koje su primale pomoć nanovo se uspostavio društveni i politički život zahvaljujući među-etničkoj suradnji, a odbori su na koncu okupljali ukupno 17 000 ljudi, pripadnika svih etničkih skupina.

U razdoblju od četiri godine, programi oživljavanja lokalnog gospodarstva pridonijeli su otvaranju 1 900 novih radnih mjesta. Spomenuti odbori su pružili potporu obiteljskim seoskim gospodarstvima dodijelivši im potrebnu stoku i financijske zajmove, te su im omogućili tehničku potporu i obuku s ciljem unaprijeđenja poslovanja, produktivnosti i profitabilnosti seoskih gospodarstava. Kao posljedica toga, stopa nezaposlenosti u zajednicama koje su bile uključene u program je pala za 20% u razdoblju između 2002. i 2004. godine, što je dvostruko brže nego u susjednim zajednicama. Sve su etničke skupine imale jednake koristi od spomenutih programa. Zahvaljujući ovom projektu, povećani su prihodi u najsiriomašnjim regijama u državi.

U svim spomenutim zajednicama nedostajalo je stambenih prostora, što je predstavljalo golemu prepreku za povratak. Velik broj povratničkih kuća, koje su bili prisiljeni napustiti, u međuvremenu su počele koristiti druge, također protjerane obitelji. Drugi su, pak, povratnici zatekli svoje domove porušene. Jedno s drugim, nedostatak stambenih prostora i slaba zaposlenost obeshrbrilo je povratnike. Uzimajući u obzir ova ograničenja, USAID je usporedo s ECRA-om pokrenuo i Program za obnovu infrastrukture u zajednici (CIRP). Čitave zajednice ostale su bez vode, električne energije, kanalizacije te prohodnih cesta. Obnova javne infrastrukture kao što su tržnice, ceste, omogućila je prehrambenim proizvođačima sredstva za dostavu njihovih

2000

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

SIJEČANJ • Održani su parlamentarni izbori s najvećim odazivom birača nakon 1990. godine

SIJEČANJ • Izabrana je nova koalicijska vlada i novi predsjednik, Stjepan Mesić

SVIBANJ • Hrvatska se priključuje Partnerstvu za mir i Euro-atlantskom vijeću za partnerstvo (Euro-Atlantic Partnership Council)

dobara kupcima. Obnovljene škole i društveni domovi podigli su životni standard tisućama stanovnika, što je pridonijelo lakšoj reintegraciji povratnika. U sklopu spomenutog programa kojeg je financirao USAID, USAID-ovi su partneri obnovili stotinu obiteljskih domova, osam društvenih domova, dvanaest škola, četiri dječja vrtića, dvije poslovne zgrade, tri tržnice, te ambulantu i knjižnicu. Ovaj je program izravno pridonijeo dobrobiti 55 000 osoba.

Nastava i zdravstvena skrb ponovno su se počele normalno odvijati u spomenutim zajednicama. Nakon što je opskrba električnom energijom godinama bila prekinuta, u 1 965 domova nanovo je zasjalo svjetlo i proradili su kućanski aparati. Od projekata vezanih za opskrbu električnom energijom korist su imala 84 sela, odnosno približno 26 000 osoba. Dodatnih 30 000 ljudi sada na raspolaganju imaju zdravi, čisti izvor vode. Električna energija ne samo da olakšava živote stanovnicima spomenutih sela, već je također zaslužna za povratak još pet stotina prognanika koji su dvojili o povratku svojim domovima. Zahvaljujući obnovi dviju cesta, 11 000 ljudi sada lakše odlazi u susjedne zajednice, tržnice, zdravstvene ustanove, urede državne uprave i na vlastita radna mjesta. U prosjeku, lokalne zajednice obnovljene uz potporu USAID-a prihvatile su više prognanika nego sve druge zajednice u zemlji. U razdoblju kad su druga mjesta bilježila pad stope povratka prognanika, zajednice sudionice USAID-ovih programa mogle su se dičiti stalnim rastom broja povratnika. Ovaj je trend pokazao da su spomenuti gradovi i sela u stanju privući i zadržati obitelji, a posebice stanovništvo radne dobi, što unosi novi život u regiju.

Razvijanje političkih stranaka otvorenijih za dijalog

Osim rada na obnovi fizičke infrastrukture, USAID i njegovi partneri za provedbu projekata ulagali su napore u jačanje temelja političkog sustava tako što su potpomagali razvoj političkih stranaka. Kad je na izborima 2000. godine pobijedila koalicija sastavljena od nekoliko političkih stranaka i kad je oformljena nova vlada, provoditelji USAID-ovih programa su dobili priliku po prvi put izravno surađivati s državnim institucijama vlasti, a jednako tako i proširiti djelokrug svoje suradnje sa Saborom i svim vodećim političkim strankama u Hrvatskoj kako bi im pomogli da osuvremene svoje djelovanje.

IRI je omogućio obuku za novoizabrane državne dužnosnike iz učinkovite komunikacije između koalicijskih partnera, ministarstava, saborskih zastupnika i javnosti. Glasnogovornici ministarstava, kao i politički izvjestitelji i urednici, pohađali su obuku s ciljem postizanja boljeg međusobnog razumijevanja i viših stručnih standarda.

U sklopu inicijative NDI-a, hrvatski su saborski zastupnici posjetili saveznu državu Washington u Sjedinjenim Američkim Državama i bili u prilici promatrati sjednice odbora na temu državnog zakonodavstva kako bi naučili na koji način građani utječu na zakonodavstvo i na koji način zakonodavni sustav

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2000

SVIBANJ • Usvojen je zakon o pravima manjina

USAID ovi PROGRAMI:

- Nastavljaju s djelatnostima vezanim za obnovu s ciljem poticanja izbjeglica da se vrate domovima
- Podržavaju zakonodavne djelatnosti i inicijative Sabora

- Započinju Projekt unaprijeđenja rada općinskih sudova
- Započinju Projekt reforme lokalne samouprave
- Pokreću Mrežu voda ženskih pokreta s ciljem promicanja među-etničke suradnje i mira

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

nadzire rad vlade. U sklopu istog tog programa, saborski su zastupnici naučili na koji se način osmišljavaju strateški planovi i poboljšava komunikacija između članova parlamenta, te između saborskih zastupnika i središnjica njihovih političkih stranaka. Uz potporu USAID-a, NDI je također pokrenuo radionice u kojima saborske zastupnice usavršavaju svoje vještine političkog rukovođenja. Obuka je također utjecala na usavršavanje vještine korištenja računalne tehnologije što će saborskim zastupnicima omogućiti bolju komunikaciju s biračima i brže i svobuhvatnije provođenje istraživanja za zakonodavce. Od 1995. više od 6 000 stranačkih aktivista, izabranih zastupnika, članova političkih stranaka i aktivista za građanska prava sudjelovalo je u programima obuke koje je pokrenuo NDI na temu regrutiranja novih članova, kontaktiranja birača, razvoja stranačkih ogranaka, te planiranja i organizacije izbora i spremnosti birača. Spomenute su osobe također razvile vještine planiranja dugoročnih strategija, unutarnje i vanjske komunikacije, te osmišljavanja poruka.

U pripremi za opće izbore u studenom 2003. godine, NDI je pomogao političkim strankama da učinkovitije pristupe građanima tako što će osnovati fokusne skupine zadužene za neodlučne glasače iz tradicionalno nedovoljno zastupljenih društvenih skupina, uskladiti aktiviste i članove na svim stranačkim razinama, osmisliti učinkovitije načine komunikacije i uključiti izabrane zastupnike u aktivnosti pristupanja građanima. Prema svim saznanjima, parlamentarni izbori održani u studenom 2003. godine bili su slobodni i pošteni, te su označili drugu za redom mirnu predaju vlasti otkako je Hrvatska stekla nezavisnost 1991. godine.

Višestranački politički sustav danas predstavlja stabilnu demokratsku instituciju u hrvatskom društvu. Tu je preobrazbu omogućilo partnerstvo između hrvatskih i američkih političkih stranaka, stručnjaka i aktivista.

Poticanje reformi sudstva

Pravosudni sustav koji djeluje bez korupcije i političkih utjecaja osigurava poštenu provedbu zakonâ i poštovanje ljudskih prava. Nedostaci ili nekompetentnost ove složene organizacije pridonose slabljenju institucije pravosuđa te dovode u pitanje vrijednost vlasništva i ugovornih obveza. Razvoj hrvatskog gospodarstva sporije se odvijao zbog toga što su ulagači oklijevali uspostaviti dugoročne ugovorne obveze budući da su nedovoljno određeni zakoni ometali njihovu sposobnost procjene potencijalne koristi koju bi im mogla donijeti uložena sredstva. Budući da je nesputana neovisnost sudova također od temeljne važnosti pri ograničavanju moći izvršne i zakonodavne vlasti kao i pri jamčenju pravâ građanima u demokratskim zemljama, USAID je 1995. godine započeo dugoročni program unaprijeđenja i potpore pravosudnom sustavu, a njegova je nastojanja znatno podržala i proširila koalicijska vlada koja je stupila na vlast 2000. godine i koja se zalagala za reformu pravosuđa.

Najzaposleniji i najpreopterećeniji sud u Hrvatskoj je nekadašnji Općinski sud u Zagrebu. Općinski sud u Zagrebu je krajem 2007. godine bio podijeljen na sud za građanske parnice i kazneni sud, te se sastojao od 700 sudaca i drugog sudskeg osoblja. Uz nedostatak računalne tehnologije kao što je pohrana dokume-

2000

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

- Uspostavljaju telefonsku liniju Hrabri telefon čiji je cilj sprječavanje nasilja nad djecom
- Pružaju dodatnu potporu obrazovanju djece u ratom stradalim područjima
- Prikupljaju dodatna sredstva potrebna za provedbu Daytonskog sporazuma
- Pomažu Ministarstvu gospodarstva i financija pri uspostavi odnosa sa Svjetskom bankom i IMF-om; omogućuju savjetovanje na temu stranih ulaganja, tržišta kapitala i projekata za izgradnju infrastrukture
- Podržavaju neovisnost pravosuđnog sustava i pospješuju učinkovitost sudova

nata u elektronskom obliku i računalno izrađeni uzorci dokumenata, postojeće metode i tehnike sudske uprave za posljedicu su imale golem broj neriješenih slučajeva. USAID je ponudio svoju pomoć budući da je Općinski sud u Zagrebu bio pod sve većim pritiskom potrebe za reformom i unaprijeđenjem svoje djelatnosti. Godine 2000., nakon iscrpnog i opsežnog savjetovanja, USAID je novčanim sredstvima potpomogao osmišljavanje sustava za rukovođenje sudovima, uveo računalnu i mrežnu tehnologiju te omogućio obuku za korisnike. U projekt reforme sudstva bili su uključeni suci i sudsko osoblje, kako bi osigurali uspješnost novog sustava. USAID je također osmislio i izradio bazu podataka sudskih presuda za suce Općinskog suda u Zagrebu. Zahvaljujući ovoj inovaciji sucima je omogućen izravan pristup važnim sudskim odlukama. Do 2004. godine, gotovo svi suci u svim sudnicama Općinskog suda u Zagrebu su na raspolaganju imali barem jedan računalno izrađeni predložak sudske presude te su imali pristup važnim sudskim odlukama.

Pravilnik suda koji se koristio prije uvođenja automatizacije je privremeno ukinut kako bi se ispitala računalna metoda praćenja i pohranjivanja sudskih predmeta. U siječnju 2006. godine Pravilnik je izmijenjen i unaprijeđen uvođenjem spomenutih računalnih metoda. Sud je pokrenuo internetsku stranicu koja je građanima omogućavala izravan pristup bitnim podacima vezanima za rad suda. U početku je porast broja riješenih parnica bio skroman budući da su sudovi još uvijek ispitivali pozitivne strane automatizacije i nastojali uključiti računalne metode u svakodnevni rad. Usavršavanje sustava nastavlja se i danas putem sve većeg broja pokusnih ispitivanja diljem Hrvatske prije nego što nastupi njegovo potpuno uvođenje u cjelokupni sustav sudova. Svjetska banka i Europska unija preuzele su brigu o dugoročnom financiranju i podržavanju ovog projekta. Reformu sudstva nastavit će nadzirati međunarodna zajednica kako se Hrvatska bude približavala pristupanju u EU.

Obučavanje etičkog sudstva

Zahvaljujući činjenici da se pravosuđe sve više odvajalo od središnje vlasti, bilo je moguće posvetiti se gorućem problemu pravosudne etike i nezavisnosti. U sklopu USAID-ovog projekta za Vladavinu prava, u radionice koje je vodio ABA/CEELI uveden je nov pristup etici kojeg su suci objeručke dočekali. Udruga hrvatskih sudaca usvojila je kodeks pravosudne etike sastavljen po uzoru na kodeks Američke odvjetničke komore (ABA). ABA/CEELI su proveli obuku o Kodeksu za gotovo sve hrvatske suce. Seminari na temu pravosudne etike koji su održani diljem zemlje obratili su pozornost cjelokupnog hrvatskog pravosudnog sustava na potrebu za etički ispravnim ponašanjem i sudačkim integritetom s ciljem stjecanja povjerenja javnosti. Zamjenica suca Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država, Sandra Day O'Connor, posjetila je Hrvatsku u srpnju 2000. godine kako bi obratila pozornost na novi kodeks sudačke etike. Trajno naslijeđe USAID-ovog programa za Vladavinu prava u Hrvatskoj je priznanje da je sudačka etika neizostavni dio sudačke profesije. Rad Udruge sudaca na osmišljavanju pravila za časni sud predstavlja temelj za finalizaciju i usvajanje Kodeksa od strane Vrhovnog suda koja je uslijedila 2006. godine.

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

2001

KOLOVOZ • Hrvatski predsjednik Mesić i hrvatski premijer Ivica Račan susreću se s predsjednikom Sjedinjenih Američkih Država Clintonom u Washingtonu

STUDENI • Hrvatska se priključuje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

Prisjećajući se utjecaja koji je USAID-ov program za Vladavinu prava imao na hrvatske suce koji su bili aktivni u to doba, sudac Marin Mrčela sa Zagrebačkog županijskog suda prepričava: "Iskustva koja smo stekli zahvaljujući tim putovanjima su neprocjenjiva. Dok smo bili tamo upoznali smo suce Vrhovnog suda Floride i Utaha. Razmjena naših iskustava nije se temeljila samo na iznošenju mišljenja sudaca. Umjesto toga smo održali mnoštvo drugih sastanaka s ljudima koji su povezani sa sudom, što nam je omogućilo uvid u njihov odnos sa sudovima i sucima. No što je još važnije, ovo nam je iskustvo prenijelo vrijednosti koje suci moraju poštovati kako bi presude izricali kako se pristoji – što znači nezavisno i nepristrano. Pošten sudac ili sutkinja djeluje isključivo u skladu sa svojom savješću, etičkim načelima, pravdom i zakonom." Sudac Mrčela također napominje da je sedam od osam sudaca koji su sudjelovali u USAID-ovoj studijskoj grupi kasnije imenovano za "najviše položaje u hrvatskom pravosudnom sustavu". Prema mišljenju suca Mrčele, najistaknutija značajka programa za Vladavinu prava je način na koji je obuka provođena: "Nisu nas podučavali tome što nam je činiti niti nam pokazivali što nam je činiti, već kako to postići."

Povećanje nadzora nad bankama

Jedna od najvažnijih zadaća države je da svojim građanima jamči sigurnu štednju i pridobije povjerenje ulagača tako što će osigurati stabilnost bankarskog sektora. Prema mišljenju USAID-a, nedovoljan nadzor nad bankama je bila jedna od prepreka koje su usporavale gospodarski oporavak Hrvatske. Bez primjerenog nadzora, izdavanje zajmova je ograničeno. Financijskom sektoru nedostajao je snažano tijelo nadzora nad bankama koji će otkriti i ispraviti precijenjenu vrijednost imovine i pronaći banke čija dugovanja premašuju njihove pričuve. Posljedično tomu, financijski sektor se morao suočiti sa zabrinutošću ulagača i ograničenom domaćom likvidnošću. Njihova zabrinutost pokazala se sasvim utemeljenom: tijekom 1998. i 1999. godine, nad sedam je banaka uspostavljena stečajna uprava, a dvije je preuzela država nakon dramatične propasti Dubrovačke banke u ožujku 1998. Hrvatska narodna banka (HNB) i USAID uspostavili su dugoročno partnerstvo već 1994. s ciljem povećanja sposobnosti nadzora HNB-a, a posebice kako bi uspostavili stručni odjel za nadzor nad bankama. Njihov se odnos učvrstio 2001. godine. Financijski stručnjaci su zaključili da će se povjerenje ulagača znatno povećati ukoliko Hrvatska narodna banka udovolji međunarodnim normama vezanim za nadzor bankarskog sektora. Stoga je USAID nanovo pokrenuo program u suradnji s financijskim stručnjacima iz KPMG/Barents Grupe (te kasnije iz Bearing Pointa) s ciljem jačanja sposobnosti nadzora HNB-a. Prvi korak kojeg je USAID poduzeo bilo je obučavanje bankovnih supervizora HNB-a, nakon čega je uslijedio program pomoću kojeg su standardizirani računovodstveni postupci kojima su se služile financijske institucije diljem Hrvatske. Na ovaj su način bankovni supervizori postali svjesniji potencijalnih rizika i postignuta je veća transparentnost po pitanju bankovnih sredstava i obveza. HNB-ovi supervizori su potom preispitali procedure nadzora nad bankom te uz pomoć USAID-a osmislili obrazac regulatornog

2001

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

Pokrenuto je Udruženje nezavisnih radio stanica

SIJEČANJ • Na snagu stupa Sporazum o slobodnoj trgovini između Hrvatske i Bosne i Hercegovine

izvještavanja te priručnik s uputama.

Nakon provedbe, novi su nadzorni postupci i standardizirani izvještaji omogućili HNB-u da u sklopu svojih inspekcija utvrdi čitav raspon finacijskih rizika koji mogu ugroziti neku banku. Uz odobrenje guvernera HNB-a, USAID-ovi stručnjaci su omogućili osoblju HNB-a stručno vodstvo na temu uspostave čvršćeg nadzora nad bankom te uveli novi sustav ocjenjivanja banke i proveli procjenu rizika u 10 hrvatskih banaka. HNB je uveo strožije unutrašnje kontrole i strože propise koji se odnose na kapitalne pričuve. Za vrijeme trajanja programa bankovni supervizori su usvojili i primijenili međunarodno priznate smjernice za procjenu rizika u svim hrvatskim bankama.

Za vrijeme trajanja partnerstva između USAID-a i HNB-a, finacijski sektor u Hrvatskoj doživio je korjenite promjene. Do 2004. godine, 90% sredstava hrvatskih banaka i 50% hrvatskih banaka nalazilo se u inozemnom vlasništvu, zbog čega su banke prije svega bile pod golemim pritiskom da izvrše reformu kako bi udovoljile međunarodnim normama, te su se također morale suočiti s novim rizicima vezanim za izloženost i sudjelovanje na međunarodnom tržištu. Potpora koju je USAID pružio HNB-u znatno je pomogla Banci da se što bezbolnije prilagodi ovim promjenama i nastavi uspješno poslovati. Dobro razvijeni finacijski sektor i tržište kapitala također pospješuju dugoročne izgledе Hrvatske za pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji. Nakon završetka projekta, pravila, politike i postupci koji su stupili na snagu omogućili su hrvatskom bankarstvu da zauzme jedno od vodećih mjesta u središnjoj i istočnoj Europi.

Unaprijeđenje rada lokalne samouprave

Decentralizacija se odavno smatra jednim od osnovnih načina povećanja učinkovitosti državne uprave jer zahvaljujući njoj jedinice lokalne samouprave dobivaju pravo reguliranja i upravljanja javnim poslovima pod vlastitom odgovornošću za dobrobit lokalnog stanovništva. Godine 1992. hrvatska vlada je zamijenila naslijeđeni sustav uprave i u sela, gradove i županije uvela samoupravu. Nakon što je 1996. godine postala članicom Vijeća Europe, Hrvatska je ratificirala Europsku povelju o lokalnoj samoupravi, obvezujući se na usklađivanje svojih zakona vezanih za lokalnu samoupravu s europskim standardima. Hrvatska se našla pod sve većim pritiskom decentralizacije vlasti i prenošenja ovlasti. Stoga su lokalne samouprave počele preuzimati sve veće odgovornosti, unatoč tome što na to nisu bile ni približno spremne. Očekivanja lokalnih biračkih tijela vezana za veću transparentnost i demokraciju koja će dozvoliti veću uključenost građana su porasla. No ipak, do 2000. godine mnogim predstavnicima lokalne vlasti nije omogućena nikakva obuka koja bi im omogućila razvijanje vještina i razumijevanja potrebnih za udovoljavanje visokim očekivanjima. Osim zahtjevnije društvene uloge, spomenuti su se dužnosnici također našli opterećeni znatno složenijim upravnim zadacima. USAID je zagovarao odgovorniju upravu i u suradnji sa svojim partnerom NDI-em osmislio programe zahvaljujući kojima će biti moguće osnovati učinkovitija lokalna vijeća, formirati i upravljati koalicijama, te ostvariti

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2001

USAID ovi PROGRAMI:

- Revitaliziraju društvene zajednice i gospodarstvo u ratom stradalim područjima
- Obnavljaju javnu infrastrukturu oštećenu tijekom rata

- Pružaju potporu organizacijama civilnog društva u Hrvatskoj
- Potiču dijalog između vlade, sindikatâ i poduzeća

- Podržavaju mjere reforme mirovinskog sustava
- Pomažu poljoprivrednim kombinatima da postanu profitabilna privatna poduzeća

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

učinkovitiji pristup biračkom tijelu. Ovaj je program također utjecao na povezivanje predstavnika lokalne vlasti s njihovim kolegama koji su obavljali slične funkcije na državnoj razini te stranačkim središnjicama s ciljem pribavljanja dodatnih sredstava potpore i stručnih savjeta.

U sklopu sljedećeg ambicioznog koraka kojeg je država poduzela 2000. godine u sklopu USAID-ovog osmogodišnjeg Projekta reforme lokalnih samouprave (PRLS), UI je udružio snage s 49 hrvatskih gradova, mjestâ i općina s ciljem unaprijeđenja javnih financija, nabave i upravljanja imovinom i sredstvima. Zahvaljujući ovom projektu lokalne samouprave su također potaknule veće sudjelovanje građana te transparentnije odnose između općina i lokalnih organizacija civilnog društva. Zahvaljujući obuci i obrazovanju, općine su razvile vještine koje su im bile potrebne kako bi odgovorno preuzele zahtjevnije fiskalne i administrativne dužnosti koje su uslijed procesa decentralizacije prenesene s državne i regionalne na lokalnu razinu. Uspostavljen je internetski sustav e-uprave s ciljem podržavanja transparentnosti, postizanja veće učinkovitosti i praćenja rada izabranih predstavnika vlasti, što je građanima omogućilo da sudjeluju u radu uprave u svojim zajednicama. Tečajevi na temu stručnog usavršavanja pružili su predstavnicima lokalne vlasti dugoročnu mogućnost razmjene iskustava i unaprijeđenja njihovih vještina upravljanja. Budući da nikad nije bilo proveden točan pregled i popis imovine mnogih gradova, u nekoliko odabranih gradova primijenjen je USAID-ov model za upravljanje imovinom. Zahvaljujući ovom procesu, popisana je imovina koja nikad prije nije bila uknjižena u matične knjige. Posljedično tomu, u gradu Splitu su, primjerice, 2005. godine prihodi porasli za 13% (što iznosi gotovo milijun američkih dolara). U razdoblju od tri godine grad Karlovac je povećao svoje prihode za 750 000 američkih dolara, a grad Varaždin je udvostručio svoju dobit otkako je 2001. godine počeo koristiti USAID-ov model upravljanja imovinom.

Uspostava partnerstva među gradovima

Gradovi i općine diljem svijeta suočene su sa sličnim izazovima vezanima za privlačenje i poticanje poduzetništva, osmišljavanja čvrstog financijskog plana i kapitalnih ulaganja, te postizanja većeg sudjelovanja građana u kreiranju lokalnih politika. U sklopu Projekta reforme lokalne samouprave, USAID je organizirao sveobuhvatan pothvat kako bi spojio hrvatske i američke gradove koji su slični po veličini, smještaju i izazovima s kojima su suočene njihove gradske uprave. Ova dugoročna razmjena stajališta i iskustava pomogla je lokalnim upravama obaju zemalja. Od početka 2004. godine USAID je sponzorirao uspostavu četiriju partnerstava između hrvatskih i američkih gradova: Dubrovnik i Monterey u Californiji postali su gradovi-partneri; istarski gradići Buzet, Labin i Pazin pobratimili su se s gradovima Pendletonom, La Grandeom i Union Countyjem u državi Oregon; partnerstvo je uspostavljeno između Karlovca i Kansas Cityja u državi Kansas, te Umaga i Port Townsenda u državi Washington.

Pod pokroviteljstvom USAID-a organizirani su međusobni posjeti koji su donijeli dobrobit gradskim vlastima pobratimljenih gradova obaju zemalja tako

2001

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

što su im omogućili da istraže strategije uz pomoć kojih će potaknuti gospodarski razvoj i ostvariti bolje prilike za razvoj, kao što su urbani turizam ili internetski portali uz pomoć kojih će privlačiti ulagače. Primjerice, Buzet, Labin i Pazin namjeravaju zajednički promicati prednosti svoje regije kao što je, primjerice, razvoj agro-turizma. Savjeti koje su hrvatski gradovi dali gradovima La Grandeu i Pendletonu mogli bi se pokazati korisnima pri otvaranju novih radnih mjesta u spomenutim američkim gradovima. Brojni aspekti suradnje između više škole Blue Mountain u Pendletonu i Veleučilišta u Puli izravna su posljedica međusobnih posjeta održanih pod pokroviteljstvom USAID-a. Karlovac i Kansas City razmotrili su javno-privatna partnerstva koja Karlovac nastoji uspostaviti kako bi napuštenu vojarnu u središtu grada preuredio i prenamijenio za stanovanje, a novi bi stanovi trebali privući nove stanare. Karlovac namjerava iskoristiti takozvani Livable Neighborhood Program Kansas Cityja kako bi pokazao građanima na koji način mogu sudjelovati u radu lokalne vlasti. Karlovac je također izmijenio dizajn svog internetskog portala prema savjetima gradske poslovne zajednice s ciljem olakšavanja pristupa statističkim podacima koje poslovni ljudi trebaju kako bi procijenili hoće li im ulaganje u Karlovac osigurati konkurentne prednosti. Partnerstvo između Dubrovnika i Montereyja cvjeta budući da ova dva grada imaju slične ciljeve kao što je, primjerice, produženje turističke sezone. Monterey se ističe po tome što se u njemu održavaju obrazovni simpoziji, golf turniri, sportski događaji, glazbeni festivali te po tome što živa turistička sezona traje cijele godine. Dubrovnik je svoj trogodišnji Plan kapitalnih ulaganja sastavio po uzoru na strategiju kojom se koristio Monterey. Sveučilište u Dubrovniku, California State University i Monterey Institute of International Studies istražuju mogućnosti zajedničkih pothvata. U Umagu i Port Townsendu postoje nekadašnje vojarnе. Port Townsend je dvije nekadašnje vojne zgrade preuredio u kulturne centre i muzej brodova; Umag namjerava u početku vojnu zgradu iskoristiti za različite aktivnosti mladih.

Obuka za lokalnu upravu

Gradonačelnici i načelnici općina su preuzeli nove uloge u administraciji, financijama i planiranju, no nisu imali dovoljno prilika steći i usavršiti vještine koje će im biti potrebne za učinkovito upravljanje. Uz potporu USAID-a 300 predstavnika lokalnih samouprava je završilo tečajeve stručnog usavršavanja na sveučilištima u Zagrebu, Splitu i Rijeci, te na Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa Sveučilišta u Zagrebu. Tečajevi su obuhvaćali uvođenje računalnih metoda u upravu, upravljanje imovinom, brigu o kvaliteti usluga te ostala ključna područja vezana za javnu upravu.

Godine 2003. USAID je omogućio Maxine Goodman Levin College of Urban Affairs Državnog sveučilišta u Clevelandu i Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci novčana sredstva potrebna za financiranje Institucionalnog partnerstva za međunarodni razvoj unutar visokog školstva. Zajedno su osmislili i proveli prvi dodiplomski program za javnu upravu u Hrvatskoj. USAID je potom omogućio dodatna novčana sredstva, što je dovelo do osmišljavanja poslijediplomskog studija za javnu administraciju na Sveučilištu u Rijeci, koji je

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

2002

LISTOPAD • Hrvatska i Europska unija potpisuju Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, te Privremeni sporazum

Usvojen je Zakon o udrugama, koji udrugama dozvoljava samostalnu upravu i olakšava njihovo osnivanje i administraciju

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

osmišljen tako da u njemu mogu sudjelovati osobe u radnom odnosu u javnom sektoru.

Magistarski studij javne uprave osmišljen je s ciljem unaprijeđenja stručnih vještina službenika lokalne uprave vezanih za učinkovito i djelotvorno korištenje općinskih sredstava. Prije uspostave partnerstva između Clevelanda i Rijeke, hrvatske gradske uprave nisu na raspolaganju imale nikakav program obuke iz upravljanja općinama. Održivo unaprijeđenje profesionalnosti predstavnika lokalnih vlasti i pružanje javnih usluga moguće je postići jedino dugoročnom predanošću obrazovanju onih koji trenutno obnašaju ili će u budućnosti obnašati vodeće uloge u lokalnim organima vlasti. Nekoliko tečajeva na temu javne uprave održava skupina nastavnika s fakulteta Sveučilišta u Rijeci te istraživača s fakulteta Levin College of Urban Affairs koji rade u timu. Profesori sa spomenutih fakulteta također su surađivali na nastanku udžbenika za tečaj pod naslovom "Decentralizacija gospodarstva i lokalna uprava" (Economic Decentralization and Local Government), koji je tiskan na hrvatskom i engleskom jeziku. Riječki model državne uprave, kao model studijskih programa, utjecao je i na druga sveučilišta u Hrvatskoj. Primjerice, Zagrebačka škola ekonomije i managementa u i Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu su osnovali centre za javnu upravu.

Olakšavanje društvenih tranzicija: reforma mirovinskog sustava

Proces tranzicije Hrvatske iz socijalističkog gospodarstva prema slobodnom tržištu bio je obilježen otpuštanjem radnika i zatvaranjem radnih mjesta. Olakšavanje ovih društvenih tranzicija bila je ključna i osnovna zadaća USAID-a u njegovom nastojanju da potpomogne stvaranje stabilne demokracije u Hrvatskoj koja će biti u stanju zadovoljiti sve veće potrebe stanovništva. Stručnjaci za mirovinski sustav koji su surađivali s Vladom Republike Hrvatske i USAID-om predvidjeli su da bi tadašnja stopa zaposlenosti i demografski trendovi mogli za posljedicu imati situaciju u kojoj sve manji broj radnika uzdržava sve veći broj umirovljenika, što se činilo neodrživom situacijom. U određenom trenutku postojeći "plaćaj usput" sustav bi propao. Reforma državnog mirovinskog sustava postala je nužan i hitan prioritet za Vladu Republike Hrvatske i USAID. Vlada Republike Hrvatske je odlučila uvesti potpuno novi sustav obveznih i dobrovoljnih mirovinskih doprinosa za pojedince. Ova je reforma predstavljala golemu promjenu za konzervativne mirovinske štetiše i potencijalan izvor nezadovoljstva radnika. Kako bi reforma bila uspješna, Vlada je morala uvjeriti platiše da uplate kako obvezne tako i dobrovoljne doprinose kako bi bili sigurni da će se mirovinski fond nastaviti postojano povećavati u doglednoj budućnosti. Javila se potreba za kampanjom za informiranje javnosti kako bi ljudima objasnila posljedice i blagodati reforme. Stručnjaci koje je financirao USAID pomogli su pri osmišljavanju i provođenju medijske kampanje i informiranja stanovništva, te uvjeravanja budućih obveznika u učinkovitost i pouzdanost novog sustava. Godine 2002. USAID je pomogao učvrstiti povjerenje javnosti u valjanost novog sustava objasnivši radnicima na koji način pojedinci pretplatnici mogu dati dobrovoljne doprinose. Tijela uprave zadužena za registraciju i mirovinsku regu-

2002

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

USAID ovi PROGRAMI:

- Povećavaju konkurentnost poljoprivrednih poduzeća
- Povratnicima i drugim stanovnicima ratom stradalih područja omogućuju pristup zajmovima s ciljem obnove njihovih porušenih domova

- Pomažu spriječiti trgovinu ljudima
- Pokreću akcijski plan za smanjenje broja neriješenih slučajeva na Općinskom sudu u Zagrebu

Usvojen je Zakon o igrama na sreću. Dio prihoda od igara na sreću iskoristit će se za financiranje Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.

lativu također su prošle obuku koja im je pomogla da bolje razumiju novi mirovinski plan. Više od 40 novinara pohađalo je seminare na temu reforme mirovinskog sustava, što je za posljedicu imalo točniji prijenos informacija u medijima. Zahvaljujući svojoj uspješnosti, javna obrazovna kampanja na temu plana obveznih mirovinskih doprinosa poslužila je kao model za slične aktivnosti države da informira javnost po pitanjima privatizacije i drugih važnih reformi. Godinu dana kasnije, USAID, njegov partner Carana i Ministarstvo rada i socijalne skrbi (MRSS), osmislilo je strategiju za informiranje budućih obveznika. Osmišljeni su novinski oglasi i prilozi koji objašnjavaju pojedinosti vezane za reformu mirovinskog sustava i koji su objavljeni u vodećim tjednicima, kao i nacionalnim i regionalnim novinama. Više od 500 000 dodatnih brošura i letaka podijeljeno je poduzećima, sindikatima i građanima. U sklopu projekta također je osmišljen i emitiran velik broj televizijskih reklama. U sklopu izrazito uspješnog nastojanja informiranja javnosti, 100 sindikalnih stručnjaka je obučeno kako bi bili u stanju održati iscrpna predavanja na temu reforme mirovinskog sustava. Oni su održali više od 1 800 predavanja na radnim mjestima kojima je prisustvovalo najmanje 55 000 sudionika i ponudili odgovore na 8000 pitanja i primjedbi o kojima su potom obavijestili sve ključne aktere reforme.

Ministar rada i socijalne skrbi, Davorko Vidović, koji je u to vrijeme bio odgovoran za provedbu reforme mirovinskog sustava, bio je impresioniran pravodobnom i sveobuhvatnom kampanjom informiranja javnosti koju je potpomogao USAID. "Zahvaljujući televizijskim reklamama, predavanjima za medije, sastancima lokalnih zajednica i izravnom obraćanju građanima izgradili smo program reforme mirovinskog sustava koji sada služi kao model novonastalim demokratskim društvima diljem svijeta. Ova je suradnja bila jedno uspješno iskustvo kako za mene osobno, tako i za hrvatske građane."

Kao izravna posljedica potpore koju je USAID pružio kampanji za informiranje javnosti Vlade Republike Hrvatske, upućenost javnosti i odobravanje reforme mirovinskog sustava porasli su s 20% na više od 80% unutar osmomjesečnog uvođenja novog plana obveznih mirovinskih doprinosa. Spomenuta kampanja poslužila je kao model za informiranje javnosti na temu privatizacije, europskih integracija i kampanje za sprječavanje trgovine ljudima. Mirovinski sustav sada broji više od 1.1 milijuna obveznika te raspolaže 400 milijuna dolara sredstava.

Olakšavanje društvenih tranzicija: sprječavanje trgovine ljudima

Nezaposlenost među mladima bila je još jedan otegotna posljedica tranzicije Hrvatske. Opasnost od trgovine ljudima porasla je u područjima gdje je stopa nezaposlenosti mladih bila visoka. Privučen naoko zanimljivim, no u suštini lažnim poslovnim ponudama, određen broj mladih više nije imao izlaza iz protuzakonitih poslova i seksualnog izrabljivanja. U Hrvatskoj je trgovina ljudima bio problem koji se držao u tajnosti sve dok USAID nije počeo upozoravati javnost i nadležne institucije na postojanje tog problema. Mnogi organi unutarnjih poslova i pravosuđa nisu bili ništa svjesniji od opće javnosti položaja Hrvatske kao zemlje u kojoj može doći do trgovine ljudima i preko čijeg teritorija se odvija tranzit žrtava.

“Zahvaljujući suradnji s USAID-om uspjeli smo ne samo uspostaviti novi sustav mirovina, već i novu razinu očekivanja za ono što je država u stanju postići za dobrobit svojih građana. Predložena reforma mirovinskog sustava stekla je povjerenje hrvatskih građana te je uspješno uvedena.”

- **DAVORKO VIDOVIĆ,**
ministar rada i socijalne skrbi
(2000. – 2003.)

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2002

Usvojen je novi porezni zakon koji organizacije civilnog društva oslobađa poreznih obveza.

Usvojen je zakon koji dozvoljava nadgledanje izbora.

SVIBANJ • Hrvatska primljena u Akcijski program za članstvo u NATO-u

LIPANJ • Hrvatski premijer Račan susreće se s predsjednikom Sjedinjenih Američkih Država Bushem u Washingtonu

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

USAID je pokrenuo program s ciljem informiranja sudaca i odvjetnika o opasnostima trgovine ženama i djecom u Hrvatskoj i regiji. Program je također objasnio kako postojeći hrvatski zakoni, davanje prednosti pravosuđu i ispunjavanje obveza države kao potpisnice međunarodnih sporazuma koji se tiču trgovine ljudima mogu poslužiti kao temelj učinkovitog programa za borbu protiv trgovine ljudima. Novinari su pohađali obuku gdje su im objašnjeni činjenice i opasnosti trgovine ljudima, kao i načini na koje je moguće izbjeći stereotipe i senzacionalizam pri izvještavanju o ovim protuzakonnim aktivnostima. Projekt je uspješno surađivao s Hrvatskim institut za društvena istraživanja koji priprema novi nastavni plan za učenike srednjih škola i koji je pristao uključiti obrazovni modul o sprječavanju trgovine ljudima. Centar za žene žrtve rata "Rosa" u Zagrebu pokrenuo je medijsku kampanju s ciljem informiranja javnosti i pokretanja dežurnog telefona za krizne situacije za sprečavanje trgovine ljudima, zahvaljujući kojemu su kasnije otkrivena četiri slučaja trgovine ljudima i jedan slučaj ropstva. Zahvaljujući ovom dežurnom telefonu, policija je istražila 20 slučajeva, a kao posljedica te istrage protiv najmanje dvije osobe umiješane u trgovinu ljudima sada se vodi krivični postupak.

Pružanje potpore reformama civilnog društva i drugim društvenim reformama

USAID već duže vrijeme podupire civilno društvo u Hrvatskoj ulažući u njihovu sposobnost pružanja usluga i unaprijeđujući njihove vještine organizacije, zalaganja za ljudska prava i prikupljanja sredstava. Učinkovito civilno društvo služi učvršćivanju poštivanja demokracije i prava na jednakost građana. Sedmogodišnji program potpore nevladinim organizacijama u Hrvatskoj, "CroNGO", kojeg je 2001. godine pokrenuo USAID, a proveo njegov partner AED, proširio je opseg USAID-ove strategije za potporu organizacijama civilnog društva, uspostavivši trajan i neovisan domaći sustav potpore za jačanje organizacija civilnog društva koje izravno zastupaju i zalažu se za potrebe lokalnih zajednica.

Jedan od temeljnih ciljeva USAID-ovog programa bio je izgradnja snažnog i samoodrživog civilnog društva. Regionalne nevladine udruge primile su znatna novčana sredstva od strane USAID-a kako bi osmislile dvogodišnje planove za obuku i razvoj s ciljem stvaranja domaće mreže potpore organizacija civilnog društva za organizacije civilnog društva diljem Hrvatske. Ova mreža potpore omogućuje novonastalim i malim organizacijama civilnog društva stjecanje obuke i potvrđâ kvalitete usluga koje su im potrebne kako bi se uspješno nadmetale za dobivanje financijskih potpora i ostvarivale dobit. USAID-ova potpora pomogla je osigurati da će spomenute organizacije biti u stanju diverzificirati izvore sredstava i pospješiti svoju financijsku održivost.

Projekt se sastojao od davanja malih financijskih potpora i obuke koji su bili potrebni za brzo stjecanje boljih organizacijskih vještina organizacija civilnog društva koje su sudjelovale u programu potpore. Male potpore su isplaćene 215 lokalnih organizacija civilnog društva i građanskih inicijativa. U sklopu više od 220 projekata mobilizirano je više od 50 000 građana koji su sudjelovali na

2002

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

RUJAN • Hrvatska je po prvi puta uključena u Globalno izvješće o konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma

projektima unaprijeđenja života u zajednici i to u sedam ključnih područja – sudjelovanju građana u donošenju odluka, razvoju lokalnog gospodarstva, utjecajnom informiranju javnosti, oživljavanju javnih površina, očuvanju kulturne baštine, obnovi prirodnog okoliša, te omogućavanju lakše dostupne socijalne i zdravstvene skrbi.

Organizacije civilnog društva su također primile znatnu tehničku potporu i novčana sredstva za jačanje kapaciteta i osmišljavanje dvogodišnjih programa obuke i razvoja. CroNGO služio je na dobrobit više od 300 srednjih i malih poduzeća, unaprijeđujući njihov način upravljanja financijama i pomažući im da postignu bolju kvalitetu usluga, te pospješujući njihovo prikupljanje sredstava iz višestrukih izvora. Regionalni partneri kao što su SMART, OGI i Udruga MI, sudjelovali su u obuci koju je financirao USAID s ciljem usvajanja vještina osmišljavanja programa za dobivanje dotacija, kao i transparentnog dodjeljivanja i raspodjele sredstava. Organizacije civilnog društva dobile su značajnu i pozitivnu medijsku pozornost, što je znatno utjecalo na stvaranje pozitivnog javnog imidža. Jedanaest vodećih hrvatskih organizacija civilnog društva su postale organizacijski i financijski sposobnije unaprijediti kvalitetu svojih usluga i njihovo održanje. Više od 40 trenera specijaliziranih za upravljanje organizacijama civilnog društva usavršili su svoje stručne vještine sudjelujući u nizu radionica za edukaciju uz pomoć kojih je osnovan Trenerski forum (TREF). TREF je kasnije usvojio Etički kodeks trenera i uveo službene potvrde kvalitete koje jamče najviše stručne i etičke standarde. Zahvaljujući USAID-ovom programu razvoja organizacija civilnog društva i regionalni centri za potporu organizacija civilnog društva i TREF su postali samoodržive organizacije koje pomažu dugoročno osnažiti civilno društvo u Hrvatskoj i nastavljaju djelovati kao organizacije baštinice.

Ovaj je program pokazao svoju sposobnost vodstva osnaživši nove, lokalne udruge. Velika većina novčanih potpora dodijeljena je zajednicama izvan velikih gradova. Milka Gorup, predsjednica Odjela za društvena pitanja u Pregradi u Krapinsko-zagorskoj županiji, primijetila je kako “manje zajednice predstavljaju poseban izazov kad govorimo o promjenama. Građani vole čekati da netko drugi potakne i unese promjene. To je spor proces i zbog toga su nastojanja CroNGO-a da potaknu lokalne zajednice na djelovanje od iznimne važnosti.” Njezin kolega iz Daruvara u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, dogradonačelnik Dalibor Rohlik se prisjeća: “Mi smo prepoznali vrijednost CroNGO projekata koje je financirao USAID budući da su svi oni odgovarali na konkretne potrebe naše zajednice. Naučili smo koliko značajnu potporu su nam lokalne organizacije civilnog društva u stanju pružiti kako bi što primjerenije udovoljile potrebama naše zajednice.”

Otprilike jedna trećina spomenutih organizacija pod pokroviteljstvom USAID-a pomogla je najugroženijim skupinama stanovništva kao što su stari, bolesni, djeca i mladi. Civilno društvo zastupa njihova pitanja i na taj način pridonosi osmišljavanju sveobuhvatnijih i informiranih politika, budući da u njih uključuje više različitih stajališta i iskustava te na taj način pomaže udovoljavanju potreba širih slojeva društva. Đordana Barbarić iz organizacije civilnog društva MoSt iz Splita ocijenila je utjecaj kojeg je CroNGO imao na uspostavu solidarnosti i međusobne povezanosti unutar zajednice: “U sklopu CroNGO-a manji iznosi

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

2003

PROSINAC • Usvojen je
Ustavni zakon o pravima
nacionalnih manjina

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

novčanih sredstava dodijeljeni su zajednicama koje nikad prije nisu doživjele da netko podržava njihove zamisli. (Primateljima potpora) ukazala se mogućnost aktiviranja čitavog sela, naselja ili dijela otoka, te su se našli u prilici da učine nešto važno za djecu, starije ili bolesne... te da ispune svoje volonterske aktivnosti energijom i entuzijazmom, za koje su vjerovali da su ih odavno izgubili."

Osim nastojanja da uspostavi samoodrživu mrežu potpore organizacijama civilnog društva, USAID je pružao potporu organizacijama civilnog društva koje su se zalagale za veći zakonodavni nadzor i programe za suzbijanje korupcije. Spomenute organizacije civilnog društva pomogle su izraditi nacрте i forsirati usvajanje zakonâ koji su podržavali poduzetništvo, omogućavali dodatnu zaštitu pravâ etničkih manjina, promovirali volonterstvo i davali poticajne mjere korporacijama da pokrenu vlastite programe društvene odgovornosti i filantropije. Primjerice, spomenute organizacije civilnog društva koje je financirao USAID surađivale su sa Saborom na izradi nacрта i usvajanja novog Zakona o financiranju političkih stranaka i kampanja, a isto tako su utjecale na unaprijeđenje politika koje se odnose na manjinske skupine kao što su to, primjerice, Romi. Vlada Republike Hrvatske također je odobrila Kodeks pozitivne prakse za javno financiranje nevladinih udruga te Zakon o volonterstvu nakon savjetovanja sa spomenutim organizacijama civilnog društva.

Šest ključnih institucija civilnog društva – Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Vladin ured za suradnju s nevladinim udrugama, tri regionalna partnera (SMART, OGI i Udruga MI), te Trenerski forum postigli su financijsku i operativnu održivost, a isto tako su stekli i značajne vještine za dobivanje potpora.

Organizacije civilnog društva kao partneri

Zahvaljujući USAID-ovom CroNGO programu, organizacije civilnog društva razvile su kapacitete kvalitete i stručnosti zahvaljujući kojima su završile priznanje kao sposobni i profesionalni partneri u razvoju. Posljedično tomu poboljšala se sposobnost pristupa organizacija civilnog društva tijelima odlučivanja, što im je omogućilo da utječu na kreiranje politika i uspostave odnose s poslovnim sektorom. Organizacije civilnog društva su također iznašle nove i raznolike načine prikupljanja sredstava te na taj način unaprijedile svoju financijsku i organizacijsku održivost.

U sklopu CroNGO programa, predstavnici organizacija civilnog društva upoznati su sa SOKNO-om, sustavom osiguranja kvalitete za neprofitne organizacije, koji je njihovim organizacijama omogućio osnovu za objektivno praćenje i bilježenje korisnih rezultata programa koje su sami osmislili. Ti podaci su ključni za osiguravanje korporativnog i državnog financiranja te stjecanje povjerenja javnosti. Visoka kvaliteta rezultata dijelom ovisi o obuci o gospodarskim standardima. I u ovom je slučaju CroNGO pomogao odrediti gospodarsku normu - Trenerski forum, čiji je zadatak nadziranje i provedba strogih etičkih smjernica i profesionalnih standarda obuke organizacija civilnog društva, te certificiranje osoba koje provode obuku organizacija civilnog društva.

Tijekom proteklih petnaest godina postignuto je znatno veće razumijevanje i uvažavanje organizacija civilnog društva u očima javnosti. Krajem devedesetih

2003

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

SIJEČANJ • Osnovana je Hrvatska agencija za malo i srednje gospodarstvo (HAMAG)

VELJAČA • Hrvatska se prijavljuje za članstvo u EU-u

USAID ovi PROGRAMI:

- **Projekt za unaprijeđenje sudova proširen je tako da uključuje sudove na različitim razinama i s različitim nadležnostima**

godina prošloga stoljeća, javnost je raspolagala tek djelomičnim saznanjima o ulozi koju su organizacije civilnog društva imale u životu građana te ovim organizacijama nije ukazivala potporu budući da se smatralo da su organizacije civilnog društva neprijateljski nastojene prema državi. U međuvremenu, gotovo svaki ispitanik koji je sudjelovao u velikom ispitivanju održanom 2005. godine bio je upoznat s djelovanjem organizacija civilnog društva, a više od 73% ispitanika je smatralo da njihova misija i rad predstavljaju vrijedan doprinos društvu. Sanja Sarnavka iz organizacije civilnog društva B.a.B.e. smatra obuku CroNGO-a zaslužnom za povećanje ugleda njezine organizacije. "Potpora CroNGO-a uvelike mi je pomogla budući da sam bila u prilici odmah iskoristiti to iskustvo u Hrvatskoj. Prema mom istraživanju, moja nevladina udruga postala je i ostala jedna od tri najpriznatije nevladine udruge u državi, što pokazuje koliko nam je vrijedna bila ta obuka."

Obnova gradova, životâ i sredstava za život

Omogućiti svim državljanima jednak pristup ekonomskim prilikama kamen je temeljac USAID-ovih programa za potporu demokracije i razvoja gospodarstva. Potreba za takvom potporom nije u Hrvatskoj nigdje toliko izražena koliko u Vukovaru, najvećoj Hrvatskoj riječnoj luci koja se nalazi na slivu rijeka Vuke i Dunava. Gotovo do temelja porušen uslijed žestokog bombardiranja i granatiranja tijekom tromjesečne opsade 1991. godine, grad je simbol tragičnih i stravičnih posljedica rata. Zaprepašujući broj izgubljenih života, uništavanje gradske infrastrukture, ogromno smanjenje broja stanovništva, te još uvijek prisutne posljedice sukoba koje izjedaju jedinstvo zajednice, usporile su gospodarski oporavak regije.

S ciljem privlačenja ulagača i ponovnog osnaženja vukovarskog gospodarstva, hrvatska vlada je osnovala Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara.

"Kada smo 2002. godine pokrenuli Fond, znali smo da je naš rad u osnovi drastično drugačiji od nastojanja da se obnovi infrastruktura", kaže Ljiljana Blažević, upraviteljica Fonda. "Moramo obnoviti čitavo gospodarstvo. Istovremeno učimo kako obnoviti grad, potpuno uništen u ratu. U Hrvatskoj to nitko nikada nije morao napraviti; mi nemamo takvog iskustva. Stoga određujemo prioritete i ulažemo najveće količine sredstava u one grane gospodarstva koje će brzo uroditi pozitivnim rezultatima u svrhu poboljšanja kvalitete života, posebice života mladih ljudi. Mladi napuštaju grad; velik broj onih koji ostaju su nezaposleni."

Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara financirao je izgradnju Podunavske poslovne zone. USAID i Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara tada su zajednički nastojali promicati tu poslovnu zonu. S ciljem dobivanja potpore gradskih dužnosnika i ulagača, USAID i Hrvatska banka za obnovu i razvoj su 2006. godine organizirali međunarodnu konferenciju o ulaganju. Dijalog između grada i privatnog sektora koji je bio posljedica te konferencije rezultirao je dovođenjem novih tvrtki u poslovnu zonu.

"Podunavska poslovna zona koju je potpomagao USAID jedina je poslovna zona koja u Vukovaru trenutno djeluje u punom zamahu," kaže gđa Blažević.

"Mladi ljudi sada zarađuju novac. Mogu si omogućiti normalan život. To ima

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2003

- **Pokreću projekt integriranog sustava rješavanja sudskih predmeta kako bi pomogli sudovima da smanje broj neriješenih slučajeva**
- **Uvode dodatnu potporu predstavnicima lokalnih samouprava**

SVIBANJ • Hrvatska, Albanija i Makedonija pridružuju se Sjedinjenim Američkim Državama na potpisivanju Jadranske povelje i prisežu na pridržavanje vrijednosti NATO-a

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

golem društveni utjecaj i daje im razlog za život. Svaki korak naprijed bitan je za ovu zajednicu, a USAID nam je pomogao u tome.”

Gradovi se natječu kako bi privukli ulagače. Oni gradovi koji mogu osigurati prijateljsko ozračje za razvoj tvrtki, te omogućiti poslovna ulaganja odmakom od strogih pravila, uživaju strateške prednosti. Takve inicijative zahtijevaju jako dobru koordinaciju kako bi se poboljšali općinski, regionalni i državni planovi ekonomskog razvoja. Financiranje i provedba tih inicijativa također zahtijevaju neprestani nadzor i dijalog.

Uspjeh Podunavske poslovne zone leži u njezinoj snažnoj povezanosti, kako objašnjava gđa Blažević. “USAID obučava dužnosnike gradske vlasti o metoda- ma i sredstvima potrebnim za poboljšanje njihovog gospodarskog planiranja. Na taj se način mijenja klima. Ovaj proces nije samo obrazovne naravi: on nam pruža novo viđenje rješavanja problema i učinkovitijeg prenošenja i usklađivanja strategija i rješenja. Lokalna vlast sada razmišlja o potrebama ulagača te o načinima oblikovanja ponude u svrhu privlačenja istih.”

Ovakvi će se uspjesi morati učestalo ponavljati prije nego se gospodarstvo grada vrati u prvobitno predratno stanje. Iako možda izazov djeluje isuviše golem, gđa Blažević se ne da pokolebati. “Sada možemo ponuditi više od 100 poticajnih sredstava za privlačenje novih poslovnih djelatnosti. Međutim, ostaje jako težak zadatak započinjanja od same nule i pokretanje novih grana gospodarstva. Potpora USAID-a nalet je pozitivne energije za pokretanje i provedbu programa jačanja gospodarstva. Kao posljedica toga, ljudi otvorenije govore o problemima i gospodarskim poteškoćama. Ovaj dijalog poboljšava planiranje, jer sada znamo prepoznati neuspješan početak rada i tako ispraviti smjer u kojem idemo.”

Fond za obnovu i razvoj se prihvatio novih poslovnih pothvata, kao što je povezivanje obrtnika s turističkim sektorom kako bi se posjetiteljima ponudile njihove rukotvorine. USAID je organizirao obuku na temu marketinškog predstavljanja ovih proizvoda. Suveniri i rukotvorine se sada prodaju na turističkim lokacijama diljem države. Festival džema, konjički i biciklistički turizam, izleti riječnim barkama i ostale inicijative sada su vrijedni izvori prihoda i novih radnih mjesta u čitavoj regiji.

Mnogi stanovnici grada dijele istu želju da se u Vukovaru promijene gospodar- ski i socijalni uvjeti. Kao što gđa Blažević priznaje, “USAID prepoznaje da su ljudi u stanju poboljšati gospodarske uvjete i gospodarstvo. Oni nam pomažu odaslati poruku da će se Vukovar razviti.”

“Naučili smo živjeti u ruševinama, no prije svega smo ljudi, kao i stanovnici drugih gradova. Mi žudimo za normalnim životom. Stoga želimo promijeniti stvari. Prijateljstvo s USAID-om pokazalo nam je da naša očekivanja nisu prev- elika. Zahvaljujući iskustvu s USAID-om, nije nas strah zatražiti pomoć kako bi našu viziju pretvorili u stvarnost. Povjerenje, suradnja i potpora ključ su us- pjeha ovog odnosa. USAID je bio dobar učitelj i prijatelj.”

Zadruga u mliječnoj industriji: početi od nule

Poljoprivredna zadruga “Lovas”, osnovana 1953. godine, jedan je od najvećih poslodavaca u malo- j, ruralnoj zajednici Lovas. Smještena u Slavoniji uz Dunav,

2003

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

LISTOPAD • Na snagu stupa
Zakon o slobodi pristupa
informacijama

SVLADAVANJE GOSPODARSKIH POTEŠKOĆA

Diljem Hrvatske, poljoprivreda često nudi jedini oblik pristupačnog zaposlenja. Posebice u područjima pogodnim ratom postoji potreba za povećanjem poljoprivredne proizvodnje kako bi se ostvarili veći prihodi i postigao viši životni standard. Od 2002. do 2007. godine, USAID i njegov partner DAI vodili su Projekt za povećanje konkurentnosti u poljoprivrednoj industriji (ACE) čija je svrha bila pomoći malim i srednjim poljoprivrednim gospodarstvima da povećaju proizvodnju, unaprijede kvalitetu proizvoda i prošire područje distribucije svojih proizvoda – sve u cilju poboljšanja prodaje, zapošljavanja i prihoda.

Ovaj projekt i srodni mu Projekt za povećanje prihoda u gospodarski nerazvijenim područjima (RIEDA) pomogao je poljoprivrednicima širom zemlje, posebice u ratom stradalim područjima, da razviju strateške poslovne i marketinške planove, primijene tehnike proizvodnje koje su održive s obzirom na okoliš, te da osnuju udruge proizvođača. U sažetku o učincima USAID-ove potpore, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva Petar Čobanković rekao je da je "USAID ponudio pomoć hrvatskoj poljoprivredi tamo gdje je bila najpotrebnija, pri unaprijeđenju konkurentnosti te povećanju prihoda u gospodarski nerazvijenim područjima. Ukupno povećanje poljoprivredne proizvodnje iznosi oko 220 milijuna dolara."

U razdoblju od pet godina, više od 100 partnerskih organizacija dobilo je potporu, predstavljajući više od 11,000 hrvatskih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. U istom razdoblju prihod od prodaje hortikulturnih, mliječnih proizvoda i svinjetine porastao je za više od 100 milijuna američkih dolara. Gotovo 1800 poljoprivrednika je zahvaljujući USAID-ovoj potpori unaprijedilo svoje poslovanje kako bi bili u stanju zaraditi dovoljno sredstava za život zahvaljujući prihodima od poljoprivrede.

U mljekarskom sektoru, ACE projekt je imao ključnu ulogu u pomaganju proizvođačima da dostignu "vanserijsku" kvalitetu mlijeka, poštujući tako najviše standarde kvalitete koje je postavila Europska unija, što je preduvjet za izvoz mliječnih proizvoda u Europsku Uniju. Uz potporu DAI-a i USAID-a, veći su se proizvođači mlijeka udružili kako bi osnovali društvo mljekara "Mliko" koje im je omogućio prednost u pregovorima sa prerađivačima, uvećavajući njihove dohotke boljim prodajnim cijenama i uvjetima, te im je omogućio uključenost u kreiranje državnih poljoprivrednih politika koje prethode pridruživanju Hrvatske Europskoj uniji. Manji proizvođači su također prevladali udaljenost i izolaciju te osnovali Udrugu malih i srednjih prerađivača mlijeka u Hrvatskoj. Oni su također dobili veću tržišnu moć kod pregovora o cijenama i predstavništvo u Ministarstvu poljoprivrede.

ACE je udruzi "Pomidor" iz Umaga pomogao da uvede navodnjavanje kapaњem i gnjojenje kako bi za 14% povećali urod, uz smanjenje potrošnje vode za 40% i uštedu od 80% na potrošnji goriva. Tako je subvencija ACE-a omogućila da se navodnjavanje kapaњem proširi na 16 velikih članova udruge. Tehnologija navodnjavanja kapaњem nikad prije u ovoj regiji nije bila primjenjena u ovolikoj mjeri. Stučnjaci ACE-a strpljivo su demonstrirali tehnike navodnjavanja u probnoj demonstraciji prije nego što su poljoprivrednici usvojili postupak. Ministar poljoprivrede Čobanković osvrnuo se na obrazovnu vrijednost ovih programa potpore i kazao da je "USAID-ova pomoć bila od iznimne važnosti pri ostvarivanju najtežih promjena – mijenjanju mentalnog sklopa ljudi. Pomogli ste našim poljoprivrednicima da shvate kako nije dovoljno samo raditi; rezultat tog rada mora se adekvatno prezentirati na tržištu." Hrvatski poljoprivrednici koji sudjeluju u tri ciljna sektora, mljekarstvu, svinjogojstvu i hortikulturnoj proizvodnji, sada napreduju na brzo promjenjivom prehrambenom tržištu te su spremni za pristupanje EU-u. Oni služe kao primjer ostalim poljoprivrednicima, opravdavajući povjerenje svojih kupaca da je moguće surađivati s malim poduzećima čak i na tržištu gdje dominiraju prerađivački i marketinški divovi.

na prostranoj, plodnoj ravnici, zadruga je bila uspješna i upošljavala je više od 50 radnika koji su koristili najsuvremija postrojenja i opremu. Zadruga je financirala svoj rad i ulaganja, primjerice u silos, i to bez vanjskog kapitala ili zajma. U listopadu 1991., selo se iznenada našlo na ratnoj fronti. Bombardirano je i opustošeno. Deseci stanovnika Lovasa ubijeni su ili prisiljeni napustiti svoje domove, obitelji, prijatelje, izvore prihoda, zemlju i bježati. Ratni sukob je uništio život i rad sela.

Dok je regija bila pod upravom UN-a, Adam Rendulić, upravitelj zadruge, bio

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

2004

LISTOPAD • Na snagu stupa Zakon o državnim zakladama za razvoj civilnog društva

STUDENI • Održani su državni izbori. Oformljena je nova koalicijska vlada pod vodstvom novog premijera, Ive Sanadera

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

je jedan od prvih pet ljudi koji su se nakon rata vratili rodni grad u kolovozu 1997. godine. Saznao je da je zadruga bila okupirana tijekom rata, a nakon što je narednog proljeća vraćena vlasnicima, Rendulić je otkrio da je većina pokretne imovine oštećena ili vandalizirana. Polja su šest godina stajala u mirovanju. Stoke više nije bilo. Zgrade su bile uništene ili godinama zapuštene. "To je bila najniža moguća točka s koje je trebalo ponovno pokrenuti gospodarstvo", kaže. "Nismo imali novca. Često smo plaće morali davati u naturi. Većina radnika bila je bez domova. Došli bi samo na jedan dan. U početku nas je bilo tako malo da smo mogli jesti iz iste posude. Kad smo krenuli, sve što smo imali bila je nada i ništa više."

Suočen sa katastrofalnim stanjem zadruge, Rendulić je podigao zajam za kupnju nove opreme i stoke. Situacija je ostala teška sve dok se dovoljan broj radnika nije vratio u Lovas. Međutim, do 2003. godine, zadruga je bila na putu da premaši svoju predratnu proizvodnju. USAID-ovi stručnjaci za poljoprivrednu proizvodnju iz DAL-a prepoznali su udrugu Lovas kao odgovarajućeg kandidata za tehničku i financijsku potporu. Zadruga je tada dobila stručno vodstvo u primjeni upravljačkih mehanizama s ciljem analiziranja poslovanja i osmišljavanja strateškog plana za budućnost. Stručnjaci koje financira USAID također su izradili četiri studije o provedivosti koje su predstavile mogućnosti za proširenje poslovanja u mliječnoj proizvodnji, tovljenju teladi, uzgoju borovnica te sađenju voćnjaka jabuka. Zadruga je razmotrila ove iscrpne studije i odabrala mliječnu proizvodnju.

"Pomoć, tehnička stručnost i ohrabrenje od strane USAID-ovih stručnjaka u tim su nam ranim godinama dali nadu da možemo uspjeti," kaže Rendulić. "USAID nas je utemeljio i drago nam je da jest. Njihov domaći kadar poznaje zajednicu i zna koja poduzeća imaju potencijal za rast. Njihova predanost prema nama učinila je razliku u uspjehu naše strategije i razvoja."

U početku je zadruga Lovas počela s mliječnom proizvodnjom u malom opsegu s krdom od 30 krava i improviziranim sustavom za mužnju. Zahvaljujući USAID-u, zaposlenici zadruge prošli su obuku iz računalne obrade podataka kako bi unaprijedili nadzor svog poslovanja, analizu i planiranje, pripremajući se za širenje mliječne industrije. Zadruga je potom zaposlila inženjera poljoprivrede, uložila u nabavu suvremene mljekarske opreme te izgradila novu staju koja može primiti i do 100 krava. Do 2005. godine zadruga je proizvodila mijeko vrhunske kvalitete koje zahtijeva višu cijenu te je pogodno za izvoz. Kako je zadruga planirala učtverostručiti veličinu krda na 400 krava, USAID je omogućio subvenciju za povećanje prostora za mužnju. USAID je poljoprivrednicima iz zadruge također omogućio obuku o suvremenoj brizi i prehrani životinja kako bi mogli proizvoditi proizvode visoke kakvoće i stoga konkurentnije poslovati. Pet godina nakon što je USAID proveo istraživanje, kvaliteta mliječnih proizvoda zadruge bila je u skladu sa trenutnim propisima Europske unije, te je stoga zadruga bila spremna za ulazak Hrvatske u Uniju. U međuvremenu, prinosi usjeva premašili su one koje je postigla predratna zadruga. Novi usjevi u stadiju su uzgoja: grožđe, kukuruz, šećerna repa i suncokreti dodani su proizvodnji zadruge.

"Sada nam je dobit veća i zarađujemo više nego što smo ikad prije zarađivali proizvodnjom usjeva prije rata, te naše poslovanje ima viši cilj za daljnji razvoj,"

2004

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

OŽUJAK • Hrvatski premijer Sanader susreće se s predsjednikom Sjedinjenih Američkih Država Georgeom W. Bushem u Washingtonu

kaže Rendulić. "Ovaj je napredak moguć samo uz tehničku i financijsku potporu koju omogućuje USAID."

"Ovo je bio u potpunosti nov poslovni pothvat kojeg nikad ne bi bili poduzeli da nas USAID nije uvjerio kako ćemo uspjeti. To je novo gospodarstvo imalo znatan i koristan učinak na zajednicu: otvorena su nova stalna radna mjesta što je uistinu veliki napredak za tako malenu zajednicu. Dokazali smo da nove tehnike proizvodnje mogu biti profitabilne i nadamo se da će ovo poslužiti kao katalizator i dobar primjer koji će privući još malih poljoprivrednih gospodarstava u proizvodnju mlijeka.

Zahvaljujući strateškom planiranju koje smo poduzeli i potpori od strane USAID-a, svi smo dobro pripremljeni za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji i u stanju smo natjecati se na europskom tržištu."

Očuvanje prirodne baštine

Turizam je jedan od najvažnijih izvora prihoda u Hrvatskoj. Tijekom rata ovaj je sektor u osnovi propao. USAID je prepoznao znatan potencijal za gospodarski oporavak u turizmu koji se temelji na svijesti o okolišu, budući da je Hrvatska među biološki najbogatijim zemljama u Europi. Njezina jadranska obala, uključujući otoke i obalne planine, jedna je od biološki najbitnijih komponenti mediteranske bio-geografske regije. Nadalje, Svjetski fond za prirodu prepoznao je planinu Velebit kao jedno od deset najvažnijih područja u mediteranskoj regiji, dom velikih zvijeri kao što su medvjedi i vukovi čiji je broj opao u većini Europe. Močvarna područja i rijeke udomljuju brojne rijetke i ugrožene riblje vrste.

Hrvatski nacionalni parkovi obećavaju da će privući turiste koji traže ovakvu netaknutu ljepotu. Sektor rekreacijskog turizma također može pružiti trajno zaposlenje u održavanju, upravi i marketingu u regiji koja oskudijeva radnim mjestima. U sklopu programa "Poslovi u parku", USAID je u nacionalne parkove Paklenica i Plitvička jezera doveo stručnjake iz Američke službe za nacionalne parkove (U.S. National Park Service) te Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja Republike Hrvatske kako bi osposobili mlade ljude, posebice povratnike, za upravljanje, zaštitu okoliša i vođenje posjetitelja. Radeći u grupama, polaznici ljetne prakse su u svakom parku dovršili iznimno važne projekte održavanja, te niz projekata o vođenju posjetitelja. U nacionalnim parkovima Plitvička jezera i Krka, 50 polaznika je završilo vrijednu obuku koja je odmah doprinijela njihovoj službi. Nekolicinu polaznika ljetne prakse i jednog koordinatora projekta kasnije je zaposlila Hrvatska udruga nacionalnih parkova.

Postizanje konkurentnosti: Gospodarsko-socijalno vijeće

Na državnoj razini, Hrvatski socijalni partneri shvatili su potrebu poduzimanja preciznog pregleda strateških mogućnosti koje su dostupne s ciljem omogućavanja boljih gospodarskih prilika i mogućnosti zapošljavanja. U drugim zemljama, kao što je primjerice Irska, koje su suočene s rastućim dugom, nezaposlenošću i marginalnim gospodarskim položajem, model strateškog

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2004

TRAVANJ • Europska komisija predlaže početak pregovora o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji

TRAVANJ • Osnovana je Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

LIPANJ • Vijeće Europe potvrđuje Hrvatskoj status kandidata za članstvo u EU-u

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

trojnog dijaloga između vlade, sindikata i zaposlenika desetljećima se uspješno provodi s ciljem upućivanja na velike društvene probleme. Zjedno s Vladinim uredom za socijalno partnerstvo, USAID je pomagao Gospodarsko-socijalnom vijeću (GSV) da postigne konsensus između različitih programa i stajalištima ova tri gospodarska aktera. USAID i njegov partner Management Systems International poboljšali su društveni dijalog između prvotnih aktera tako što su ponudili tehničku podršku i obuku svim sudionicima. Članovi vijeća koji su sudjelovali u ovoj obuci posjetili su Austriju, Belgiju, Irsku, Nizozemsku i Sjedinjene Američke Države gdje su slična vijeća razriješila zastoje u pregovorima, pronašli konsenzus među ključnim sudionicima te uskladili politike koje bi mogle ponuditi zaposlenje i poduzetnicima zajamčiti fleksibilnost koja im je potrebna kako bi se prilagodili promjenjivim zahtjevima tržišta. Uvođenje posredništva s ciljem otklanjanja radnih sporova predstavlja najveći uspjeh ovog projekta. Otada su stotine posredničkih akcija spriječile štrajkove i tužbe između radnika i poslodavaca.

Postizanje konkurentnosti: poticaj konkurentnom gospodarstvu

Unatoč napretku postignutom pri razvoju državnih gospodarskih planova, konkurentnost je neosporno ključni faktor za utvrđivanje hoće li razvijene zemlje i zemlje u razvoju prevladati u osvajanju udjela današnjih sve otvorenijih i integriranijih svjetskih tržišta. Bilo da je riječ o mjerenju hrvatske poslovne spremnosti za pristupanje Europskoj uniji, ili relativnoj prednosti zemlje kod privlačenja stranih ulaganja u regiji u kojoj ima pohlepnih konkurenata, Hrvatska je trebala planirati kako će proizvesti dobra i usluge koji se mogu prodati na svjetskom tržištu, te istovremeno osigurati dugoročno povećanje životnog standarda.

U travnju 2001. godine USAID je pokrenuo Hrvatsku inicijativu za konkurentnost i započeo pridobivati potporu za Nacionalno vijeće za konkurentnost. Tražio je podršku čitavog niza gospodarskih aktera, uključujući gospodarska udruženja, regionalne uprave za razvoj, sindikate, obrazovne institucije, organizacije civilnog društva, medijske stručnjake, mala i srednja poduzća, Savjetodavnu službu za strana ulaganja (FIAS), te ministarstva gospodarstva, financija, znanosti i tehnologije, rada i poljoprivrede.

Do veljače 2002. godine, službeno je osnovano Nacionalno vijeće za konkurentnost, a Hrvatska je Vlada imenovala njegova 21 člana predstavnicima za poduzetništvo, rad i vladu, te isto tako za akademski zbor i znanost. Ubrzavajući nacionalni dijalog o konkurentnosti hrvatskog poduzetništva, USAID-ova Inicijativa za konkurentnost Hrvatske (Croatia Competitiveness Initiative) pomogla je povećanju konkretnog angažmana Vlade Republike Hrvatske u privatnom sektoru i civilnom društvu kako bi se utvrdile i uklonile prepreke za postizanje veće konkurentnosti.

Godine 2002., Vijeće je naložilo da se ocijeni položaj konkurentnosti Hrvatske koja je u "Izvešću o globalnoj konkurentnosti" Svjetskog gospodarskog foruma ostvarila startni poredak na 58. mjestu među sveukupno 80 zemalja. Hrvatska se otada svake godine pojavljuje na ovoj ljestvici, a u istraživanju za 2007. / 2008. godinu ostvarila je 51. mjesto među 125 zemalja.

2004

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

USAID ovi PROGRAMI:

- Pomažu omogućiti lakše dobivanje zajmova poljoprivrednim poduzećima

- Organizacije civilnog društva u Hrvatskoj primaju novčana sredstva koja im pomažu da se zalažu za političke promjene zahvaljujući kojima će biti moguće riješiti probleme na državnoj i lokalnoj razini

U rujnu 2003. godine Nacionalno vijeće za konkurentnost razradilo je i odobrilo strateški dokument pod naslovom "55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske", koje je predstavilo premijeru Sanaderu kao vodeća načela za Vladino unaprijeđenje gospodarske konkurentnosti. Jedna od vodećih tema javne rasprave o razvojnoj politici bio je relativno konkurentan status Hrvatske. Vijeće je od kreatora politika zatražilo da preobrazu hrvatsko gospodarstvo u gospodarstvo koja je učinkovito, temeljeno na znanju i usmjereno na izvoz s ciljem povećanja kvalitete života. Vijeće se redovito sastaje kako bi predložilo i osmislilo politike, ali i kako bi pratilo i procijenilo provedbu ključnih reformi za povećanje konkurentnosti Hrvatske.

U godišnjem izvješću o konkurentnosti koje objavljuje Vijeće, u siječnju 2004. godine jedan od prijedloga politika zahtijevao je osnivanje gospodarsko-interesnih udruženja ili "klastera" koji bi osigurali optimalan razvoj uz korištenje najboljih metoda i referentnih mjerila konkurentnosti.

Hotelijerski sektor je naveden kao jedno od gospodarskih oblasti u kojem bi trebali biti formirani klasteri. Razmjene unutar klastera, posebice u akademskom i istraživačkom krugu, pomogle bi svim sudionicima da učinkovitije vode svoje poslovanje.

Brojčana nadmoć: unaprijeđenje poslovanja malih i srednjih poduzeća

Uz prijedloge Vijeća za konkurentnost, USAID je 2004. godine osmislio i Projekt jačanja malog i srednjeg poduzetništva (ESP) u svrhu poboljšanja njihova poslovanja, s posebnim naglaskom na izgradnji industrijskih klastera s ciljem ostvarenja dinamičnijeg rasta u hotelijerstvu, ponudi specijalizirane i gurmanške hrane, turizmu, drvnim proizvodima, brodogradnji, odabranim metalnim proizvodima te sektorima informacijsko-komunikacijske tehnologije. Klasteri su se često formirali oko predvodnika koji su već bili počeli formirati skupine u razvitku, ali i koji su bili suočeni s napornim zadatkom u pokušaju da nadvladaju sukobe interesa unutar sektora dok istovremeno vode svoj vlastiti uspješan posao. USAID i njegovi partneri, Nathan Associates te DAI, tada su poslovali s klasterima i samostalnim poduzećima kako bi razvili, proširili i poboljšali poslovanje, te proizvode.

Procijenjeno je da je do 2007. godine otvoreno 6466 novih radnih mjesta. Na temelju vodećih trendova, čini se da će u prijelaznom razdoblju klastering i osnivanje udruga pogodovati otvaranju više od 22 000 novih radnih mjesta i tako pomoći broju od čak 6000 tvrtki da povećaju prodaju i izvoz što će za posljedicu imati više od 240 milijuna američkih dolara novih ulaganja do lipnja 2008. godine.

U prve tri godine, Projekt jačanja malog i srednjeg poduzetništva (ESP) pomogao je više od 1700 poduzeća da dobiju nove zajmove i izvore financiranja bez dugova. Izravno je potpomognuto više od 2060 poduzeća koja su tako ostvarila znatan porast prihoda od približno 357,8 milijuna američkih dolara, dok su njihovi prihodi od izvoza dosegli 91,6 milijuna američkih dolara. Novi rast u poslovanju koji je postignut zahvaljujući podršci Projekta jačanja malog i srednjeg poduzetništva privukao je strana ulaganja u iznosu od 62,5 milijuna

- **Informiraju lokalne zajednice o opasnostima trgovine ženama i djecom**
- **Pomažu poduzećima da ostvare veću dobit i prihod od izvoza te promiču strateška ulaganja**
- **Pomažu poduzetnicima da osnuju konkurentne informatičke tvrtke**
- **Omogućavaju malim i srednjim poljoprivrednim poduzećima i poduzećima za proizvodnju i preradu mliječnih proizvoda lakši pristup novčanim sredstvima putem zajmova**

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

američkih dolara, te još 64,2 milijuna izravnih domaćih ulaganja. Obuku u sklopu projekta je prošlo više od 3700 poduzetnika, dok su poduzetnice predstavljale 45% ukupnih sudionika programa.

Udruga vlasnika malih i obiteljskih hotela

Mali hotelijeri bili su među prvim poduzetnicima koji su kroz USAID-ovu Inicijativu za konkurentnost Hrvatske bili prepoznati kao obećavajući temelj unutar klastera za povećanje prihoda unutar sektora. Ranije su mali hotelijeri zaključili da država podupire prvenstveno velike hotele te da je pažnju usmjerila na privatizaciju hotelskih kompleksa. Prije pokretanja Inicijative za konkurentnost Hrvatske i Projekta jačanja malog i srednjeg poduzetništva ovi vlasnici hotela nisu dobili nikakvu praktičnu ni institucionalnu potporu. Mala i srednja poduzeća imaju najveći udio u smještaju i uslugama u sklopu hrvatskog turizma. Jasno je da su klasteri omogućili određene prednosti pri pregovorima oko cijena ponude, usluga te pri dobivanju državne potpore. Kao posljedica toga, vlasnici malih i obiteljskih hotela osnovali su klaster koji je službena udruga, Nacionalna udruga obiteljskih i malih hotela, a temelji se na ugovoru koji je postavio zajedničke ciljeve i standarde.

Jedan od osnovnih prioriteta ovog klastera bio je izgraditi jedinstveni brend. Članovi moraju zadovoljiti visoke standarde kvalitete, ponuditi tradicionalnu kuhinju visoke kakvoće posluženu u prikladnom ambijentu lokala i njegovih tradicija istovremeno održavajući brend klastera. Brend Nacionalne Udruge obiteljskih i malih hotela je sada iznimno tražen; broj članova i dalje raste, premašujući 300 u 2007. godini.

USAID-ov Projekt jačanja malog i srednjeg poduzetništva omogućio je sredstva i stručno znanje potrebno za kreiranje internetskog portala Udruge koji će biti podržan on-line rezervacijskim softverom kojeg mogu koristiti svi članovi. On će članovima postati glavno sredstvo reklamiranja njihovih proizvoda. Putem potpore Projekta jačanja malog i srednjeg poduzetništva, Nacionalna udruga obiteljskih i malih hotela ispunila je svoj prvi marketinški plan koji će se promovirati u glavnim hrvatskim turističkim centrima, a globalno će koristiti "paperclip" reklamu koja se dobije kao odgovor na ključne riječi u internetskim pretraživanjima.

Kako bi pokrenuo klaster, USAID je angažirao World Learning da osoblju Udruge omogući tečajeve iz upravljanja projektom, kontrole kvalitete i engleskog jezika. Nacrt povelje Nacionalne udruge obiteljskih i malih hotela te ostala normativna dokumentacija sastavljen je uz pomoć stručnog znanja World Learninga kako bi se kodificirale procedure i osigurao kontinuitet vizije, ciljeva i fokus upravljanja, utvrdila pravila i regulative za Odbor članova i osoblja, te etički kodeks.

U završnoj fazi, USAID je surađivao s Ministarstvom turizma i svojim partnerom Poduzetnom Hrvatskom na osnivanju radne skupine za kulinarstvo i enologiju, odnosno "eno-gastro klaster", čija je svrha povisiti restoransku kvalitetu i prihode. Svaki restoran sudionik projekta prošao je detaljnu provjeru od strane gastronomskih stručnjaka što je dovelo do detaljnih, praktičnih prijedloga za poboljšanje jelovnika, ambijenta, učinkovitosti i profitabilnosti. Je-

2005

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

SIJEČANJ • Održani su predsjednički izbori. Predsjednik Mesić je po drugi put osvojio mandat

VELJAČA • Na snagu stupa Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju kojeg su sklopile Hrvatska i Europska unija

PLANIRANJE USPJEHA

Nijedno poduzeće koje se pridružuje klasteru ne može se nadati uspjehu bez ispravnog, dobro informiranog i objektivnog planiranja. Poduzeća se rijetko razvijaju u profitabilne, snažne tvrtke koje same nude sigurno zaposlenje. Takav strateški razvoj često podupiru poslovni savjetnici. Pokretanjem USAID-ovog programa za poticanje poduzetništva u Hrvatskoj 2001. godine, USAID-ov partner Deloitte Touche Tohmatsu surađivao je s Ekonomskim institutom u Zagrebu te Hrvatskom udrugom poslodavaca (HUP-CEA) na osnivanju Udruge poslovnih savjetnika koja bi trebala pomoći povećati ponudu usluga stručnih savjetodavnih usluga, te istovremeno informirati poslovne krugove o tome kako ove usluge ubrzavaju poslovni rast te povećavaju kvalitetu proizvoda. Hrvatski savjetodavni sektor bio je neorganiziran te mu je manjkalo sredstava prije nego što je 2002. godine utemeljena Udruga poslovnih savjetnika. USAID je nastojao ojačati savjetodavne usluge kao ključni korak za unaprijeđenje konkurentnosti hrvatskih poduzeća te njihove sposobnosti otvaranja novih radnih mjesta. Gledajući unatrag, predsjednik udruge Anton Barišić prisjeća se kako su se, prije nego što je Udruga utemeljena, poslovni savjetnici suočili sa “napornom bitkom uvjeravanja poduzeća kako savjetništva nude pomoć koju tvrtke trebaju kako bi mogle prepoznati i iskoristiti prilike za poboljšanje svojih poslovnih poteza, povećanje konkurentnost te jačanje poslovanja.” Za ona poduzeća koja su zatražila pomoć struke izvana, naglašava kako se “klijenti nisu mogli pouzdati u službene

hrvatske institucije kao jamstvo kvalitete usluga poslovnog savjetovanja ili poštivanja stručnih poslovnih i etičkih standarda.”

Program poticanja poduzetništva brzo se prihvatio zadaće osposobljavanja kadra kvalificiranih i ovlaštenih stručnjaka koji mogu pružiti savjete i praktičnu pomoć potrebnih za unaprijeđenje marketinga, odnosa s klijentima i kontrole troškova. Kroz program za poticanje poduzetništva, Udruga je omogućila obuku hrvatskim stručnjacima koji žele pružiti usluge savjetovanja.

Zauzvrat su ovi ovlašteni savjetnici pomogli svojim klijentima, malim i srednjim poduzećima, da izgrade svoj posao. Kao skupina, mala i srednja poduzeća predstavljaju više od 90% hrvatske gospodarske proizvodnje. Njihov dugoročni rast u osnovi je ključan čimbenik za postizanje većeg blagostanja. Program poticanja malih i srednjih poduzeća kojeg sponzorira USAID uslijedio je nakon Projekta za poticanje poduzetništva u Hrvatskoj, kako bi se pomoglo tisućama malih poduzeća. Savjetnici koje je osposobila i priznala Udruga angažirani su da pomognu tvrtkama koje nisu mogle priuštiti ove usluge, a rezultat je bilo poboljšanje prodaje te izvozni prihod za sve tvrtke diljem Hrvatske. Udruga dodatno služi svojim poslovnim klijentima tako što izdaje certifikate savjetnicima te tako djeluje kao jamac kvalitete njihovih usluga. Ove potvrde kvalitete obogaćuju tržište savjetodavnih usluga tako što jačaju povjerenje klijenata da je moguće ostvariti željena poboljšanja zapošljavajući vanjske stručnjake. Tvrtkama koje žele steći međunarodno priznate potvrde Udruga također omogućava obuku.

Ove potvrde kvalitete su često preduvjet za ulazak na europska tržišta. Prije nego li je Udruga osnovana, takve međunarodne potvrde mogle su se steći samo van Hrvatske, što je značilo veće troškove i teže planiranje. Otkako je Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva dovršen 2004. godine, broj članova Udruge se gotovo udvostručio, tako da Udruga sada broji 220 članova, od čega svako od 50 skupnih članstava ubraja i do 20 priznatih savjetnika.

USAID-ovi programi potpore poslovnog savjetovanja pomogli su osnivanju institucije koja povezuje kreatore politika, regionalne urede za razvoj, lokalne zajednice i poduzeća u svrhu povezivanja potreba poduzetnika – sudionika koji igraju ključnu ulogu u gospodarstvu - s nacionalnim razvojnim strategijama. Posljedično tomu, poboljšalo se poslovno i ekonomsko planiranje, privredne grane su u stanju brže djelovati kako bi iskoristile nove poslovne prilike, a konkurentnost Hrvatske se povećala.

Predsjednik udruge, gospodin Barišić, smatra USAID-ovu potporu zaslužnom za “ubrzavanje osnivanja Udruge koje bi, bez pomoći USAID-a, potrajalo još nekoliko godina. USAID-ova usredotočenost, vizija i financijska potpora urodili su velikim brojem trajnih rezultata; poslovni krug prepoznao je savjetnike za management kao vrijedne partnere. Savjetodavna industrija je jača, uzimajući u obzir more stručnih savjetnika koji pokrivaju veliki broj disciplina i čija stručna sprema pogoduje cijelom nizu hrvatskih poduzeća.”

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2005

USAID ovi PROGRAMI:

- Pomažu povećanju prihoda u slabije razvijenim područjima
- Promiču i privlače inozemna ulaganja u Hrvatsku

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

dan od najuspješnijih pokušaja da se poboljša poslovanje i konkurentnost članova u snažnom sektoru bio je zajednički pothvat USAID-a i Nacionalne udruge obiteljskih i malih hotela čiji je cilj bilo osposobljavanje 300 vinara iz glavnih vinorodnih regija Slavonije, Dalmacije, Istre i Kvarnera. Prednosti ovog projekta bile su očite: nadareni vinar je snažan, profitabilan pokretač prihoda čija prodaja vina ima snažan utjecaj na ukupni prihod od prodaje.

Naglašavajući najvažniji cilj partnerstva Udruge s USAID-om, Šime Klarić, predsjednik Udruge je rekao: "Naše partnerstvo s USAID-om doprinijelo je otvaranju novih radnih mjesta za članove Nacionalne udruge obiteljskih i malih hotela; drugim riječima, doprinijelo je povećanju zaposlenosti u malim i obiteljskim hotelima u Hrvatskoj, što je bio jedan od zajedničkih ciljeva USAID-a i Nacionalne udruge obiteljskih i malih hotela."

Klaster za informacijsku tehnologiju

2007. godine šest se regionalnih klastera informacijsko-komunikacijske tehnologije uzdalo u USAID-ovu potporu kako bi osnovali savez nazvan "CRO ICT" s ciljem povećanja konkurentnosti i pospješjenja suradnje u domaćem ICT sektoru. Savez danas okuplja oko 40 tvrtki s oko 500 zaposlenika.

Klaster za brodogradnju

Brodarski Institut i brodograditeljske tvrtke također su se pouzdali u stručnost USAID-a kako bi 2007. osnovali maleni klaster brodogradnje. Klaster omogućuje zajedničku nabavu, zajednički pristup tržištu, izvozne promocije, te obrazovne programe svojim članovima kojih je ukupno 21. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Republike Hrvatske poduprlo je klaster kao dio strategije hrvatske izvozne ofenzive. Brodarski institut brodograditeljima nudi čitav spektar usluga vezanih za zaštitu okoliša, projektiranje i usavršavanje plovila te hidrodinamičke testove.

Povećanje prihoda putem izvoza

Na plodnom ušću rijeke Neretve nalaze se kilometrima duge plantaže mandarina koje se protežu duž Jadranske obale. Godišnji urod je do 40 000 tona mandarina što uvelike premašuje domaću potražnju. Prilika za izvoz voća omogućila bi malim farmerima doline Neretve, glavnim uzgajivačima u regiji, dodatni izvor prihoda koji bi im dobro došao. Nova izvozna tržišta povisila bi prihode najvećeg postrojenja za preradu voća u regiji kojim upravlja lanac supermarketa, Konzum. To bi također pomoglo osigurati radna mjesta te bi se nastavila ulaganja u regiji.

Dok USAID nije započeo kampanju za pomoć poljoprivrednim udruženjima i zadrugama, ovi zemljoradnici nisu bili učinkovito organizirani.

Njihove metode proizvodnje rezultirale su premalnim urodom nedovoljne kvalitete da bi zainteresirao velike europske veleprodajne kupce i supermarkete.

2005

SRPANJ

KOLOVOZ

RUJAN

PROJEKT PRIVATIZACIJE HRVATSKE

Hrvatska tradicija poduzeća u državnom vlasništvu usporila je čvrst gospodarski razvoj, jer su se ova pregolema poduzeća pokazala nesposobnima za samoodržanje te su oslabjela zbog nedovoljne iskorištenosti ili neaktivnosti. Privatizacija poduzeća u društvenom vlasništvu, koja je bila kontroverzna i sporna, morala se razumno provesti u djelo. Prodavač je morao odrediti razumnu tržišnu cijenu koja je novim vlasnicima nudila uvjete za preustroj koji bi ponovo oživio postrojenja i brzo podržao održivo, komercijalno poduzeće koje je sposobno pridonijeti otvaranju novih radnih mjesta.

Prodavač je također morao osigurati da proces javnog nadmetanja ostane transparentan te da od prodaje prihoduje pravednu tržišnu cijenu. USAID-ov projekt privatizacije Hrvatske podržao je 210 natječajnih ponuda za tvrtke ili dijelove tvrtki što je za posljedicu imalo 49 prodaja koje su donijele više od 219 milijuna američkih dolara dobiti i dodatnu 1 milijardu obveza ulaganja. Priprema ponuda za dijelove šest agrokombinata donijela je prihod od prodaje u iznosu od 22 milijuna američkih dolara te 198 milijuna dolara obveze od ulaganja. USAID je surađivao s Hrvatskim fondom za privatizaciju

Vlade Republike Hrvatske u svrhu poboljšanja privatizacijskog procesa, uključujući opsežan javni i ulagački doseg, poboljšanu transparentnost; te da u svrhu temeljitosti pomognu radu potencijalnih ulagača. Projekt je donio kreativna rješenja kao što su kombinacija privatnog i javnog partnerstva za zajedničko vlasništvo i upravljanje hotelskim lancima, te prodaja dionica agrokombinata zaposlenicima. Kao posljedica toga, nove su tvrtke počele s poslovanjem, nudeći radna mjesta i osvarujući dodatna ulaganja koja su koristila hrvatskoj industriji i gospodarstvu.

Uz stručno savjetovanje DAI-a te poznavanje tržišta USAID-ovih lokalnih stručnjaka, pokrenuta je kampanja kako bi se uzgajivači mandarina uvjerali da trebaju uskladiti svoju proizvodnju i zatražiti nužne certificate koji bi im omogućili izvoz njihovih proizvoda. U suradnji s glavnim prerađivačem voća u regiji, Konzumom, DAI i USAID radili su na tome da ubrzaju osnivanje ključne skupine priznatih uzgajivača za opskrbu Konzuma.

U proljeće 2006. godine, stručnjaci za poljoprivrednu proizvodnju iz DAI-ja zajedno sa agronomima iz Konzum DAD Neretve zainteresiranim su uzgajivačima mandarina omogućili detaljnu obuku kako bi dobili certifikat o organskom uzgoju proizvoda. Nakon što su uspješno prošli ocijenjivanje, 28 je zemljoradnika dobilo certifikat EurepGap, certifikat pozitivne prakse u poljoprivredi. Ovaj je certifikat proizvođačima omogućio da prošire prodaju na 10 vodećih tvrtki te da se kvalificiraju za državno subvencioniranje dostupno samo dobavljačima tih tvrtki.

Mandarine s EurepGAP certifikatom zadovoljavaju kvalitetu i sigurnosne propise koje utvrđuje GAP, Pozitivna poljoprivredna praksa. Ove su prakse međunarodno priznata načela za postupak organske, zdrave i održive proizvodnje hrane, a utvrđuje ih Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu Metode EurepGAP-a kupcima daju precizne informacije o garanciji kvalitete koje se lako mogu dokazati. Kupac mandarina u veleprodaji može ući u trag svakom sanduku mandarina koje je Konzum izvezao s voćnjaka i polja u dolini Neretve gdje su rasle i gdje su uzgojene. Ova garancija kvalitete kupcima ulijeva povjerenje te hrvatskim proizvodima otvara nova tržišta.

Upravitelj Konzuma u Opuzenu Niko Kapović entuzijastično sudjeluje u razvoju izvoznog potencijala Doline. Zadovoljan pothvatom u suradnji s USAID-om kazao je: „Ovo je bio prvi put da je EurepGap certifikat dodijeljen u Hrvatskoj. Suradnja i stručnost USAID-a bili su ključ našeg uspjeha. Certi-

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

2006

LISTOPAD • Početak pregovora o pristupanju Europskoj uniji između Hrvatske i EU-a

LISTOPAD • Početak provedbe dubinske analize usklađenosti zakonodavstva Hrvatske i EU-a

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

fikat je jako bitan jer nam daje goleme mogućnosti za izvoz mandarina na tržišta Europske unije.“ Proces dobivanja certifikata se nastavio i u 2007. godini, a do kraja godine primilo ga je 38 novih uzgajivača. 2008. godine 66 uzgajivača će proizvesti više od 6000 tona mandarina koje su u skladu s ovim standardima. Svi ovi uzgajivači su sada u boljem odnosu sa distributerom Konzum DAD Neretva te proizvode primamljivije i kvalitetnije mandarine. Konzum sada izvozi mandarine u Austriju, Češku, Slovačku, Sloveniju i ostale zemlje u regiji kao rezultat certifikata i uspješnije proizvodnje. Prošle je sezone otkup mandarina proizvedenih u dolini Neretve dosegao gotovo 50%. Svake se godine proizvede sve više mandarina i očekuje se da će godišnji urod doseći više od 60 000 tona.

EurepGap certifikat se pokazao kao iznimno dobar potez za uzgajivače iz doline Neretve. Nadalje, certifikat jamči da će uzgajivači jedino primjenjivati metode proizvodnje koje čuvaju iskonsku, prirodnu ljepotu regije te da će odgovorno koristiti resurse.

Poslovne zone privlače ulagače

Donji Miholjac, slavonski grad srednje veličine na mađarskoj granici borio se za oporavak od rata i socijalizma. Nezaposlenost je brzo narasla, dosežući 28%. Međutim, voditelj Miholjačkog poduzetničkog centra, Valent Poslon, predvidio je svjetliju budućnost zahvaljujući privlačenju ulagača u poslovnu zonu Donji Miholjac.

2005. godine USAID-ovi domaći stručnjaci su pozvali Poslonov tim da sudjeluje u programu RIEDA kako bi povećali gospodarski razvoj regije. “USAID-ovu potporu nije ponudila ni uzvratila nijedna druga agencija ili institucija za koju znamo”, prisjeća se Polson. “Uz potporu USAID-a počeli smo raditi na sasvim novoj ideji.” Napominje: “Bez potpore i suradnje USAID-a ovaj bi projekt puno sporije napredovao, a ciljano tržište i raspon djelatnosti koje bi obavljali bili bi puno ograničeniji.” Putem DAI / NATHAN-a, USAID je sponzorirao obuku malog tima Donji Miholjac koji je pohađao radionice koje su im pomogle da sastave detaljni nacrt plana za ubrzanje ulaganja. Primjenjujući taj plan, Polson je uspio uvjeriti Grad da ponudi probne poticaje za ulaganja. “Nikad nam nije pružena tako dobra obuka kao ona koju je organizirao USAID”, kaže Polson. “Nitko u Hrvatskoj nikad nije organizirao radionicu o tome kako plasirati poslovnu zonu. Koliko ja znam, naše poslovanje je jedno od rijetkih koje je razvilo marketinški plan za poslovne zone.”

Jedan od prvih velikih ulagača u poduzetnički centar, Limex, uspješna tvrtka s više od 47 milijuna američkih dolara godišnje prodaje i 700 zaposlenika, odlučila je u centru izgraditi veliko postrojenje za proizvodnju. “Ova investicija se nikada ne bi ostvarila bez potpore lokalne vlasti da se stvori prijateljska okolina za razvoj biznisa kako bi mogli dovršiti izgradnju i započeti proizvodnju u samo tri mjeseca.”, kaže Josip Šelej, direktor Limexa.

Nedavno je Polsonov tim pridobio dva velika strana ulagača, slovenskog prerađivača drva te austrijskog prerađivača biogoriva. “Investitori su saznali da mi nudimo poticaje koje oni traže. To je rezultat marketinškog plana kojeg nam je USAID pomogao osmisliti kako bi zadovoljili potrebe investitora.” Pri-

2006

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

PRIVATIZACIJA – ZAPOSLENICI ĐAKOVŠTINE PROVADE JE SAMOSTALNO

Golemi agrokombinat Đakovština koji se nalazi u Đakovu u Slavoniji, srcu hrvatske prehrambene proizvodnje, početkom 1993. godine započeo je tranziciju od društvenog do privatnog vlasništva. Agrokombinati obrađuju značajan dio raspoložive poljoprivredne površine te su glavni poslodavci u svojim regijama. Njihova prenamjena u održiva, profitabilna privatna poduzeća koja osiguravaju stalna radna mjesta i postižu ravnomjeran rast, ima glavnu ulogu u osiguravanju gospodarske i društvene dobrobiti regije. U prvom pokušaju privatizacije Đakovštine, dionice poduzeća bile su ponuđene privatnim kupcima, uključujući radnike. Dionice su se mogle kupiti za 5% njihove nominalne vrijednosti. Kad bi se ostvarila puna kupovna cijena unutar dvije godine od kupnje, dioničari bi mogli potpuno preuzeti vlasništvo nad dijelom poduzeća. U mnogim slučajevima, kupci nisu bili u stanju ispuniti platni rok te su zakašnjele dionice vraćene u državno vlasništvo. Stoga je znatan udio dioničkog kapitala ostao u vlasništvu države. U tom prvom pokušaju, tvrtka je pretvorena u grupu od 14 podružnica ograničene odgovornosti, od kojih je nekoliko kasnije proglasilo stečaj. Nagomilan je dug od preko 15 milijuna američkih dolara. Usto, Đakovština je trebala dodatnih 15 milijuna američkih dolara kako bi obnovila ratnu štetu na glavnom postrojenju. S većinom dionica u državnom vlasništvu, privatni dioničari koji drže manjinski udio imali su malu mogućnost sakupljanja kapitala potrebnog kako bi obnovili tvrtke i osvojili je na čvrsto financijsko i radno tlo. Situacija je bila neizvjesna budući da su ove financijske prepreke ozbiljno ograničile sposobnost tvrtke da konkurira i da opstane. Rukovodstvo,

sindikati i radnici suočili su se sa lošim izgledima obnovljene privatizacije koja bi mogla dovesti do otkaza i smanjenja broja radnika. Međutim, radnici i rukovodstvo Đakovštine, ponosni na gotovo 250 godina dugu tradiciju proizvodnje žita, mljevenja, pekarstva i proizvodnje hrane, imali su namjeru očuvati instituciju koja je zaposlila mnoge generacije njihovih obitelji. Predstavnici sindikata, radnici, dioničari i rukovodstvo sastali su se 2002. godine s USAID-ovim lokalnim stručnjacima kako bi zatražili njihov savjet i podršku. USAID-ov projekt privatizacije Hrvatske podržao je drugi pokušaj vlade da privatizira državnu imovinu, uključujući i agrokombinate, tako da se izvrši procjena prosječne tržišne cijene tvrtki i osiguran transparentnost ponude i natječajnog postupka. Kako bi pomogao radnicima i rukovodstvu Đakovštine, USAID im je predložio da u svojoj natječajnoj ponudi podnesu plan za prodaju dionica zaposlenicima. Rukovodstvo Đakovštine dobilo je zajam koji bi mu omogućio kupnju 46% udjela koji drži Hrvatski fond za privatizaciju te bi tako dobili većinsko vlasništvo. 2003. godine zaposlenici Đakovštine pobijedili su u nadmetanju za kupnju njihove tvrtke. “Bez pomoći USAID-a, bili bi prodani na otvorenom tržištu,” kaže Mijo Matić, predsjednik uprave Đakovštine. “Tko zna tko bi bio kupio tvrtku? I tko zna s čime bismo se suočili: možda sa stečajem?” Najvažnijim USAID-ovim doprinosom Matić smatra nastojanje da osigura pravedan natječajni postupak te da savjetuje vladu o pravednoj procjeni tvrtke. Kapital radnika bio je ograničen te je realna i razumna cijena bila temeljni preduvjet uspjeha njihove ponude. On se prisjeća da je “plan dionica u vlasništvu radnika bio

mogućnost koju prije susreta sa USAID-om nismo niti uzeli u obzir. Nama je od iznimne važnosti bilo da je USAID bio tamo kao ozbiljan i predan partner, te nam je ulijevao samopouzdanje i optimizam koji su nam bili potrebni za pripremanje profesionalne i kokurentne ponude.” U prvoj godini vođenja ponovo privatizirane tvrtke, radnici Đakovštine uspjeli su ostvariti najveći profit u zadnje četiri godine. Otada, ovaj proizvođač hrane napreduje te i dalje ulaže u nova postrojenja i linije proizvoda. Izgrađena je nova pekara, više od 70% opreme predstavlja posljednja dostignuća tehnologije, a nove linije proizvoda se dobro prodaju. Početni zajam će biti vraćen do 2009. godine, pet godina nakon što su radnici stekli većinski udio. Na razini zajednice, radničko dioničarstvo doprinijelo je zapošljavanju. Privatizacija nije dovela do otkaza, a jako potrebna radna mjesta su sačuvana. Povećana proizvodnja donijela je skroman prirast broja zaposlenih. Dok je tvrtka bila u tranziciji, supermarketi su počeli dominirati hrvatskom maloprodajom. Dobavljači su sada suočeni sa žestokom konkurencijom koju prate sporiji, neredoviti platni ciklusi kupaca. Unatoč ovim izazovima, profitabilnost tvrtke nastavlja rasti omogućujući joj da popravi i obrani svoj udio na tržištu. Vrijednost cijene dionica se učetverostručila za četiri godine nakon početne javne ponude. Đakovština danas u Italiju i Austriju izvozi svoje pekarske i slastičarske proizvode. “Jasno, USAID nam je dao vrlo bitan savjet s obzirom da je uspjeh ovog pothvata i konzistentan rast kompanije dokaz kako je USAID-ova procjena tvrtke uistinu bila točna”, kaže Matić.

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2006

TRAVANJ • Ministri za trgovinu i energiju, predstavljajući Europu i sedam balkanskih zemalja među kojima i Hrvatsku, postižu dogovor o usvajanju jedinstvenih tržišnih regulativa EU-a, te pristaju na to da će do 2008. godine osigurati liberalizaciju tržišta energije svojih zemalja s ciljem povećanja ulaganja u izvore energije

SVIBANJ • Hrvatska preuzima predsjedništvo nad Procesom suradnje u jugoistočnoj Europi

SVIBANJ • Potpredsjednik SAD-a Cheney susreće se s hrvatskim premijerom Sanaderom i predsjednikom Republike Hrvatske Mesićem u Dubrovniku

2000.–2007.

POGLAVLJE 3, REVITALIZACIJA I REINTEGRACIJA

“USAID-ovi projekti u stvari su prijateljski projekti. To su subvencionirani projekti, iako ne moraju biti jer su ljudi koji nam pomažu daleko. Oni nam od sveg srca omogućuju ove projekte. Ovi programi su mnogim proizvođačima dali hrabrost i snagu potrebne kako bi svoje proizvode doveli na tržište.”

- **PROF. DR. JASMINA HAVRANEK,**
profesorica na Agronomskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

mjerice, Grad je ubrzao papirologiju potrebnu za izgradnju i pokretanje tvrtke, istovremeno nudeći popuste na lokalne poreze i naknade. Plan se isplatio. Dvije godine nakon početka projekta, novo istraživanje Centra pokazalo je da su ulagači osigurali sveukupno 44 milijuna američkih dolara ulaganja, iznos koji je gotovo 20 puta veći od paketa za poticaj Grada od 2,4 milijuna američkih dolara.

Poduzetnički centar je započeo s radom 2005. godine kao zeleno polje od 17 jutara, a sada su njegove parcele iskorištene i nude 500 novih radnih mjesta. Sada Donji Miholjac planira gotovo učtverostručiti veličinu Centra na 65 hektara. Polson očekuje da će zaposlenost i dalje rasti usporedo s provedbom nedovršenih početnih investicija. “Vrlo je dirljivo vidjeti kako poduzeća u Centru napreduju,” kaže Polson. “Na primjer, jedan poduzetnik je započeo rad sa 9 zaposlenika a sada ih ima 100. Druga tvrtka se priprema otvoriti prostor od 7500 četvornih metara za preradu povrća, i to će biti dio velike mreže zadruge s više od 1000 dobavljača iz cijele zemlje.”

Nova investicija dovela je do smanjenja stope nezaposlenosti u zajednici od 7%, što je prvi pad nakon rata. Polson također vidi i druge gospodarske koristi. “Kupovna moć u regiji je porasla i pojavili su se novi prodajni centri. Nijedna od ovih promjena – ulaganje, povećana stopa zaposlenosti, prihvaćanje novih metoda poslovanja – ništa ne bi bilo moguće bez potpore USAID-a”. Budućnost Donjeg Miholjca je svijetla. “Zahvaljujući našoj suradnji sa USAID-om, biti će mnogo lakše ući na novo tržište nakon ulaska u EU”, kaže Polson. “Vrlo smo samouvjereni glede budućnosti. Ovaj će se projekt i dalje razvijati u sljedećem tromjesječju i s vremenom pružiti više radnih mjesta.”

Završetak misije

Treća i završna faza USAID-ovog djelovanja u Hrvatskoj uključivala je veliku i raznoliku skupinu korisnika. Potporu su dobili poduzetnici koji vode male i velike tvrtke, stotine državnih i lokalnih organizacija, lokalna i državna uprava, sveučilišna zajednica, suci i deseci tisuća hrvatskih građana. Reforme i inovacije koje je pokrenuo i promicao USAID koriste milijunima hrvatskih građana. Mirovine i radna mjesta puno su pouzdanija. Novi ulagači aktivno stvaraju nova radna mjesta. Izvoznici povećavaju prihode u malim i velikim poduzećima. Poštuju se sudsko i civilno društvo, te neovisne institucije koje štite i šire demokraciju. Gradske vlasti koje sada uživaju veće administrativne ovlasti, sposobnije su ispuniti potrebe svojih građana. Hrvatska poduzeća i državne institucije puno su spremnije za pristupanje Europskoj uniji zahvaljujući ovoj prilici da dodatno podupru svoje demokratske institucije, gospodarstvo i životni standard.

“Kroz suradnju sa USAID-om usvojili smo nova znanja, posjetili mnoge ljude koji su bili daleko napredniji od nas, te smo usvojili nove vještine i tehnološko znanje i iskustvo. Zahvaljujući USAID-u na dobrom smo putu da svoje proizvode dovedemo na tržište, ne moramo se bojati konkurencije.”

- **VLADIMIR TOMAIĆ,**
predsjednik Udruge prerađivača mlijeka

LISTOPAD

STUDENI

PROSINAC

2007

LISTOPAD • EU završava dubinsku analizu zakonodavstva

NOVI POČETAK – TRAJNE BLAGODATI I POSTOJANI RAZVOJ

Tijekom proteklih 15 godina između hrvatskog i američkog naroda uspostavljeno je trajno partnerstvo koje će nastaviti služiti na obostranu dobrobit još dugi niz godina. U sklopu misije za pružanje potpore hrvatskom narodu na njihovom putu od ratnih stradanja prema zemlji sve veće nade i stabilnosti, USAID je imao čast surađivati s velikim brojem hrvatskih građana pri stvaranju demokratske države koja živi u miru sa svojim susjedima, stabilizaciji regije i omogućavanju sve većih i boljih prilika u budućnosti. Američki je narod ponosan što je pomogao Hrvatskoj pri ostvarenju njezinog dugogodišnjeg i trajnog sna o samostalnosti i blagostanju. Početkom devedesetih godina prošloga stoljeća mnogim se građanima Hrvatske činilo da im je tlo iskliznulo ispod nogu. Danas, pak, diljem zemlje postoje zorni dokazi ranih nastojanja tisuća hrvatskih građana da svoju vjeru u demokratsku reformu iskoriste i pretvore u nezaustavljiv napredak. Strah od nepoznatog danas je zamijenila sigurnost da će glasovi birača biti uvaženi, da je prava moguće primijeniti, da je pravdu moguće istjerati na sudu, da će se glas organiziranog radništva čuti, da mediji imaju pravo na slobodu izražavanja, da mladi više ne moraju odlaziti izvan granica svoje domovine u potrazi za boljim sutra, da pripadnici manjina mogu uživati zaštitu pravne države, te da birači mogu pozvati vladu na odgovornost.

Vjera u demokratsku reformu zaživjela je netom čim je Hrvatska postala samostalna država, a s vremenom je nastavila sazrijevati. USAID je imao čast pratiti svoje hrvatske partnere na ovom putu, omogućavajući im potporu koja im je bila potrebna kako bi ostvarili svoje vizije. Zajedno smo pokazali da su ljudi sposobni pridonijeti promjenama, te da će se njihovi snovi i nade ispuniti. Jedno od najistaknutijih i najteže stečenih hrvatskih postignuća jest nezavisno, samoodrživo civilno društvo. Organizacije civilnog društva danas aktivno nadgledaju, usmjeravaju i zalažu se za pravedan proces preobrazbe društva. Nema sumnje da će spomenute organizacije još dugi niz godina nastaviti zahtijevati od vlade, privatnih poduzetnika, medija i pravosudnog sustava da se pridržavaju najviših standarda transparentnosti i pravednosti.

USAID im nije morao usaditi taj ustrajni duh. On je već tisuću godina sastavni dio osobnosti hrvatskoga naroda, a danas je izražen na vrlo rječit način. Zahvaljujući želji i trudu da se civilno društvo duboko ukorijeni u živote hrvatskih građana, u razdoblju od jednog desetljeća ostvareno je mnogo gostoljubivije, legalnije i politički ispravnije ozračje u kojem organizacije civilnog društva mogu nastavljati obavljati svoje djelatnosti. Danas se organizacije civil-

2007

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

• **USAID financira institucije naslijeđa koje će nastaviti promicati demokraciju, učinkovitost organa vlasti te snažan privatni sektor**

nog društva mogu osloniti na snalažljive i nadarene organizacije za pružanje obuke. Kvalitetu usluge je moguće službeno potvrditi. Ured Vlade Republike Hrvatske za suradnju s udrugama i Nacionalna zaklada za civilno društvo jamci su da će ovaj sektor i ubuduće biti aktivan, glasan i učinkovit zagovaratelj društvenih promjena i demokratskih reformi.

Najutjecajniji članovi civilnog društva, sindikati, zalažu se za prava svojih članova, uključujući žene, te se bore protiv diskriminacije. Organizacije civilnog društva koje se zalažu za ljudska prava i nadziru izbore brinu se da se zakoni vezani za financiranje izbornih kampanja poštuju te na taj način osiguravaju transparentne, slobodne i poštene izbore. Ove organizacije također zahtijevaju daljnje strukturalne reforme. Organizacije civilnog društva zadužene za zaštitu prava manjina mogu se obratiti najvišim organima vlasti u državi. One govore u ime dobro informiranog biračkog tijela koje se, zahvaljujući pokroviteljstvu ovih organizacija civilnog društva, više ne ustručava zahtijevati poštovanje svojih prava. Partnerstva između organizacija civilnog društva, državnih i lokalnih organa vlasti i drugih ključnih sudionika, čiji je cilj rješavanje problema koji oblikuju živote svih hrvatskih građana, danas postaju svakodnevnica. USAID je objeručke dočekao priliku da im prenese svoja iskustva vezana za upravljanje procesom tranzicije i zalaganje za društvene reforme. U budućnosti će se raznoliki medijski prostor koji danas postoji u Hrvatskoj pokazati kao stavka imovine čija će vrijednost neprestano rasti, budući da globalna pitanja koja utječu na živote hrvatskih građana postaju sve složenija. Mediji su u stanju ponuditi objektivan pregled državnih poslova, te istovremeno omogućavaju svim građanima da sagledaju širi kontekst budućnosti Hrvatske. USAID je pružao potporu nezavisnim medijima kako bi ovim institucijama osigurao financijsku održivost i političku utjecajnost.

Tijekom proteklog desetljeća USAID je imao čast blisko surađivati s najposobnijim hrvatskim sucima i odvjetnicima. Njihova su revnost i ustrajavanje na neokaljanju neovisnosti pravosudnog sustava uvelike utjecali na unaprijeđenje reformi sudske administracije i pravnih postupaka. Usvajanje postupka rješavanja sporova mirenjem sudovima je donijelo dugoočekivano i nužno olakšanje, te ostavilo pravosudnim institucijama dovoljno vremena da donesu presude o onim pitanjima koja zahtijevaju punu pozornost sudova. Ove će inovacije trajno služiti hrvatskim građanima i svima onima koji se pouzdaju u strogo i objektivno poštovanje i pridržavanje slova zakona koje je preduvjet zaštite ljudskih, građanskih i imovinskih prava. Za očekivati je da će institucije u ovom području još dugi niz godina nastaviti ostvarivati daljnji napredak.

Politički sustav u Hrvatskoj doživio je složen razvoj. Za vrijeme trajanja svoje misije, USAID je omogućio vodstvo i potporu onim političkim vođama koji su nastojali uspostaviti čvrsto i zrelo demokratsko društvo unutar hrvatskih granica. Na tom putu napretka postalo je jasno da će u budućnosti, kao što je to i danas slučaj, hrvatski građani moći očekivati da će njihov višestranački politički sustav biti u stanju prilagoditi se i unaprijed prepoznati prilike i izazove koje pred njega postavlja proces europskih i međunarodnih integracija. Napredak je sa sobom također donio prenošenje ovlasti i decentralizaciju. Hrvatske općine i gradovi počele su na sebe preuzimati veće odgovornosti. Tijekom proteklih sedam godina, USAID je surađivao sa prijemljivim, otvoren-

“Hrvatska je malena zemlja, te ukoliko ne bude u stanju ići ukorak s ostatkom razvijenog svijeta, bit ćemo osuđeni na gospodarsku i političku marginalizaciju. To je nešto što, uz malu pomoć naših prijatelja, ne smijemo dopustiti da se dogodi.”

- **JOSIP KREGAR,**
dekan Pravnog fakulteta u Zagrebu

im i poduzetnim predstavnicima lokalne izvršne vlasti koji nisu žalili truda pri nastojanju da što je više moguće unaprijede svoja sela, gradove i općine. Osniivanje Udruge gradova, službena obuka koja je sada dostupna predstavnicima lokalne samouprave, te povezivanje i bratimljenje hrvatskih i američkih gradova imat će za posljedicu nove poslovne pothvate, povećanje broja zaposlenih te učinkovitiju i pristupačniju upravu.

U poslovnom sektoru, poduzeća diljem zemlje koriste dodatnu moć koju je moguće ostvariti putem udruga. USAID je uspostavio partnerstva s jako velikim brojem hrvatskih poduzetnika koji su danas u stanju ponuditi nova radna mjesta i podići kvalitetu života u svojim zajednicama.

Društvene promjene kojima su hrvatski građani i USAID svjedočili, koje su potakli i osmislili, nastavljaju se dok se Hrvatska priprema za članstvo u NATO-u i Europskoj uniji. Ako se prisjetimo ratnih razaranja i gospodarskih i političkih nemira koji su prije samo deset godina gotovo onemogućili uspješnu tranziciju države, put koji je Hrvatska prevalila može se nazvati nikako drukčije doli izuzetnim uspjehom. Hrvati su svakog dana ostvarivali dostignuća koja su bila nedostižna mnogim drugim ljudima širom svijeta u područjima koja su osjetila posljedice ratnih sukoba. Diljem zemlje ljudi su počeli izgrađivati put prema svjetlijoj budućnosti za sve hrvatske građane i hrvatski građani i njihova vlada priznali su nedostatke u društvenom uređenju države, te ih sustavno pokušavaju riješiti s ciljem omogućavanja većeg broja povoljnijih prilika za sve građane Republike Hrvatske.

Sposobnost hrvatskoga naroda da se okrene prema naprijed, marljivo radi i vjeruje u promjenu najbolji su pokazatelj da je Hrvatska sada stupila u razdoblje stabilnosti i povoljnih prilika. Partnersvo između Hrvatske i Amerike koje je omogućio USAID nastavit će donositi dobrobitima još dugi niz godina. Dokaz za to vidljiv je u sve većoj snazi, zdravlju i produktivnosti hrvatskog gospodarstva te solidnoj upravi koju provode državni lideri koji potiču i podupiru hrvatske građane da u što većem broju sudjeluju u političkom životu zemlje. Tijekom svog djelovanja u Hrvatskoj USAID je pružao pomoć od strane američkog naroda, a zauzvrat bi želio izraziti zahvalnost svojim postojećim hrvatskim partnerima.

Acknowledgements

This fifteen-year chronicle of USAID's work in Croatia could not have been written without the guidance and tireless support of many experts and beneficiaries that have directly contributed to the success of the Croatian-American partnership.

The author wishes to extend his thanks and appreciation to those that generously devoted their time to relate their experiences, provide advice, review the manuscript and support this publication's completion, including: Charles Aanenson, Slaven Aljinović, Pamela L. Baldwin, Anton Florijan Barisic, Jill Benderly, Klara Benko, Petar Bilic, Ljiljana Blažević, Marko Bjegović, Siniša Bronić, Caryle Cammisa, Frederick Claps, Dragan Crnomarković, Jennifer Croft, Vladimira Djukic, Davor Glavas, Zlatko Janečić, Arsen Jurić, Niko Kapovic, Šime Klarić, Boris Krstanović, Rebecca Latorraca, Mijo Matic, Tocher Mitchell, Inga Mlinarević, Jeffrey Nedoroscik, Zrinski Pelajić, Valent Poslon, Slavica Radošević, Adam Rendulić, Cynthia B. Rogers, Milan Rostohar, Dejan Dragosavac Ruta, Andrzej Schafernaker, Marija Simeonov, Professor Slavica Singer, Irena Škarica, Slobodan Škopelja, Nina Subasić, Joe L. Welsh, Fred Yea-

LISTOPAD

LISTOPAD • Generalna skupština UN-a proglašava Hrvatsku nestalnom članicom Vijeća sigurnosti UN-a

STUDENI

STUDENI • Održani su parlamentarni izbori, a na čelu nove koalićijske vlade nalazi se premijer Sanader

PROSINAC

2008

STUDENI • GONG, organizacija civilnog društva za nadgledanje izbora i obrazovanje građana, slavi svoju desetu obljetnicu

Kazalo kratica i pojmova

- ABA/CEELI** – American Bar Association's Central European and Eurasian Law Initiative (Pravna inicijativa za središnju Europu i Euroaziju Američke odvjetničke komore)
- ACE** – USAID Agribusiness Competiveness Enhancement Project (Projekt USAID-a za povećanje konkurentnosti poljoprivrednih poduzeća)
- ACILS** – American Center for International Labor Solidarity of the American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (Američki centar za međunarodnu solidarnost radništva Američke radničke federacije i Kongresa privrednih organizacija)
- ACJ** – Association of Croatian Judges (Udruga hrvatskih sudaca)
- ADF** – America's Development Foundation (Američka zaklada za razvoj)
- AED** – Academy for Educational Development (Akademija za obrazovni razvoj)
- AIHA** – American International Health Alliance (Američka udruga za promicanje i organiziranje međunarodne suradnje među bolnicama i drugim medicinskim ustanovama)
- ARC** – American Refugee Committee (Američki odbor za izbjeglice)
- BIOPA** – Association for organic-biological production (Udruga za organsko-biološku proizvodnju)
- CCN** – Croatian Commercial Network (Hrvatska komercijalna mreža nezavisnih televizija)
- CEP** – USAID Croatian Enterprise Program (USAID-ov Program za hrvatsko poduzetništvo)
- CJA** – Croatian Journalists Association (Hrvatsko novinarsko društvo)
- CroNGO** – USAID-ov program potpore organizacijama civilnog društva u Hrvatskoj (takoder poznatima pod nazivom nevladine udruge ili NGO-ovi)
- CRS** – Catholic Relief Services
- CSO** – Civil society organizations (Organizacije civilnog društva)
- DAI** – Development Alternatives Incorporated
- DART/OFDA** – Disaster Assistance Response Team from USAID's Office of U.S. Foreign Disaster Assistance
- ECRA** – USAID Economic and Community Revitalization Project (USAID-ov Projekt revitalizacije gospodarstva u zajednici)
- EMED** – USAID Entrepreneurial Management and Executive Development Program
- ESP** – USAID Enhancing Small and Medium Enterprise Project (USAID-ov Projekt jačanja malog i srednjeg poduzetništva – Poduzetna Hrvatska)
- EU** – European Union (Europska unija)
- EUREPGAP** – Euro-Retailer Produce Working Group Good Agricultural Practices
- FLAG** – University of Delaware's Firm-Level Assistance Group
- GAP** – Good Agricultural Practices (Pozitivna praksa u poljoprivredi)
- GONG** – Citizens Organized to Monitor Elections (Nestranačka udruga građana za organizirano nadgledanje izbora)
- GSV** – Governmental Office for Social Partnership in the Republic of Croatia and Economic and Social Council (Ured za socijalno partnerstvo u Republici Hrvatskoj i Gospodarsko-socijalno vijeće)
- HNB** – National Bank of Croatia (Hrvatska narodna banka)
- HRT** – Croatian Radio and Television (Hrvatska radiotelevizija)
- ICNL** – International Center for Non-Profit Law (Međunarodni centar za neprofitno pravo)
- ICTY** – International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (Međunarodni kazneni sud za ratne zločine za područje bivše Jugoslavije)
- IMF** – International Monetary Fund (Međunarodni monetarni fond)

2008

SIJEČANJ

VELJAČA

OŽUJAK

SIJEČANJ • Hrvatska
započinje svoj dvogodišnji
mandat kao nestalna članica
UN-ovog Vijeća sigurnosti

- IOM** – International Organization for Migration (Međunarodna organizacija za migracije)
- IRC** – International Rescue Committee (Međunarodni komitet za pomoć)
- IRI** – International Republican Institute (Međunarodni republikanski institut)
- LSC** – Legal Services Coalition (Koalicija za pružanje besplatne pravne pomoći)
- NDI** – National Democratic Institute for International Affairs (Međunarodni demokratski institut za međunarodne poslove)
- OTI** – USAID Office of Transitional Initiatives (USAID-ov Ured za tranzicijske inicijative)
- RAP** – USAID Return Assistance Program (USAID-ov Program pomoći povratnicima)
- RIEDA** – USAID Raising Incomes in Economically Distressed Areas Project (USAID-ov Projekt za povećanje prihoda u slabije razvijenim područjima)
- Sabor** – Croatian Parliament (Hrvatski Sabor)
- SEED Act** – 1989 Congressional Act to Support East European Democracy Act
- SOKNO** – Quality Assurance System for Non-profit Organizations (Sustav osiguranja kvalitete za neprofitne organizacije)
- STAR** – Strategies, Training and Advocacy for Reconciliation/Resources
- TREF** – Trainers Forum (Trenerski forum)
- UI** – Urban Institute
- UNTAES** – United Nations’ Transitional Administration of Eastern Slavonia (UN-ova Privremena uprava za istočnu Slavoniju)
- WNC** – Women’s Network Croatia (Ženska mreža Hrvatske)
- ZMC** – Zagreb Municipal Court (Općinski sud u Zagrebu)

TRAVANJ

SVIBANJ

LIPANJ

2008

TRAVANJ • Na NATO-vom summitu u Bukureštu u Rumunjskoj, Hrvatska je pozvana da se pridruži NATO-u

TRAVANJ • Predsjednik Sjedinjenih Američkih Država George W. Bush dolazi u službeni dvodnevni posjet Hrvatskoj

Izdaje USAID Hrvatska
USAID © 2008

DESIGN: Dejan Dragosavac, Ruta Studios, Zagreb

IZVORNI TEKST: Peter Kaiser

PRIJEVOD S ENGLESKOG: Irena Škarica

LEKTURA: Inga Mlinarević, prof., USAID